

วิชาสถิติขั้นพื้นฐาน

ผู้เขียน สถาบันอัล – บะลาฆ

แปล อาจารย์อัยยูบ ยอมใหญ่

ด้วยพระนามแห่งอัลลอฮ์ ผู้ทรงกรุณาปรานี ผู้ทรงเมตตาเสมอ

มวลการสรรเสริญเป็นสิทธิของพระอัลลอฮ์พระผู้อภิบาลแห่งสากลโลก
ขอความจำเริญและความสันติสุขพึงมีแด่นบีมุฮัมมัดประมุขของ
ศาสนทูตทั้งหลายและแด่วงศ์วานผู้บริสุทธิ์ของท่านและแต่สาวกผู้
ซื่อสัตย์

ท่านศาสนทูต(ศ)ได้กล่าวไว้ว่า

“อัลลอฮ์ทรงประทานความผาสุกให้แก่คนที่ได้ฟังคำพูดของฉัน แล้ว
จดจำไว้แล้วรักษาต่อไป และได้นำไปปฏิบัติเหมือนอย่างที่เขาได้ยินมา

บางทีคนที่นำพาความรู้ อาจได้ให้ความรู้แก่ผู้ที่ไม่รู้ และบางทีคนที่นำพา
ความรู้อาจให้ความรู้แก่คนที่รู้กว่าเขาก็เป็นได้”

ผู้ที่ได้ศึกษาค้นคว้าซุนนะฮ์ของท่านนบีโดยละเอียดลึกซึ้งจะสามารถ
เข้าใจในคุณค่าอันสูงส่งทางวิชาการที่มาจากความรู้ด้านนี้ได้อย่างยิ่ง เพราะ
นั่นคือมรดกทางวิชาการ บทบัญญัติทางศาสนา และมรดกทางวัฒนธรรมที่
เป็นอมตะ ซึ่งส่งผลให้เกิดขบวนการที่นำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่
หลวงในโลกมนุษย์แห่งนี้ โดยได้เป็นสาเหตุในการปลดปล่อยความคิดให้มี
อิสระเสรี มีการปรับเปลี่ยนอารยธรรมแห่งมนุษย์ไปสู่ความเจริญก้าวหน้า

ซุนนะฮุนบี เท่าที่รู้จักกันอยู่ หมายถึง วจนะและการกระทำของท่าน
ตลอดจนท่าทีการแสดงออกจากตัวท่าน ถือว่านั่นคือ แหล่งที่มาอันดับสอง
รองจากอัล-กุรอานแห่งวิชาการทางศาสนาบัญญัติความรู้ต่างๆ

ด้วยเหตุนี้อัล-กุรอานจึงกำชับให้มนุษย์ชาติยึดถือปฏิบัติตามอย่าง

เคร่งครัด การปกป้องรักษาซุนนะฮุนบีให้คงอยู่ในความบริสุทธิ์ รอดพ้นจาก
การถูกลดทอนเปลี่ยนแปลงไม่ให้เกิดการสูญหาย ให้ปราศจากการถูกสอดแทรก
ความเท็จ ถือเป็นหน้าที่ที่มุสลิมทุกคนต้องรับผิดชอบตามบทบัญญัติทาง
ศาสนา และเป็นหน้าที่อันยิ่งใหญ่

ด้วยเหตุนี้ บรรดาอิมาม บรรดานักปราชญ์ทั้งหลาย ผู้มีความบริสุทธิ์ใจ
ได้ทุ่มเทความเพียรพยายามอย่างสุดกำลัง เพื่อปกป้องซุนนะฮุนบีให้รอดพ้นจาก
ความเสียหายด้วยการถูกลดทอนเปลี่ยนแปลง

ในวิธีการต่างๆ เพื่อให้อนุชนรุ่นหลังได้เรียนรู้ซุนนะฮุนบีของท่านศาสนทูต
(ศ) และวิธีการดำเนินชีวิต

เพื่อให้เรียนรู้ในกฎเกณฑ์ของศาสนา กฎหมาย และระบอบการดำเนิน
ชีวิต จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ความสำคัญกับการเผยแพร่ซุนนะฮุนบี
และให้มีการศึกษาวิชาการต่างๆ โดยมีส่วนเกี่ยวข้องกับหลักการที่สำคัญนี้
ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง วิชาการที่เกี่ยวกับซุนนะฮ์หรืออะดีฮ์ ซึ่งเป็นวิชาที่มีพื้นฐาน มีแนวและหลักเกณฑ์ของมันโดยตรง อนุชนของอิสลามยุคนี้ ไม่ค่อยจะมีโอกาสทำความรู้จักกับซุนนะฮ์ ให้อยู่ในระดับที่ควรจะเป็นตามความจำเป็นและหน้าที่ของมุสลิมระดับปัญญาชนจะพึงมี ดังจะเห็นว่า แม้ตาม สถาบันการศึกษาในมหาวิทยาลัยต่างๆ ของประเทศที่นับถือศาสนาอิสลามส่วนใหญ่ ก็มีได้วางหลักสูตรการศึกษาซุนนะฮ์ฮุนนี และทำความเข้าใจกับวิชาการในด้านนี้กันอย่างจริงจังสักเท่าใดนัก

เราขอมีส่วนในการพิทักษ์รักษาซุนนะฮ์ฮุนนี และจรโลงวิชาการของอิสลาม และขอแนะนำอนุชนมาทำความรู้จักกับพื้นฐานของหลักวิชาอะดีฮ์ เพื่อปูพื้นเข้าสู่ความรู้ในเรื่องซุนนะฮ์ ในลักษณะที่เรียบง่ายโดยหนังสือเล็กๆ เล่มนี้

หวังจากอัลลอฮ์ ให้พระองค์ประทานคุณค่าและประโยชน์จากหนังสือนี้ แก่ท่านผู้อ่านโดยทั่วกัน โปรดรับคำวิงวอนขอของเรา แท้จริงพระองค์ทรงได้ยิน ทรงตอบสนองคำขอเสมอ

ซุนนะฮ์

ความหมายในภาษาอาหรับมีการใช้คำว่า“ซุนนะฮ์” มาก่อนสมัย
อิสลาม หมายความว่า “วิถีทาง, แนวทาง”

ท่านรอซีย์นักร้องภาษาคนสำคัญอธิบายว่า หมายถึง “แนวทาง” (๑)

เป็นที่ยอมรับว่าคำนี้ หมายถึง แนวทางการดำเนินชีวิตนั่นเอง รากฐาน
ที่มาของศัพท์ คือ

“ซุนัน” หมายความว่า “การสร้างวิถีทาง” เมื่อดำเนินไปตาม
เส้นทางนั้นเป็นเนืองนิตย์ จะเรียกใน

ภาษาอาหรับว่า “ซุนัน” ซึ่งจะมีความหมายตรงกับ คำว่า “ภู่อริก”
ที่แปลว่า “วิถีทาง” นั่นเอง

ท่านกษายี นักภาษาผู้ทรงคุณวุฒิอีกท่านหนึ่ง กล่าวว่า “ความหมายของ
“ซุนนะฮ์” คือ กิจวัตรประจำ” (๒)

นับแต่พระคัมภีร์อัล-กุรอานแห่งอิสลาม ได้ถูกประกาศเผยแพร่ก็ได้ใช้คำ
ว่า “ซุนนะฮ์” มาในความหมายเฉพาะอีกอย่างหนึ่ง

ดังมีคำนี้ปรากฏอยู่ในโองการความว่า

“ซุนนะฮ์ของอัลลอฮ์ที่มีต่อบรรดาผู้ล่งลับไปแล้ว ซึ่งเจ้าจะไม่พบว่า
ซุนนะฮ์ของอัลลอฮ์มีการเปลี่ยนแปลง”

คำว่า “ซุนนะฮ์” ในโองการนี้ อัล-กุรอานหมายถึง “กฎเกณฑ์ทาง
สังคม” ที่ได้ผ่านไปตามเส้นทางการเคลื่อนไหวของประวัติศาสตร์ สังคม
และเหตุการณ์ต่างๆ ที่ได้เกิดขึ้นในวิถีชีวิตของมนุษยชาติ

ขณะที่อัล-กุรอานได้ปลุกจิตสำนึก ด้วยการใช้คำว่า “ซุนนะฮฺ” และกำหนดให้คำนี้ มีความหมายที่ให้ความคิดทางวิชาการ และอารยธรรมด้านหนึ่งนั้น

ท่านศาสดามุฮัมมัด(ศ) ก็ใช้คำว่า “ซุนนะฮฺ” เรียกวิถีการดำเนินชีวิต และจริยวัตรของท่าน อันเกิดขึ้นจากวะนะ จากการกระทำ และท่าทีการแสดงออกของท่าน ฉะนั้น คำว่า “ซุนนะฮฺ” ได้สร้างกระแสสำนึก ทั้งในด้านความคิดและบทบัญญัติทางศาสนาที่มีอิทธิพลอย่างยิ่งในวิถีชีวิตของบรรดามุสลิม

ด้วยเหตุนี้ อัล-กุรอาน จึงใช้คำว่าซุนนะฮฺผนวกกับพระนาม “อัลลอฮฺ” เป็น “ซุนนะตุลลอฮฺ” หมายความว่า “กฎเกณฑ์ของอัลลอฮฺ ที่ทรงประสงค์จะให้เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ มีพลังขับเคลื่อนไปตามพื้นฐานของมัน”

ท่านศาสนทูตแห่งอัลลอฮฺ(ศ) ได้ใช้คำว่า “ซุนนะฮฺ” ผนวกกับคุณลักษณะอันทรงเกียรติของท่านในความหมายของแนวทางตามบทบัญญัติทางศาสนาที่ท่านดำเนินอยู่ในวิถีชีวิต โดยได้มีการปรับมาใช้เป็นคำว่า “ซุนนะฮฺนบี” และยังเป็นคำที่ใช้ในทางวิชาการและบทบัญญัติทางศาสนาอย่างมากมายตามที่ท่านศาสนทูต (ศ) เคยใช้จนเป็นคำที่มีความหมายในด้านนี้ โดยเฉพาะ

ด้วยเหตุนี้ ความหมายของคำว่า “ซุนนะฮฺ” ในทางวิชาการ จึงมีขึ้นในแนวความคิดของอิสลามจนได้กลายเป็นคำที่เรียกใช้กันในความหมายตามที่อยู่กันอยู่ในหมู่นักปราชญ์

คำว่า “ซุนนะฮ์” ในแง่ของวิชาการศาสนา

ท่านศาสนทูต(ศ) คือผู้ทำหน้าที่ประกาศสารและอธิบายบทบัญญัติจากอัลลอฮ์

ด้วยเหตุนี้ บรรดามุสลิมจึงให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อการรักษาซุนนะฮ์ตลอดทั้งความรู้ต่างๆ ของท่านนบี เพื่อจะได้ถือเป็นกรอบที่ชัดเจนในการได้มาซึ่งกฎเกณฑ์ และหลักปฏิบัติทางศาสนาเพราะถือว่าสิ่งนี้ คือแหล่งที่มาแห่งบทบัญญัติทางศาสนาอันดับที่สองถัดจากพระคัมภีร์แห่งอัลลอฮ์

เราจะกล่าวถึงคำจำกัดความตามที่นักสะเคียและนักการศาสนาผู้เชี่ยวชาญด้านภาษา อย่าง ท่านฟัรูดดีน อัก-ญะรีซี บันทึกลงไว้ ท่านได้กล่าวว่า “คำว่า ซุนนะฮ์ ในด้านภาษา หมายถึง แนวทาง และวิถีการดำเนินชีวิต อันประกอบด้วยกิจวัตรต่างๆ ”

“ในด้านศาสนาจะหมายถึง จริยวัตรของท่านนบี(ศ) ทั้งวัจนะ การกระทำและกริยาทำที่ที่ท่านแสดงออก ทั้งที่มาจากตัวท่านเอง และจากตัวแทน ” (๑)

อัล-อามีดี นักการศาสนาในสายฮัมบะลี อธิบายคำว่า

ซุนนะฮ์ไว้ดังนี้

“ในแง่ของภาษา ซุนนะฮ์ หมายถึง “แนวทาง” ถ้าพูดว่า “ซุนนะฮ์ของคนหนึ่ง” ก็จะหมายความว่า “อะไรก็ตามที่คนผู้นั้นประพฤติปฏิบัติ สังเกตมาเป็นเวลานานไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรมที่ดีหรือไม่ก็ตาม”

แต่ในความหมายทางศาสนา คำนี้จะถูกนำมาใช้เรียกการเคารพศักดิ์
ประเภทสมักรใจทำด้วยตนเอง(นาฬิละฮฺ) ตามที่มีคำสั่งสอนมาจากท่านนบี
(ศ)

การกระทำต่างๆ ที่เป็นหลักฐานทางศาสนบัญญัติจากท่านนบี(ศ) ที่
เรียกว่าซุนนะฮฺนั้น

จะต้องมีขอบทบัญญัติจากโอการอัล-กุรอาน มิใช่สิ่งที่เป็นปาฏิหาริย์
และไม่เกี่ยวข้องกับการแสดงปาฏิหาริย์ ดังมีคำอธิบายต่อไปนี้

“ที่เรียกว่าซุนนะฮฺนี้ได้แก่ คำพูด การกระทำ และท่าทีการแสดงออก
ของท่านนบี(ศ)” (๔)

ด้วยเหตุนี้ เราสามารถเข้าใจว่า ซุนนะฮฺ ในแง่ของภาษา หมายถึง แนว
ทางการประพฤติ ปฏิบัติหรือกิจวัตรประจำ แต่ในด้านวิชาการ นักปราชญ์ให้
ความหมายว่า “ทุกสิ่งทุกอย่างที่ปรากฏออกมาจากท่านศาสนทูต ในด้าน
คำพูด การกระทำ และท่าทีที่ท่านแสดงออก ”

คำว่า “ซุนนะฮฺ” จะถูกนำมาใช้กับจริยวัตรของท่านศาสนทูต (ศ) ที่เป็น
งานประเภทนาฬิละฮฺ และมุสตะฮับ (การกระทำที่ชอบทางศาสนา) ดังนั้น
กิจกรรมประเภทนี้ จึงถูกเรียกว่า “ซุนนะฮฺของนบี” ด้วย

นักการศาสนายังใช้คำว่า “ซุนนะฮ์” ในความหมายที่ตรงข้ามกับคำว่า “บิโดอะฮ์” อีกความหมายหนึ่ง เช่นจะกล่าวว่า “เรื่องนี้เป็นซุนนะฮ์” ถ้าหากพวกเขาหมายถึง การกระทำต่างๆ ที่สอดคล้องกับพื้นฐานทางศาสนา (๕) และจะกล่าวว่า “เรื่องนี้เป็นบิโดอะฮ์” ในเมื่อประเพณีใดๆ เข้ามาอยู่ในกิจกรรมทางศาสนา โดยไม่มีพื้นฐานมาจากศาสนา

เพราะฉะนั้น เมื่อเราจะกล่าวถึงคำว่า “ซุนนะฮ์” ทางด้านวิชาการก็จะ เป็นไปตามความหมายเหล่านี้ ไม่อย่างใดก็อย่างหนึ่ง สุดแต่จะใช้ใน สภาพการณ์ใด

กล่าวคือ เราจะใช้คำว่า “ซุนนะฮ์” เมื่อต้องการจะพูดถึงงานะ การกระทำ และท่าทีการแสดงออกของท่านนบี (ศ)

อาจใช้เรียกกิจการอื่นได้อีก เช่น เรียกกิจกรรมประเภทนาฬิสาฮ

และมุสตะฮับต่างๆ ที่ท่านศาสนทูตเคยกระทำ

อาจใช้เรียกกิจการอื่นๆที่อยู่ในหลักเกณฑ์ตามบทบัญญัติทางศาสนาอันมี ลักษณะตรงข้ามกับกิจการที่ไม่มีพื้นฐานตามหลักศาสนา ที่เรียกว่า “บิโดอะฮ์”

จึงมักมีการเรียกสิ่งนั้น สิ่งนี้ว่า เป็นซุนนะฮ์บ้าง เป็นบิโดอะฮ์บ้าง

ชุมชนอุปสรรคต่างๆ

นับแต่ได้มีวะหุญถูกประทานลงมายังศาสดามุฮัมมัดผู้ทรงเกียรติ(ศ)ที่เมืองมักกะฮ์ท่านก็ได้

เริ่มประกาศศาสนาและอธิบายบทบัญญัติและวิชาการต่างๆแก่ประชาชน ซึ่งเกี่ยวข้องกับคำพูดและการกระทำ

คำสั่งแรกที่ท่านได้รับบัญชามาสอนบรรดามุสลิม ในด้านการเคารพภักดี หลังจากประกาศ หลักเอกภาพแล้ว คือ เรื่องทำวุกู และนมาซ

คนมุสลิมก็ได้รับรู้เรื่องนี้มาจากท่าน ต่อมาท่านก็เริ่มลงมืออธิบาย กฎเกณฑ์ทางศาสนา

กฎเกณฑ์ทางสังคม แนวทางในการประกาศศาสนา และหลักปฏิบัติต่อฝ่ายศัตรู ทั้งหมดนี้ ได้ประกอบกันเป็นที่มาของบทบัญญัติทางศาสนา

เมื่อท่านอพยพไปเมืองมะดีนะฮ์ เหตุการณ์ในคราวนั้น ถือเป็น อัจฉริยประวัติและชุมชนะฮ์

ส่วนหนึ่งด้วย หลังจากท่านได้ปกครองเมืองมะดีนะฮ์ ท่านได้นำหลักการ ศาสนามาใช้ โดยแสดงบทเทศนาสั่งสอนด้วยวาจา อีกทั้งส่วนเป็นข้อเขียน และรูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างเป็นกิจจะลักษณะ

กล่าวคือ แนวทางของท่านที่ให้ไว้ทั้งในด้านการเคารพภักดี การปกครอง การบริหาร การใช้อำนาจรัฐ การพิพากษาคดีความ การปฏิบัติต่อครอบครัว ต่ออะฮ์ลุดดีน ต่อบรรดาสาวก ต่อบรรดาศัตรูในกลุ่มอะฮ์ลุดดีน และที่ ปฏิบัติต่อพวกมุชริก ทั้งในยามรบและในยามสงบ

รวมถึงเจตนารมณ์ในการจัดตั้งรัฐ กิจการทางสังคม การเป็นผู้นำทัพ การอธิบายบทบัญญัติจากอัล-กุรอาน ตลอดจนด้านอื่นๆ ล้วนเป็น สิ่งที่ได้ชื่อเรียกว่า “ซุนนะฮ์” หรือจริยวัตรในการดำเนินชีวิตของท่านทั้งสิ้น

โดยท่านนบี(ศ) ได้ดำเนินงานในการอธิบายคำสอน ประกาศศาสนาด้วยการพูด การกระทำ และการดำเนินชีวิตอย่างเป็นรูปธรรม จึงมีผลให้เกิดระเบียบทางสังคมอย่างเป็นวิชาการ

ด้านหนึ่งขึ้นมา เช่น ในเรื่องการค้าขาย การว่าจ้าง มรดก การแต่งงาน และการหย่า... ฯลฯ

ท่านได้สอนให้ยึดถือในหลักการบางอย่าง แล้วให้ปฏิเสธหลักการอีกบางอย่าง ที่ตั้งอยู่บน

พื้นฐานของบทบัญญัติและปรัชญาทางศาสนา ในการเปลี่ยนแปลงแก้ไข โครงสร้างทางสังคม

ใช่แต่เท่านั้น หากสาวกของท่านบางคน ได้กระทำการใดๆ ลงไป แล้ว
ท่านวางเฉย ไม่แสดงท่าทีใดๆ ที่ปฏิเสธ ไม่คัดค้านการกระทำอันนั้น เพราะ
ท่านเห็นว่า เป็นกิจกรรมที่อยู่ในปรัชญาทางศาสนา และไม่ขัดแย้งกัน ก็ถือว่า
กิจกรรมอันนั้นเป็นมรดกทางด้านศาสนบัญญัติอีก

ส่วนหนึ่ง และเป็นที่มาของการเคลื่อนไหวไปสู่การปฏิวัติทางความคิด
และการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างพื้นฐานอย่างสิ้นเชิง

ดังได้กล่าวมานี้ แสดงให้เห็นว่า คำสอนต่างๆ ที่ท่านนบี(ศ) หยิบยื่นให้
ไม่ว่าจะเป็นคำปราชัยของท่านที่ก่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าแก่สังคม
ประชาชาติและมนุษยชาติในรุ่นหลัง โดยวิธีการดำเนินชีวิต และแนวทาง
การปฏิบัติ รวมถึงการวางเฉยที่แสดงว่าท่านยอมรับต่อพฤติกรรมบางอย่าง
เท่ากับเป็นการอธิบายหลักเกณฑ์ของอัล-กุรอาน และเป้าหมายต่างๆ ในคำ
สอนของพระผู้เป็นเจ้าเป็นการอธิบายที่สร้างพื้นฐานทางความคิด และความ
จริงจากบทบัญญัติทางศาสนาที่ท่านได้รับวะหฺยูมาจากอัลลอฮฺ มาเผยแก่
มนุษย์

มรดกเหล่านี้ที่มาจากท่านนบี ได้ถูกรวบรวมและวิเคราะห์ไว้ในตำราสะดิษอันถูกแบ่งออกเป็นสามประเภท ตามลักษณะที่เรื่องราวเหล่านั้นปรากฏออกมาจากท่านศาสดามุฮัมมัด(ศ) ดังนี้

1 – วจนะของท่านศาสดา

หมายถึง การอธิบายของท่านศาสนทูต(ศ) โดยคำพูด จะเป็นคุณบะฮุ เป็นวจนะต่างๆ เป็นการชี้แนะ การตอบข้อซักถาม เป็นสาส์น ที่ท่านเขียนส่งไปยังบุคคลต่างๆ ตามที่ท่านสนทนากับพวกเขาด้วยสาส์น หรือบันทึกข้อตกลงทางการเมือง หรือคำอธิบายความหมายของอัล-กุรอาน

เป็นที่แน่ชัดว่า ท่านศาสดาผู้ทรงเกียรติ(ศ) เทศนาสั่งสอนประชาชนด้วยภาษาอาหรับ ในวิธีที่พวกเขาเคยชิน เพราะท่านต้องการประกาศเชิญชวนพวกเขาเหล่านั้นเข้าสู่อิสลาม และรับรู้คำอธิบายกฎเกณฑ์ทางศาสนาและความรู้ต่างๆ ทางด้านความเชื่อ

ดังนั้น การเทศนาของท่านจึงมีทั้งคำพูด และวิธีการที่เป็นไปอย่างตรงไปตรงมา เปรียบเปรย อุปมาอุปมัย และเป็นคำพูดแบบผสมผสาน มีทั้งที่ท่านพูดกับคนทั่วไป และที่พูดเจาะจงกับบางคนโดยเฉพาะ มีทั้งที่พูดโดยวางเงื่อนไข และที่เป็นคำแถลงการณ์อย่างตรงไปตรงมา ทั้งประเภทคำสั่งห้าม และการอนุโลม...ฯลฯทั้งหลายเหล่านี้ เราจำเป็นต้องทำความเข้าใจ และต้องมีมาตรการกำหนดกรอบของความหมาย และลักษณะของกฎเกณฑ์ทางศาสนาที่มีอยู่ในคำพูดประเภทต่างๆ เหล่านี้ของท่านนบี(ศ)

2 – การกระทำของท่านศาสดา (ศ)

การกระทำใดๆ ของท่านนบี(ศ) ที่แสดงออกมาเป็นกิจจะลักษณะนั้นถือ
ว่าเป็นกฎ เป็นมาตรการ และเป็นวิธีการดำเนินชีวิตตามหลักการอิสลาม

ศาสนาอิสลาม เป็นทั้งหลักปฏิบัติ เป็นทั้งคำสอนในพื้นฐานของการ
ดำรงชีวิต

ด้วยเหตุนี้ ท่านศาสดามุฮัมมัด (ศ) มีฐานะเป็นผู้จัดตั้งวิถีทางแห่งการ
ดำเนินชีวิต และเป็นผู้ที่กำหนดกฎเกณฑ์ทางศาสนา เป้าหมายทางการเมือง
การเคารพภักดี แนวทางการประกาศศาสนา

การต่อสู้ การอยู่ร่วมกันในสังคม และอื่นๆ โดยพฤติกรรมและการ
กระทำของท่าน

อัล-กูรออันมีบัญชามายังประชาชาตินี้ว่า ให้ยึดมั่นตามหลักปฏิบัติของ
ท่านศาสดามุฮัมมัด(ศ) เพราะท่านเป็นผู้ประกาศศาสนา ทั้งโดยคำพูด โดย
การกระทำและท่าทีการแสดงออก ทั้งนี้ เพราะว่าท่านเป็นมะอฺศุม (ผู้ถูก
ปกป้องให้พ้นจากความบาป) ปราศจากความผิดพลาดในทุกสิ่งทุกอย่างที่
เผยออกมาจากตัวท่าน

ดังมีโอองการความว่า

“และอันใดที่ศาสนทูตได้นำมายังสุเจ้า ดังนั้น สุเจ้าจงยึดถือและอันใด
ที่เขาห้ามสุเจ้าก็จงหยุดเสีย”

“แน่นอน ในตัวของท่านศาสนทูตแห่งอัลลอฮ์นั้น มีแบบฉบับสำหรับ
สุเจ้าอย่างดีเลิศ”

การกระทำใดๆ ของท่านศาสนทูต(ศ) จึงเป็นบทบัญญัติทางศาสนาและ
ถือว่าเป็นหลักปฏิบัติในด้านกฎเกณฑ์ของศาสนาอิสลาม

คำอธิบายว่าด้วยการกระทำของท่านนบี(ศ)

นักปราชญ์ได้ทำการวิเคราะห์อย่างละเอียด เกี่ยวกับการกระทำของท่าน
นบีเพื่อความเข้าใจและจำแนกกฎเกณฑ์ทางศาสนาออกมา

เราสามารถแบ่งลักษณะของการกระทำในสิ่งต่างๆ ของท่านศาสนทูต(ศ)
ออกเป็นประเภทต่างๆดังนี้

1 - ประเภทที่เป็นเรื่องส่วนตัวของท่านเอง เช่น ท่านสามารถแต่งงานมี
ภรรยาได้มากกว่า 4คน การกระทำในลักษณะนี้ ไม่ถือเป็นกฎสำหรับคน
อื่นๆ

2 - ประเภทที่มีผลต่อคนในสังคม ได้แก่ การกระทำต่างๆ ของท่านใน
ภาวะปกติ เช่น การ

ใช้ภาษาพูดเหมือนคนทั้งหลาย เพื่อให้พวกเขาเข้าใจในคำสอนของท่าน
กฎเกณฑ์ในข้อนี้ ถือว่าครอบคลุมถึงคนอื่นๆ และเป็นหลักฐานอย่างหนึ่ง
สำหรับพวกเขา

3 - ประเภทที่กระทำเหมือนกับคนทั้งหลายที่มีหน้าที่ต้องกระทำ จึงถือว่าเป็นกฎที่ครอบคลุมถึงผู้ทำหน้าที่ตามหลักศาสนาทุกคนในการดำเนินชีวิต

4 - ประเภทที่กระทำในฐานะนบี ที่อธิบายให้ความรู้แก่ประชาชน

5 - ประเภทที่กระทำในฐานะผู้ปกครอง และใช้อำนาจรัฐต่อบรรดามุสลิม การกระทำในข้อนี้ ถือว่าครอบคลุมถึงผู้ปกครองทางศาสนาทุกคน ซึ่งทำหน้าที่บริหารกิจการต่างๆ ของคนมุสลิม

ในทุกยุคทุกสมัย นั่นคือหน้าที่ในการปกครองโดยผู้มีอำนาจสูงสุดผู้เดียว เช่น การลงนามทำสนธิสัญญา ในนามประชาชนการประกาศสงครามและประกาศยุติสงคราม

จากการศึกษาในเชิงวิชาการ ทำให้เราได้ข้อสรุปว่า เป็นไปไม่ได้เลยที่ท่านศาสนทูตจะกระทำในสิ่งต้องห้ามเพราะท่านมีฐานะเป็นมะอฺศุมผู้ประกาศศาสนาจากอัลลอฮ์ ฉะนั้นทุกสิ่งทุกอย่างที่ท่านได้กระทำต้องอยู่ในกฎที่เป็นหะลาล (ถูกอนุมัติตามหลักศาสนา) และเป็นวาญิบ (หน้าที่ที่ต้องกระทำตามหลักศาสนา) ทั้งสิ้น ส่วนสิ่งใดที่ท่านงดเว้น ไม่กระทำหมายความว่า สิ่งนั้นมีไหฺวญิบ

ด้วยเหตุนี้ จำเป็นต้องมีการวิเคราะห์ถึง ลักษณะการกระทำสิ่งต่างๆ ของ ท่านศาสนทูต โดยพิจารณาถึงองค์ประกอบต่างๆ ที่อธิบายการกระทำนั้นๆ ของท่าน เพื่อเราจะได้ว่า ที่ท่านศาสนทูตได้กระทำอย่างนั้น อย่างนี้ ลงไป อย่างไหนบ้าง ที่อยู่ในประเภทวาญิบ ประเภทมุสตะหับ หรือเป็นเพียงการ อนุโลม

เพราะมักรุฮ เป็นเรื่องหนึ่งที่อนุโลมให้กระทำได้ อีกทั้งเพื่อจะได้เข้าใจว่า สิ่งที่ท่านงดเว้นนั้น เป็นหะรอม (ต้องห้ามตามหลักศาสนา)

หรือว่า เป็นมูบาหุ (อนุโลม) เพราะว่าสิ่งที่ท่านงดเว้นนั้นมี 2 ประเภท คือ มูบาหุและหะรอม แต่ท่านศาสนทูต (ศ) จะไม่งดเว้นกิจกรรมที่เป็นวาญิบอย่างเด็ดขาด

การพิจารณาโดยละเอียดเช่นนี้ จะช่วยเปิดประตูในการแสวงหากฎเกณฑ์ ทางศาสนาให้แก่เราได้อย่างกว้างขวาง จนเราได้รู้ว่าสิ่งใดเป็นวาญิบ สิ่งใด เป็นหะลาล และสิ่งใดเป็นหะรอม

ในบางครั้งท่านจะอธิบายการกระทำของท่าน ด้วยคำพูดของท่านเอง หรือบางครั้ง เหตุการณ์ที่ปรากฏอยู่ในเวลานั้นจะอธิบายให้โดยปริยาย เพื่อให้เราจะได้รู้ว่าสิ่งใดเป็นวาญิบ หรือมุสตะฮับ หรือมูบาหฺโดยอาศัยการอธิบาย จากคำพูดของท่าน หรือจากสภาพของเหตุการณ์ในยามนั้นเป็นข้อบ่งชี้

ขณะเดียวกับกรณีที่ท่านงดเว้น จากการกระทำในสิ่งหนึ่งสิ่งใด เราก็จะสามารถอาศัยคำพูดและเหตุการณ์ที่ปรากฏอยู่ในขณะนั้น อธิบายได้ว่าสิ่งนั้นๆ เป็นหะรอมหรือมูบาหฺ เพราะการที่ท่านงดเว้นไม่กระทำนั้น มีทั้งที่เป็นหะรอมและมูบาหฺ

3 - การแสดงออกซึ่งการรับรอง ในภาษาอาหรับใช้คำว่า “อิกร้อร” หมายถึง การยืนยันในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง (๖)

นอกจากนี้ ยังหมายถึง “การให้ความยอมรับ และยืนยัน การให้ความเห็นชอบ หรือการบันทึก การเซ็นรับรองโดยผู้มีอำนาจหน้าที่ใน การรับรอง” (๗)

ด้วยเหตุนี้ เราจึงเข้าใจว่า ท่าทีการแสดงออกของท่านศาสนทูต หมายถึง การเซ็นรับรองและความเห็นชอบจากท่านในการกระทำ หรือการพูดในเรื่องใดๆ ที่ท่านได้รู้เห็นจากบุคคลใด หรือจากกลุ่มบุคคลใดหรือสังคมใด แล้วท่านไม่ยับยั้งเรื่องเหล่านั้น

ดังกล่าวนี้ หมายถึงความพอใจและความเห็นชอบของท่าน จึงถือว่าเรื่องราวเหล่านั้นเป็นส่วนหนึ่งของท่านซุนนะฮ์ และศาสนบัญญัติ เพราะถ้าหากการกระทำหรือคำพูดเหล่านั้น ขัดกับหลักศาสนาเป็นที่แน่นอนว่าท่านจะต้องยับยั้งและไม่พึงพอใจ

ตัวอย่างเช่น ท่านศาสนทูตได้รู้เห็นว่าประชาชนยอมรับฟังคำบอกเล่าที่ถ่ายทอดมาโดยคน คนเดียวแล้วให้ความเชื่อถือ เพราะคนผู้นั้นมีความสำคัญในหมู่คณะ แล้วท่านวางเฉย และไม่ทักท้วงแต่อย่างใด

จากเรื่องนี้ ทำให้เราเข้าใจได้ว่า การที่ท่านวางเฉย หมายถึงท่านยอมรับว่าความเชื่อถือที่มีต่อคำบอกเล่าของคนคนเดียว นั้น เป็นเรื่องที่ถูกต้องแล้ว เราจึงถือเป็นหลักเกณฑ์ ในการพิจารณาบทรายงานที่บอกเล่าเรื่องราวต่างๆ สมัยหลังจากที่ท่านรายงานมาโดยคนคนเดียว เมื่อคนผู้นั้นมีความน่าเชื่อถือ

*มักรูฮ์ คือ สิ่งที่ศาสนานับในหังควั้น แต่ไม่กำหนดโทษ แก่ผู้กระทำ เช่น ใอในเวลามาช, ถ่ายปีศาจลงในน้ำนิ่ง, การนอนหลับจนตะวัน ฯลฯ

ซึ่งเราไม่ต้องวางเงื่อนไขว่า ผู้รายงานบอกเล่าแต่ละเรื่องจะต้องมี 2 หรือ 4 คน รายงานว่า มาจากท่านนบีหรืออิมาม แล้วจึงจะยอมรับโดยเปรียบเทียบ กับกฎว่าด้วยพยาน หรือการสืบสวนคดีความ

ทั้งนี้ เพราะว่าการกระทำในทุกๆ เรื่องที่ปรากฏขึ้นโดยคนๆ เดียว หรือ จากสังคมเดียว ถ้าหากท่านศาสนทูต(ศ) ทราบเรื่องแล้วไม่ห้าม ก็ถือว่าเป็น เรื่องที่อยู่ในหลักศาสนา เนื่องจากการที่ท่านศาสนทูต(ศ) วางเฉยและไม่สั่ง ห้ามในสิ่งใดๆ นั้นหมายความว่าท่านให้การรับรองและเห็นชอบซึ่งถือเป็น หลักฐานได้ว่า สิ่งนั้นๆ ถูกต้อง และชอบด้วยหลักศาสนา

จึงถือได้ว่า การยอมรับบทรายงานจากคนคนเดียว สามารถเป็นหลักฐาน อย่างหนึ่งในการพิสูจน์ถึงบทบัญญัติทางศาสนาได้

ถ้อยคำและลักษณะต่างๆ ที่แสดงผล

จากการศึกษาวิเคราะห์คำเทศนาต่างๆ ของท่านนบี(ศ) จะพบว่า บทบัญญัติทางศาสนา ความรู้ และหลักความคิดด้านต่างๆ นั้น เป็นผลที่ เกิดขึ้นจากลักษณะของการพูดของท่านเอง

ลักษณะในการพูดมีอยู่ด้วยกัน 3 ประเภทคือ

ก. เป็นข้อบัญญัติ(นศ) หมายถึง คำพูดที่ให้ความหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง ชัดเจน แจ่มแจ้ง จนสามารถเชื่อมั่นได้ว่า ไม่มีทางที่ความหมายจะโน้มไป ทางอื่นอีก โดยหลักเกณฑ์ของภาษา หรือ องค์ประกอบที่วางเป็นกรอบไว้ ให้เข้าใจความหมายอย่างนี้ เช่นคำกล่าวของท่านที่ว่า

“มุสลิม คือ พี่น้องของมุสลิม เขาจะต้องไม่สร้างความอธรรม ต้องไม่
ฉ้อฉล ต้องไม่นินทา ไม่คบโก่ง ไม่หักหลัง และไม่ตัดไมตรีต่อกัน ” (๘)

ข. เป็นสำนวนโวหาร (มุญญัฎ) ในภาษาอาหรับให้ความหมายคำนี้ว่า

“ถ้อยคำที่ไม่ได้แสดงความหมายออกมาให้ชัดเจน”

หมายความว่า เป็นประโยคที่ให้ความหมายได้หลายแง่ โดยแต่ละแง่จะมี
น้ำหนักกำลังกัน เพราะมีเหตุมาจากศิลปะของการใช้ภาษา

กล่าวคือ ข้อความที่ถูกบันทึกมาในเรื่องขุนนะฮ์นั้น มีหลายรายงานสะดิษ
และมีวณะของท่านบี(ศ) ในหลายเรื่องที่สามารถเข้าใจความหมายได้
หลายแง่

แต่ละแง่จะมีความกำกวมกัน ทั้งเนื้อหาสาระและความหมายตามรูป
ประโยค เป็นความสัมพันธ์กันของถ้อยคำ ดังปรากฏอยู่ในสวดและบท
รายงานต่างๆ

ดังได้กล่าวมาแล้วนั้น เราเชื่อว่า ประโยคที่มีความหมายให้เข้าใจได้หลาย
แง่มุม จะต้องมีความหมายเดียวเท่านั้น ที่ถูกต้องตามจุดประสงค์ของผู้
พูด และความหมายนั้นจะต้องเป็นข้อยุติสำหรับความหมายอื่นๆ

แต่ความหมายที่ถูกต้องตามจุดประสงค์ของผู้พูด ก็ไ้ว่าจะเป็นถ้อยคำที่
ชัดเจน จนเราสามารถจำแนกออกมาจากความหมายอื่นๆ ที่ถูกคาดคะเนไว้
อย่างแน่ชัดเสียเลยทีเดียว เพราะฉะนั้น จึงจำเป็นต้องมีมาตรการในการวาง
กรอบความหมายที่ถูกต้องตามจุดประสงค์

นั่นคือ การแสวงหาข้อพิสูจน์จากภายนอกมาสนับสนุน เพื่อเป็น
องค์ประกอบในการกำหนดขอบเขตของความหมาย ที่ต้องตามจุดประสงค์
ทางศาสนา

ค. แสดงความหมายด้านนอก (ซอฮิร) บ่อยครั้งวามะของท่านนบีจะให้ความ
หมายสองทาง

แต่เมื่อได้ยินหรือได้ฟังถ้อยคำเหล่านั้น จิตสำนึกจะยอมรับอยู่กับ
ความหมายหนึ่งโดยเฉพาะเท่านั้น

นั่นคือผลของการใช้ศิลปะทางด้านภาษาที่มีอยู่ในประโยคคำพูด ดังนั้น ประโยคเช่นนี้ จะแสดงความหมายด้านนอกให้ปรากฏออกมาซึ่งเป็นด้าน หนึ่งของความหมายเท่านั้น ยังมีใช้ทั้งหมด

ลักษณะที่ว่าเป็น เป็นข้อพิสูจน์อย่างหนึ่งของวิชาการทางศาสนบัญญัติใน อิสลาม ส่วนการยึดถือตามความหมายด้านนอกของประโยคนั้น ถือเป็นเรื่อง ที่ต้องให้อภัย ทั้งนี้ เพราะว่า เมื่อใดที่ท่านศาสนทูตเทศนาสั่งสอนประชาชน และทำความเข้าใจกับประชาชนอยู่นั้น ท่านอธิบายตามวิธีการที่พวกเขาเคย จินกันอยู่

อัล-กุรอานได้อธิบายในเรื่องนี้ว่า

“และเราได้ส่งศาสนทูตจากที่อื่นใดมา นอกจากศาสนทูตที่มีภาษา พูดเหมือนกับพวกเขาเพื่อจะอธิบายแก่พวกเขา”

โดยพื้นฐานอันนี้ บรรดานักการศาสนาได้สรุปไว้ให้เป็นแบบแผนทาง วิชาการ เพื่อแสวงหาความรู้จากวจนะของท่านศาสนทูต โดยใช้ชื่อเรียก ประโยคคำพูดแบบนี้ว่า “หลักฐานที่แสดงความหมายด้านนอก”

(สุญญะตุซซุซุร)

หมายความว่า เราเข้าใจในความหมายด้านนอกของประโยคคำพูดนั้นๆ ของท่านนบี อย่างไร ที่ตรงกับความหมายตามพื้นฐานในหลักภาษาอาหรับ นั่นคือ หลักฐานแสดงว่า เราพ้นจากภาระที่ต้องรับผิดชอบแล้ว

เพราะภาษาอาหรับนี้เอง ได้นำเราเข้าสู่กฎเกณฑ์ทางศาสนบัญญัติ และ
วิชาการของอิสลาม ที่มาในรูปประโยคต่างๆ ที่เป็นชุนนะฮ์โดยคำพูดต่างๆ ที่
ความหมายของประโยคนั้นๆ มีมาตั้งแต่สมัยที่ท่านนบีวางบทบัญญัติ นับว่า
ห่างไกลจากยุคของเรามาก

ด้วยเหตุนี้ หากเราด้อยประสิทธิภาพในด้านภาษา ก็จำเป็นต้องศึกษา
หาความรู้ในหลักวิชาทางด้านภาษา เพื่อจะได้นำเอากฎเกณฑ์ และ
แนวความคิดออกมาจากถ้อยคำต้นแบบเหล่านั้น

*เชค มุสฏอฟา อัล-อติมาดี/ชะเราะฮ์ มะอาลิมุดดีน/หน้า 239

ชุนนะฮ์กับหลักความคิดและบทบัญญัติ

บทบัญญัติในศาสนาอิสลามประกอบด้วยกฎหมายและบทบัญญัติต่างๆ
ที่มาจากอัลลอฮ์

เพื่อวางระเบียบใหม่ให้แก่มนุษยชาติทั้งมวลไม่ว่าในการสัมพันธ์
กับอัลลอฮ์หรือต่อตนเอง หรือที่ต้องปฏิบัติต่อผู้อื่น

หลักความคิดแบบอิสลาม หมายถึง กระบวนการแห่งความรู้ ที่ได้รับมา
จากคำสอนทางศาสนา เช่น ความคิดทางด้านเศรษฐศาสตร์ การเมือง การ
ปกครอง ปรัชญา ศาสนา จริยธรรม และการอธิบาย อัล-กุรอาน ฯลฯ

ทั้งคัมภีร์อัล-กุรอาน และซุนนะฮ์บิรอนั้น ต่างก็เป็นแหล่งที่มาของหลัก
ความคิด ความรู้และบทบัญญัติทางศาสนา โดยอัล-กุรอานได้ยืนยันถึงฐานะ
ของซุนนะฮ์ที่มีต่อคัมภีร์ ให้นมนุษย์ได้รู้

ดังโอองการความว่า

“และเขามีได้เผยวณะมาจากอารมณ์ หากแต่มันเป็นวะหฺยูที่ถูก
ประทานมาโดยผู้มีฤทธาานุภาพอันทรงพลังได้สอนให้เขารู้”

“ (ศาสดามุฮัมมัดกล่าวเถิดว่า) ฉันไม่มีสิทธิ์ที่จะเปลี่ยนแปลงโดย
ความรู้ภายในจิตใจของฉัน ฉันมิได้ทำตามสิ่งอื่นใด นอกจากที่ถูกประทาน
เป็นวะหฺยูมายังฉันเท่านั้น ”

“และสิ่งใดที่ศาสนทูตนำมายังสุเจ้า ดังนั้น สุเจ้าจงยึดถือมันไว้ และสิ่ง
ใดที่เขาห้ามสุเจ้านั้น จงหยุดยั้งเสียเถิด ”

“แน่นอน ได้มีแบบอย่างในตัวศาสนทูตแห่งอัลลอฮ์ สำหรับสุเจ้าอย่าง
ดีเลิศ ”

“โอ้บรรดาผู้ศรัทธาเอ๋ย จงเคารพเชื่อฟังอัลลอฮ์ และจงเคารพเชื่อฟังศา
สนทูต และผู้มีอำนาจปกครองในหมู่สุเจ้า ดังนั้น ถ้าหากสุเจ้าขัดแย้งกันใน
เรื่องใด ให้นำเรื่องนั้นย้อนกลับยังอัลลอฮ์และศาสนทูต ถ้าหากสุเจ้าศรัทธา
ต่ออัลลอฮ์และวันปรโลก นั่นคือ ความดีงาม และเป็นการให้ความหมายที่ดี ”

“จงกล่าวเถิด (มุฮัมมัด)จงเคารพเชื่อฟังอัลลอฮ์ และจงเคารพเชื่อฟังศาสนทูต ดังนั้นสำหรับเขาก็มีหน้าที่รับผิดชอบ และสำหรับสุเจ้านักก็มีหน้าที่รับผิดชอบ และถ้าหากสุเจ้าเคารพเชื่อฟังเขา สุเจ้าก็จะได้รับทางนำ และศาสนทูตไม่มีหน้าที่อื่น เว้นแต่การประกาศข่าวอันชัดแจ้ง”

(อัน-นุร/54)

“และเราได้ส่งศาสนทูตจากที่ใดมา เว้นแต่ผู้ที่ใช้ภาษาพูดเหมือนกับพวกเขาเพื่ออธิบายแก่พวกเขา”

(อิบรอฮีม/4)

ดังกล่าวนี้นำแสดงให้เห็นว่า อัล-กุรอาน ให้การยอมรับในบทบาทของ ชุन्नนะฮ์และพฤติกรรมการแสดงออกโดยท่านศาสนทูต(ศ) ว่าเป็นส่วนหนึ่งจากศาสนอันอมตะของพระผู้เป็นเจ้า

จากพื้นฐานการอธิบายของอัล-กุรอานในเรื่องเหล่านี้ บรรดาอิมามและนักปราชญ์ถือว่าชุन्नนะฮ์เป็นแหล่งที่มา ของบทบัญญัติ ทางศาสนา หลักความคิด และความรู้ทางด้านวัฒนธรรม อันสืบส่งรองจากอัล-กุรอาน

อิมามญะฟัร สอดิก (อ) ทายาทท่านหนึ่งของศาสนทูตผู้ทรงเกียรติ(ศ) ได้ อธิบายถึงบทบาทของชุन्नนะฮ์ ในการวางบทบัญญัติว่า

“บทบัญญัติจะมาจากทางอื่นมิได้เลย เว้นแต่จะมาจากพระคัมภีร์หรือ ชุन्नนะฮ์เท่านั้น” (๕)

ท่านได้รายงานอีกว่า

“ทุกเรื่อง ต้องถูกนำกลับมาพิจารณากับพระคัมภีร์ และซุนนะฮ์ และทุกชะเคีย ที่ไม่ตรงกับพระคัมภีร์แห่งอัลลอฮ์ ล้วนเป็นของปลอม” (๑๐)

อิมามมุซา กาซิม บุตรของอิมามญะฟัร สอดิก (อ) ได้ตอบคำถามจากสหายนคนหนึ่งที่ตั้งคำถามว่า

“ทุกสิ่งทุกอย่าง มีอยู่ในพระคัมภีร์แห่งอัลลอฮ์และซุนนะฮ์นบีของพระองค์หรือว่าพวกท่านกล่าวขึ้นเองในเรื่องนั้นๆ”

ท่านตอบว่า “ทุกสิ่งทุกอย่าง ล้วนอยู่ในพระคัมภีร์แห่งอัลลอฮ์ และซุนนะฮ์นบีของพระองค์(๑๑)

รายงานจากอิมามมุฮัมมัด บิน อาลี อัล-บากริ (อ) ว่า

“ทุกอย่าง ถ้าเกินเลยต่อซุนนะฮ์ จะต้องถูกนำกลับมาหาซุนนะฮ์”
(๑๒)

เมื่อได้ศึกษาในหลักการศาสนาโดยละเอียด เราจะพบว่า ซุนนะฮ์ คือแหล่งที่มาของกฎเกณฑ์และกฎหมายทางศาสนาเหล่านั้น ทั้งนี้ เพราะอัล-กุรอานมิได้เสนอรายละเอียดใดๆ ใน

ด้านกฎเกณฑ์ทางศาสนา ทั้งในด้านการเคารพภักดี ด้านสังคม นอกจากแค่เพียงกล่าวโดยสรุป

แต่ท่านศาสนทูตได้รับมอบหมายจากอัลลอฮ์ ให้มาทำหน้าที่ครูอธิบายเรื่องราวต่างๆในอัล-กุรอาน เพื่อให้รายละเอียด และได้อธิบายในเรื่องบทบัญญัติทางศาสนา

ดังตัวอย่างเช่น อัล-กุรอาน วางหลักการเกี่ยวกับชะกาด ในฐานะที่เป็นกิจการด้านการคลังว่า

“จงนำส่วนหนึ่งจากทรัพย์สินของพวกเขา มาเป็นทานบริจาค เพื่อการชำระขัดเกลาพวกเขา ด้วยสิ่งนั้น ”

ท่านศาสนทูต(ศ) ก็ได้ปฏิบัติตามธรรมเนียมข้อนี้เพื่อเป็นพื้นฐาน และได้ให้รายละเอียดไว้

เป็นกฎหมายสำหรับเรื่องนี้ โดยได้อธิบายถึง สัดส่วนของทรัพย์สินต่างๆ ที่จะต้องจ่ายเป็นชะกาด

ทั้งขนาด ปริมาณ ระยะเวลา และเงื่อนไขต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ตามความจำเป็นของเรื่อง...ฯลฯ

อัลลอฮ์ทรงบัญชามายังมุลมุสลิม เรื่องการบำเพ็ญฮัจญ์ ฝ่ายท่านศาสนทูต(ศ) ก็ได้อธิบายเกี่ยวกับพิธีกรรมต่างๆ ในการบำเพ็ญฮัจญ์ ให้ประชาชนรู้ โดยท่านกล่าวว่า

“พวกท่านจงถือปฏิบัติพิธีกรรมของพวกท่านตามฉัน ”

ทำนองเดียวกัน ท่านยังได้อธิบายในกฎของการถือศีลอด การนมาซ การ
ซื้อขาย การแต่งงาน การเลี้ยงบุตร การให้นมแก่บุตร การทำสนธิสัญญา
ทางการเมือง กฎหมายว่าด้วยการทำสงคราม ว่าด้วยที่ดิน และหนี้สิน ตลอด
ทั้งวิธีการพิจารณาพิพากษาด้านคดีความ...ฯลฯ

ผู้ที่ได้ศึกษาในด้านความสัมพันธ์ระหว่างพระคัมภีร์กับซุนนะฮ์ จะพบว่า
มีลักษณะเหมือนความสัมพันธ์ของรัฐธรรมนูญกับกฎหมาย ระเบียบ
ข้อบังคับทั่วไป ที่มีอยู่ในประมวลกฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสังคม

กล่าวคือ กฎหมายรัฐธรรมนูญที่ร่างขึ้นโดยสมาชิกสภาต่างๆ นั้น เป็น
กฎหมายพื้นฐานของรัฐและสังคม ขณะที่กฎหมายและข้อบังคับอื่นๆ หรือ
ข้อกำหนดอื่นๆ ทางกฎหมาย ทำหน้าที่ให้รายละเอียดทางด้านบทบัญญัติที่
ถูกตราขึ้นในกรอบของรัฐธรรมนูญ

ดังนั้น ผู้ตราบทบัญญัติของอิสลาม จึงต้องดำเนินการวางหลักเกณฑ์และ
รายละเอียดต่างๆ ให้สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ของอัล-กุรอาน

ท่านศาสนทูต(ศ) ก็คือผู้ที่ถูกส่งมาจากอัลลอฮ์ ท่านมิได้ดูแลอำนาจใดๆ
ในการวางบทบัญญัติ และตรากฎหมายใดๆ ตามลำพังท่านเอง หากแต่
เป็นไปตามที่อัลลอฮ์ทรงสอน ทั้งในเรื่องการเคารพภักดี การวางกฎระเบียบ
ทางสังคมหรือหลักเกณฑ์ด้านการปกครอง

กล่าวในฐานะที่เป็นนักปกครอง ท่านคือผู้มีอำนาจสูงสุดในการบริหาร
กิจการของชาวมุสลิม

ไม่ว่าจะเป็นเรื่องใด ถ้ามา จากท่านแล้วล้วนถือเป็นชุนนะสุ ที่อัลลอฮฺทรง
สอนให้เพราะท่านมีหน้าที่รับเรื่องราวเหล่านั้นมาจากอัลลอฮฺ

ดังนั้น ชุนนะสุ จึงหมายถึงคำอธิบายขยายความหมายในพระคัมภีร์
แห่งอัลลอฮฺ เพราะการเป็นนบี หมายถึง ผู้ทำหน้าที่ประกาศข่าวทั้งหลายที่มา
จากวะหฺยู และเป็นผู้รู้ในสิ่งเหล่านี้ อาจด้วยการได้รับสภาวะการคลจิต(อิส
ฮาม) หรือโดยการที่จิตที่สามารถบรรลุเข้าถึงสภาวะที่บริสุทธิ์

หรือโดยการเรียนรู้โดยตรงจากอัลลอฮฺ ซึ่งมีญิบรอเอล เป็นสื่อกลาง
บรรดานักปราชญ์เชื่อถือถือว่า กฎเกณฑ์และบทบัญญัติต่างๆ ทางศาสนาที่มี
รายละเอียดทั้งหลายทั้งปวง ตามที่ท่านได้ให้เป็นแบบอย่างไว้แก่ประชาชาติ
ของท่านนั้น เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นโดยวะหฺยูจากพระผู้อภิบาล ที่ทรงประทาน
มายังท่าน

การได้มาซึ่งสิ่งนี้ นักปราชญ์บางคนให้ความเห็นว่า เป็นการใช้

หลักอิจญ์ติฮาดอย่างหนึ่งของท่านศาสนทูต(ศ) โดยให้การยอมรับว่า
การอิจญ์ติฮาด(ใช้ความเพียรอย่างสูงสุด เพื่อวินิจฉัยหลักการใดๆ ให้ออกมา
เป็นบทบัญญัติทางศาสนา) ของท่านมิได้เป็นเหมือนอย่างการอิจญ์ติฮาด

ของนักการศาสนาทั้งหลาย ซึ่งมีผลลัพธ์ออกมาทั้งถูกและผิด

หากแต่การอิจญ์ติฮาดของท่าน มีแต่ความถูกต้องล้วนๆ และสามารถ
บรรลุถึงกฎเกณฑ์ของอัลลอฮฺได้อย่างแท้จริง เพราะกฎเกณฑ์ที่ท่านเผย
ออกมานั้นไม่ว่าอยู่ในเรื่องใด มิได้มาจากที่ไหนเลย เว้นแต่มาจากเนื้อแท้
ของบทบัญญัติและกฎเกณฑ์ทางศาสนา ที่ท่านสามารถเข้าถึงได้อย่างชัดเจน
แจ่มแจ้ง สมบูรณ์ที่สุด ทั้งสิ้น

อัล-ฮิลลีย์ นักปราชญ์ผู้ทรงคุณ เคยตอบปัญหาเกี่ยวกับความเป็นไปได้ที่
ท่านศาสนทูตจะแสวงหากฎเกณฑ์ทางศาสนา โดยวิธีการต่างๆ ตามทฤษฎี
ว่าด้วยศาสนบัญญัติ (อัล-อิจญ์ติฮาด) โดยปราศจากการใช้หลักเปรียบเทียบ
(กียาส) ว่า

“เราไม่คัดค้านในความเป็นไปได้สำหรับประเด็นนี้ แต่เราไม่สามารถรู้
ในความจริงของเหตุการณ์ โดยข้อสันนิษฐานอันนี้ จะถือว่าการอิจญ์ติฮาด
ของท่านมีผิดพลาดได้หรือไม่?

คำตอบก็คือ ไม่มีทางเป็นไปได้ เพราะว่า

1 – ท่านเป็นมะศูม ผู้ปราศจากความบาป ไม่ว่าโดยเจตนาหรือหลงลืม

๒ – เราทั้งหลายถูกบัญชาให้ปฏิบัติตามท่าน ดังนั้น ถ้าหากความ
ผิดพลาดยังอาจเกิดจากท่านได้ ในการวางกฎเกณฑ์ต่างๆ แน่อน หลัก
ปฏิบัติทั้งหลายทั้งปวง จะต้องมีความผิดพลาด

นั่นย่อมหมายความว่า เป็นโมฆะทั้งหมด

๓ – หากเป็นเช่นนั้นแล้ว ความเชื่อถือในคำสั่งและข้อห้ามในด้านต่างๆ
ของท่านก็จะไม่มีความหมายอีกต่อไป จะมีก็แต่ผู้ปฏิเสธ ไม่ยอมรับคำสอน
ของท่านในที่สุด” (๑๓)

จากการใช้ดุลยพินิจในเนื้อหาสาระของซุนนะฮฺ เราสามารถพบเห็น
ตัวอย่างหลายประการ

ที่ท่านศาสนทูตนำมาจากพระคัมภีร์ ซึ่งตัวอย่างอันนี้มีปรากฏในอะดิษที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายบทหนึ่ง โดยเนื้อหาสาระจากประโยคในอะดิษ จะมีลักษณะที่ดำเนินไปตามความหมายจากบทบัญญัติอันยิ่งใหญ่ทางศาสนา ตามรายงานที่บันทึกถ้อยคำของท่านว่า

“ประชาชาติของฉันจะได้รับการอภัยให้ใน ๙ ประการ ดังนี้

1 – ความพลาดพลั้ง

2 – ความหลงลืม

๓ – ความไม่รู้

๔ – สภาพที่สุควิสัย

๕ – สภาพที่ถูกบังคับ

๖ – ขามอยู่ในอุปสรรค

๗ – ความคิดชั่ววูบ

๘ – เกิดแรงบันดาลใจอย่างไม่รู้ตัว

๙ – การกระชับกระชับทางความคิดที่มีอยู่ในตัวของผู้อุทธรณ์

ทั้งนี้ トラบใดที่เขายังไม่กล่าวตัวกระทำลงไปอย่างมีเจตนา”

จากการพิจารณาในกฎเกณฑ์ทางศาสนาเหล่านี้แล้ว เราจะพบว่ามีพื้นฐานที่มาจากพระคัมภีร์แห่งอัลลอฮ์ ไม่ว่าจะเป็นตัวบท หรือความหมาย ดังโอองการของพระองค์ ความว่า

“และไม่เป็นบาปแก่ผู้เจ้า ในสิ่งที่ผู้เจ้าพลั้งผิด แต่ที่เป็นบาปคือที่หัวใจของผู้เจ้ามีเจตนา

และอัลลอฮ์เป็นผู้ทรงให้การอภัย ทรง เมตตาเสมอ”

(อัล-อะห์ซาบ/๕)

“และเรายังไม่เป็นผู้ลงโทษความผิดใดๆ จนกว่า เราจะส่งศาสนทูตมา”

“และอัลลอฮ์จะไม่ทำให้คนกลุ่มใดหลงผิด หลังจากที่ทรงชี้แนะพวกเขา แล้ว จนกระทั่งสิ่งที่พวกเขายำเกรงจะเป็นที่แน่ชัดแก่พวกเขา แท้จริงอัลลอฮ์ ทรงรอบรู้ในสรรพสิ่ง”

“อัลลอฮ์ไม่ทรงวางภาระให้แก่ชีวิตใด นอกจากตามความสามารถของมัน”

อัลลอฮ์ ไม่ทรงวางภาระให้แก่ชีวิตใด นอกจากให้เป็นไปเท่าที่เขาทำได้”

“ดังนั้น ผู้มีอุปสรรคที่ปราศจากความละเมิด และมีใช้ด้วยการทรมาน ก็จะไม่เป็นบาปแก่เขา”

“มีข้อยกเว้นให้ สำหรับคนที่ถูกบีบบังคับ ขณะที่หัวใจของเขายังมั่นคงด้วยความศรัทธา”

อิมามศอดิก(อ) ได้ให้เหตุผลเกี่ยวกับพลังสนับสนุนที่ท่านนบีได้รับโดยมี วิทยุญาณบริสุทธิ์เป็นสื่อกลาง ท่านกล่าวว่า

“แท้จริง ท่านศาสนทูตแห่งอัลลอฮ์ เป็นผู้ได้รับความสัมฤทธิ์ผล เป็นผู้ได้รับการสนับสนุนโดยวิทยุญาณบริสุทธิ์ ฉะนั้นท่านจึงไม่เคยพลาด และไม่ เคยผิดในสิ่งใด โดยแรงบันดาลใจอันเกิดขึ้นตามวิสัยของมนุษย์เลย” (๑๔)

ชุมชนะฮ์ของสาวก (ศ่อฮาบะฮ์)

คนมุสลิมทั้งหลายเชื่อถือตรงกันเสมอว่า พระคัมภีร์แห่งอัลลอฮ์ และชุมชนะฮ์บิของพระองค์นั้น เป็นแหล่งที่มาของหลักความคิดบทบัญญัติ และวิชาการทางศาสนาอิสลาม

ความเชื่ออย่างนี้ เป็นหลักการที่ยอมรับอยู่ในอิสลาม และเป็นความเชื่อในเกณฑ์เดียวกับบทบัญญัติ ในสมัยของท่านศาสนทูตแห่งอัลลอฮ์(ศ)

หลังจากท่านนบี(ศ) ะฟาตแล้วได้มีเหตุการณ์และปรากฏการณ์ใหม่ๆ เกิดขึ้นมากมาย โดยเรื่องเหล่านั้นไม่มีข้อบัญญัติบันทึกไว้ให้ชัดเจน

จนคนมุสลิมทั้งหลายมีความรู้สึกว่ จำเป็นจะต้องหาความรู้เกี่ยวกับกฎเกณฑ์ต่างๆ เพื่อสามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์เหล่านั้น และจะต้องมีมาตรการในการตราบทบัญญัติทางศาสนาต่อเรื่องนั้นๆ ให้ได้

ดังนั้น บรรดามุสลิมจึงนำเรื่องเหล่านั้นไปหาทางออกกับบรรดาผู้รู้ในหมู่สาวก ซึ่งท่านเหล่านั้นก็ได้ทำการวินิจฉัยให้แก่ประชาชน โดยที่การวินิจฉัยในแต่ละครั้ง มีทั้งสอดคล้องและขัดแย้งกันเอง

ได้มีการเรียกชื่อว่า “แนวทาง” หรือ “การวินิจฉัยของบรรดาศ่อฮาบะฮ์”

ขณะเดียวกัน หลักปฏิบัติในภาคการเคารพภักดี หรือด้านการเมือง การคลัง...ฯลฯ ที่ปรากฏออกมาจากศ่อฮาบะฮ์ พวกเขาก็ยึดถือปฏิบัติกัน โดยให้ชื่อเรียกง่ายๆ ว่า “ชุมชนะฮ์ของศ่อฮาบะฮ์”

บรรดามุสลิมนำได้เกิดความขัดแย้งกันขึ้นมาในภายหลัง กรณีที่มีการยึดถือตามแนวทาง(มัซฮับ) และสุนนะฮ์ของศ่อฮาบะฮ์มาเป็นหลักฐานอ้างอิงสามารถจัดลำดับพื้นฐานความขัดแย้งได้ ดังนี้

๑- ความหมายของคำว่า “ศ่อฮาบะฮ์”

๒-ความน่าเชื่อถือแห่งสุนนะฮ์ และแนวทางของบรรดาสาวก ในการจะยึดมาเป็นกฎเกณฑ์ทางศาสนา

3-มีความเชื่ออย่างหนึ่งว่า การจะยึดบุคคลใดเป็นข้อพิสูจน์ในหลักฐานศาสนานั้น ขึ้นอยู่กับภูมิความรู้ และความเที่ยงธรรม ดังนั้นนักปราชญ์กลุ่มหนึ่งจึงหยิบยกเอาปัญหาสองประเด็นนี้มาวิเคราะห์

สำหรับปัญหาที่ว่านี้ ได้มีการถกเถียงกันมากโดยสำนักวิชาการทางศาสนาสองฝ่ายที่มีพื้นฐานแตกต่างกัน ฝ่ายหนึ่งเห็นว่า สุนนะฮ์ของศ่อฮาบะฮ์ (กิจกรรมของบรรดาสาวก) ย่อมถือเป็นหลักฐานทางศาสนาได้ แต่อีกฝ่ายหนึ่งเห็นว่ากิจกรรมของศ่อฮาบะฮ์ยังไม่เหมาะสมที่จะถือเป็นแหล่งที่มาของบทบัญญัติทางศาสนา

หากแต่อาจถือเป็นช่องทางว่ามาจากสุนนะฮ์นบีได้ ในกรณีที่กิจกรรมนั้นๆ มาจากเศาะฮาบะฮ์ ที่เคร่งครัดในศาสนบัญญัติ

คำว่า “ศ่อฮาบะฮ์” มีที่มาจากคำว่า “ศ่อฮิบ ” ซึ่งได้รับคำจำกัด ความว่า “ผู้ที่อยู่ประจำ จะประจำอยู่กับคน สัตว์ สถานที่ หรือกาลเวลา ก็ได้ จะประจำอยู่ด้วยตัวตน ซึ่งเป็นพื้นฐานมาแต่เดิม

จะประจำอยู่เป็นเวลานาน หรือด้วยความผูกพันทางจิตที่ให้ความสำคัญก็เหมือนกันทั้งนั้น ไม่มีข้อแตกต่าง แต่เป็นที่รู้กันดีว่าคำนี้ไม่อาจใช้เรียกใครๆ ได้ นอกจากคนที่อยู่กันประจำกับสิ่งนั้นๆ เป็นเวลานานนานมากเท่านั้น(๑๕)

จากคำจำกัดความเหล่านี้ เราได้รู้ว่า ความหมายของคำว่า ค่อฮาบะฮฺ ในแง่ของภาษาและวิชาการก็คือ คนที่อยู่กับท่านศาสนทูต แห่งอัลลอฮฺมาเป็นประจำตลอดเวลาอันยาวนานนั่นเอง

นี่คือ คำจำกัดความ ที่สำนักวิชาการฝ่ายอะฮฺลุลบัยตุ(อ) ยึดถือเป็นหลักขณะที่อิบนุฮะญัวร์

อัล-อัสกลานิฮ์ อัช-ชาฟีอีย์ ให้ความหมายว่า

“ค่อฮาบะฮฺ” หมายถึงคนที่เคยพบเคยเห็นท่านนบี(ศ) ในขณะที่มีความศรัทธาต่อท่าน และได้ตายในศาสนาอิสลาม ที่จัดว่าเคยพบนั้นหมายความว่า เคยนั่งกับท่าน จะนานหรือช่วงเวลาเพียงเล็กน้อย จะได้ถ่ายทอดคำพูดของท่านต่อยังคนอื่นหรือไม่ จะเคยร่วมทำศึกกับท่านหรือไม่ ก็ถือว่าเป็นค่อฮาบะฮฺทั้งนั้น อีกทั้งยังรวมไปถึงคนที่เคยเห็นท่าน แม้จะไม่เคยนั่งร่วม กระทั่งคนตาพิการที่มองท่านไม่เห็น ” (๑๖)

อย่างไรก็ตาม อิบนุฮะญัวร์ ได้บันทึกคำจำกัดความของอัล-มาริซียฺไว้ในหนังสือ “ชะเราะห์อัล-บุรฮาน ” ตามข้อความเดิมว่า

“คนที่เป็นค่อฮาบะฮฺนั้น เรามิได้หมายถึงทุกคนที่เคยเห็นท่านนบีในวันใดวันหนึ่งเพียงแค่นั้น หรือได้เคยเข้าพบท่านเพียงครั้งหนึ่ง หรือผู้ที่เคยร่วมทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งกับท่านแล้ว

แยกตัวออกไปจากความใกล้ชิดที่เคยมี หากเราหมายความว่าถึงบรรดาผู้ที่
มั่นคงอยู่กับท่าน เขาเหล่านั้นคือ ผู้รับชัยชนะ ” (๑๗)

จะเห็นได้ว่า คำจำกัดความของ อัล-มาริซีห์ สอดคล้องกับคำจำกัดความ
จากสำนักวิชาการ

อะฮฺลุลบัยฺตุ(อ) คือ ถือว่าศ่อฮาบะฮฺไม่ใช่ใครก็ได้ทุกคน ที่เคยเห็นท่านศา
สนทูต(ศ) หรือที่เคยเยี่ยมท่านในที่ประชุม หรือที่เคยพบกับท่านแล้ว ถือ
เป็นศ่อฮาบะฮฺทั้งสิ้น

หากศ่อฮาบะฮฺในความหมายที่เป็นจริง หมายถึงผู้ที่มีจิตมั่นคงกับท่าน
ช่วยเหลือผูกพันจน

เป็นที่ยอมรับกันอย่างดี ว่ามีความใกล้ชิดสนิทลึกซึ้ง โดยยึดถือซุนนะฮฺ
ของท่าน อยู่ร่วมในวิถีชีวิตอันจำเริญกับท่าน เชื้อฟังโอวาทของท่านด้วยดี
เสมอ

ความขัดแย้งของนักปราชญ์ในมัซฮับต่างๆ ของอิสลามนอกเหนือ จากที่
มีในเรื่องคำจำกัดความ ในคำว่า ศ่อฮาบะฮฺ แล้วยังมีประเด็นขัดแย้งกัน อีก
อย่างหนึ่งคือ จะยึดถือซุนนะฮฺของศ่อฮาบะฮฺ เป็นหลักการทางศาสนาได้
หรือไม่

สำนักวิชาการฝ่ายอิมามียะฮฺ (แนวทางของบรรดาอิมามแห่งอะฮฺลุลบัยฺตุ
โดยท่านอะลีและลูกหลานเป็นผู้นำ) ถือว่า ทั้งซุนนะฮฺของศ่อฮาบะฮฺ
และมัซฮับ ศ่อฮาบะฮฺ ไม่อยู่ในมาตรฐานอันใดจะให้ยึดถือ

เพราะเหตุว่า ค่อฮาบะฮะฮะเอง ต่างก็มีความขัดแย้งกัน ในแง่ของวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ตลอดจนการถือปฏิบัติในแนวทางศาสนาอยู่แล้ว โดยที่แต่ละ ท่านจะมีแนวทาง มีวิธีการดำเนินชีวิตของท่านเอง พวกท่านถือว่าไม่มีความ จำเป็นอันใดที่จะยึดถือขนานและมัทธัมเหล่านี้ของค่อฮาบะฮะฮะด้วยกัน

หลักฐานยืนยันในเรื่องนี้ได้แก่ กรณีที่ท่านอะลีปฏิเสธขึ้นกราน ไม่ยอม ถือปฏิบัติตามแนวทางการทำงานของผู้อาวุโสสองท่านแรกที่ดำรงตำแหน่ง เป็นเคาะลีฟะฮะ นั่นคืออะบูบักร์ และอุมัร

นักประวัติศาสตร์ได้รายงานไว้ว่า หลังจากอุมัร บิน อัลค็อฏฏอบ เสียชีวิต แล้วอับดุลเราะหฺมาน บิน อาฟุ ได้เจรจากับท่านอะลี บินอะบี ภุอลิบ ตอน หนึ่งเขาได้กล่าวขึ้นว่า

“ด้วยพระนามแห่งอัลลอฮุ ทั้งเราและท่าน หากท่านได้ขึ้นดำรง ตำแหน่งเป็นผู้ปกครอง

ท่านจะต้องปกครองพวกเราตามแนวทางแห่งพระคัมภีร์ของอัลลอฮุ ขุน ณะฮะฮะฮะแห่งนบีของพระองค์และแนวทางของอะบูบักร์ อุมัร ”

ท่านอะลีตอบว่า “ฉันจะปกครองพวกท่านด้วยพระคัมภีร์แห่งอัลลอฮุ และขุนณะฮะฮะแห่งนบีของพระองค์อย่างสุดความสามารถ ” (๑๘)

ต่อจากนั้น อับดุลเราะมานก็ได้มาพบท่านอะลีอีกครั้งที่ ๒ โดยยื่น ข้อเสนอเดิม ฝ่ายท่านอะลีก็ยังไม่ให้คำตอบเดิมเช่นกัน

ต่อมาเขาได้มาพบท่านอะลีเป็นครั้งที่ ๓ และได้ยื่นข้อเสนอเดิมอีกครั้ง
ท่านอะลีจึงตอบเขาว่า

“แท้จริง สำหรับพระคัมภีร์แห่งอัลลอฮ์ และซุนนะฮ์นบี ของพระองค์
นั้น ไม่มีความจำเป็นอันใดจะต้องอิงหลักการอื่นเข้า มาร่วมด้วยอีกท่านเป็น
ผู้พยายามขัดขวางตำแหน่งการปกครองให้พ้นจากฉันต่างหาก” (๑๕)

จะเห็นได้ว่า ขณะที่อะลีปฏิเสธ อุษมานกลับตกลงยอมรับเงื่อนไขนี้ ซึ่ง
ต่อมาในภายหลังเขาก็มิได้ยึดถืออะไรจากแนวทางของอะบูบักร์และอุมร์
มากมายเท่าใดนัก

อิมามอะลีเอง เมื่อได้ขึ้นครองตำแหน่งเคาะลีฟะฮ์แล้ว ก็เปลี่ยนแปลง
แก้ไขกิจการต่างๆมากมาย ซึ่งล้วนเป็นผลงานที่อุษมานเคยดำเนิน การมา
ก่อน

ดังกล่าวนี้อาจแสดงให้เห็นว่า ไม่มีหลักการให้ยึดถือซุนนะฮ์และมัซฮับ
ของศ่อฮาบะฮ์ เพราะทั้งสองอย่าง มิใช่แหล่งที่มาของบทบัญญัติทางศาสนา
ทั้งนี้ เพราะความเป็นศ่อฮาบะฮ์ ไม่อาจสร้างสภาพมะศูมให้แก่ตัวศ่อฮาบะฮ์
เองได้ ดังนั้นแนวทางของศ่อฮาบะฮ์ จึงมีทั้งผิดและถูก

ประวัติศาสตร์ได้ยืนยันให้ตระหนักในความจริงดังกล่าวนี้อย่างเฉพาะ
อย่างยิ่ง การต่อสู้จนนองเลือด และสงครามที่ฆ่าฟันกันเองในหมู่พวกเขา
รวมทั้งความขัดแย้งต่างๆ ที่ศ่อฮาบะฮ์กับศ่อฮาบะฮ์ต่างหักล้าง ซึ่งกันและกัน

นอกจากนักปราชญ์มุสลิมจะขัดแย้งในประเด็นที่ว่า ชุนนะฮ์ของค่อฮาบะฮ์เป็นหลักฐานทางศาสนาหรือไม่ แล้วพวกเขายังมีความเห็นขัดแย้งกันในอีกประเด็นหนึ่งว่า มัชฮับของค่อฮาบะฮ์เป็นหลักฐานทางศาสนาหรือไม่

เพราะเรื่องราวต่างๆ จะถูกถ่ายทอดมาจากที่นี่ ไม่ว่าจะเป็นการวินิจฉัย ความ หรือการทำในกิจกรรมใดๆ โดยไม่รู้ถึงแหล่งที่มาของการวินิจฉัย และ กิจกรรมนั้นๆ แต่นักปราชญ์บางส่วน

และอิมามในหลายมัซฮับก็ยังนำมาถือปฏิบัติ ขณะที่บางส่วนปฏิเสธ ไม่ยอมรับเรื่องเหล่านั้นมาเป็นหลักฐาน

ส่วนหนึ่งของพวกที่ปฏิเสธไม่ยอมรับถือมัซฮับของค่อฮาบะฮ์ เป็นหลักฐาน ได้แก่

นักปราชญ์ผู้คงแก่เรียนอย่างเช่น อิมามฆอซาลี ท่านได้กล่าวให้เหตุผลว่า

“เพราะมีความเป็นไปได้ว่า พวกเขเหล่านั้น มีความผิดพลาดพลั้งเผลอ และไม่มีสภาพ

การเป็นมะศูม จึงไม่อาจยึดคำสอนของพวกเขาเอง เป็นหลักฐานได้”

จะยึดถือเข้าไปได้อย่างไร เมื่อเขเหล่านั้น มีความผิดพลาด จะอ้างอย่างไรหลักฐานได้อย่างไร ว่าพวกเขเป็นมะศูม จะเป็นมะศูมได้อย่างไร ในเมื่อพวกเขายังขัดแย้งกันเองได้ บรรดา มะศูม จะขัดแย้งกันเองได้อย่างไร

จะให้ทำอย่างไร เมื่อบรรดาค่อฮาบะฮ์ ก็มีความเห็นตรงกันว่า อนุญาตให้ขัดแย้งกับค่อฮาบะฮ์ได้?

อะบูบักร์ อุมรฺเอง ก็มีได้ปฏิเสธอะไรกับคนที่ใช้ทักษะทางวิชาการ
ขัดแย้งกับตนยิ่งกว่านั้น เกี่ยวกับเรื่องอิจญ์ติฮาด พวกเขาจะให้การยอมรับกับ
ผู้ทำการอิจญ์ติฮาดทุกคน ที่ทำตามหลักวินิจัยความของตนเอง

เพราะขาดหลักฐานว่าพวกเขามีสภาพเป็นมะศุม

และพวกเขาก็มีความขัดแย้งกันเอง อีกทั้งพวกเขายังยืนยันเองว่าอนุญาต
ให้ใครๆ ขัดแย้งกับพวกเขาได้เป็นหลักฐาน ๓ ข้อที่สามารถตัดสินได้อย่าง
เด็ดขาดแล้ว(๒๐)

ขณะเดียวกับที่เราได้ทำความเข้าใจในทักษะของอิมามฆอซาลีห์ เราควร
จะได้ทำความเข้าใจกับทักษะของ อัล-อามิดีห์ ผู้มีพื้นฐานในมัชฮับ ฮัมบะลีห์
ตลอดทั้งทักษะอื่นๆ ที่ได้อ้างอิงจากบรรดาอิมามหลายมัชฮับ เกี่ยวกับมัชฮับ
ของศ่อฮาบะฮฺ ท่านได้กล่าวว่า

“ทุกฝ่ายให้ความเห็นตรงกันว่า มัชฮับศ่อฮาบะฮฺ ในส่วนของปัญหา
การอิจญ์ติฮาดนั้น ไม่อยู่ในฐานะที่เป็นข้อพิพจน์ใดๆ สำหรับศ่อฮาบะฮฺ
ระดับมุจญ์ตะฮิดคนอื่นๆ ไม่ว่าในฐานะอิมามผู้ปกครอง หรือผู้ทำหน้าที่
วินิจัยความก็ตาม”

พวกเขามีความเห็นแตกต่างกันในประเด็นที่ว่าฐานะของมัชฮับศ่อฮาบะฮฺ
จะเป็นข้อพิพจน์

สำหรับคนในยุคคาบิอิน และบรรดามุจญ์ตะฮิด สมัยถัดมาหรือไม่

มี ๒ เรื่องจากมัซฮับนี้ที่พวกอักษะรียั พวกมุตะชีละฮุ และชาฟีอียั เห็นด้วย ๑ เรื่อง

มี ๒ รายงานริวายะฮุ ที่อะหมัด บิน ฮัมบัล เห็นด้วย ๑ ริวายะฮุ

ส่วนอัล-กัรกีญ์นั้น เห็นว่า “มัซฮับนี้ ไม่เป็นข้อพิสูจน์แต่อย่างใด

มุคตารเองก็ยังไม่สามารถเป็นข้อพิสูจน์ได้เลยอย่างเด็ดขาด”(๒๑)

“เมื่อสามารถยืนยันได้ว่า มัซฮับศ่อฮาบะฮุ มิใช่ข้อพิสูจน์ทางศาสนาที่วาญิบให้ปฏิบัติตาม แล้วยังอนุญาตให้มัซฮับอื่นรับการคัดกลิด (เชื่อถือตาม) ได้อีกหรือขนาดมุคตารเองก็ยังตัดสินห้ามอย่างเียบขาดเช่นนี้แล้ว ” (๒๒)

ซุนนะฮุของอะฮ์ลุลบัยตุ(อ)

บรรดาผู้ที่ยึดถือตามอะฮ์ลุลบัยตุ เชื่อถือว่า ซุนนะฮุของอิมามอาลี บิน อะบีฏอลิบ, ฮาซัน, ฮุเซน (อ) ตลอดทั้งบรรดาอิมามจากลูกหลานของฮุเซน (อ) มีฐานะที่เกี่ยวข้องกับซุนนะฮุของท่านศาสนทูตแห่งอัลลอฮุ (ศ)

ด้วยเหตุนี้พวกเขามีความเชื่อถือว่าอะฮ์ลุลบัยตุ(อ) คือแหล่งที่มาของบทบัญญัติทางศาสนาถัดจากพระคัมภีร์แห่งอัลลอฮุ และซุนนะฮุนบีของพระองค์

นักปราชญ์ ให้การยอมรับในสำนักวิชาการแห่งอะฮุลลอบัยตุ อย่างนี้ก็ เพราะในพระคัมภีร์แห่งอัลลอฮ์ และซุนนะฮ์ของพระองค์ มีหลักฐาน ยืนยันในเรื่องความเป็นผู้บริสุทธิ์ ปราศจากความบาปของอะฮุลลอบัยตุ และมี หลักฐานยืนยันในความเคร่งครัดที่ท่านเหล่านั้นมีต่อพระคัมภีร์แห่งอัลลอฮ์ และซุนนะฮ์ของพระองค์

อีกทั้ง โดยการแนะนำจากท่านศาสนทูต(ศ) เองว่า ให้ประชาชาติ ทั้งหลายยึดถือ และยอมรับให้ท่านเหล่านั้นเป็นนាំภายหลังจากสมัยของท่าน ส่วนหนึ่งจากโครงการในพระคัมภีร์อัล-กุรอาน ที่ระบุถึงเรื่องนี้ คือโครงการ ของอัลลอฮ์ ความว่า

“อันที่จริง อัลลอฮ์ทรงมีพระประสงค์เพียงขจัดความมลทินออกให้พ้น ไปจากสุเจ้า โอ้อะฮุลลอบัยตุ และทรงชำระขัดเกลาสุเจ้าให้บริสุทธิ์”

ในตำราตัฟซีรหลายเล่ม รายงานฮะดีษอีกมากมายได้บันทึกความหมาย ในโองการนี้อย่างสอดคล้องตรงกันว่า อะฮุลลอบัยตุของท่านนบี(ศ) ตาม ความหมายในโองการนี้ คือ อาลี ฟาฏิมะฮ์ ฮาซัน และฮุเซน

จากหนังสืออัค-คฺรุรฺ-มันนฺร ของ ท่านชะยูญียฺ มีข้อความบันทึกไว้ว่า ”
ท่านฏ็อบรอนียฺ ได้บันทึกรายงานมาจากท่านหญิงอุมมุสะ-ละมะฮฺว่า
ท่านศาสนทูตแห่งอัลลอฮฺ(ศ) ได้กล่าวกับฟาฏิมะฮฺว่า
“จงไปนำสามีและลูกของเจ้าทั้งสองคนมาพบฉัน ” ” แล้วนางก็ได้
ไป นำพวกเขามา ครั้นแล้ว ท่านศาสนทูต (ศ) ก็ได้คลุมผ้ากิสอาอฺแห่งพะดัก
ลงบนพวกเขาจากนั้นท่านได้วางมือลงไป แล้วกล่าวว่า
“ข้าแต่อัลลอฮฺ แท้จริงคนเหล่านี้ เป็นอะสุลูของมุฮัมมัด
(บางรายงานใช้คำว่า อาลิมุฮัมมัด)
ขอได้โปรดประทานพร และความจำเริญของพระองค์ให้แก่อาลิมุฮัมมัด
ดังที่พระองค์ทรงบันดาลให้ให้แก่อาลีของอิบรอฮีม แท้จริงพระองค์เป็นที่
สรรเสริญเป็นผู้ทรงคุณอันประเสริฐยิ่ง ”
อุมมุสะละมะฮฺได้กล่าวว่าข้าพเจ้าได้ยกผ้ากิสอาอฺขึ้น หมายถึงจะเข้าไปนั่ง
กับพวกเขาด้วย
แต่ท่านยี้จากมือของข้าพเจ้าไป แล้วกล่าวว่า “แท้จริงเจ้าก็อยู่กับความดี
อยู่แล้ว ”

ท่านตรีมิชัยได้รายงานว่า “แท้จริงโองการว่าด้วยความบริสุทธิ์ ได้ถูก
ประทานที่บ้านของอุมมุสะละมะฮฺ กล่าวคือ

ท่านนบีได้เรียกท่านหญิงฟาฏิมะฮฺ ท่านสะซัน, ฮุเซน และท่านอะลีมาอยู่
ด้านหลังของท่าน แล้วท่านก็จัดการหันมาใช้ผ้าคลุมวางลงบนพวกเขา แล้ว
กล่าวว่า

“ข้าแต่อัลลอฮฺ คนเหล่านี้ คืออะฮฺลุลบัยตุของข้า ดังนั้น โปรดจัด
มลทินออกไปให้พ้นจากพวกเขาด้วยเถิด และโปรดชำระขัดเกลากพวกเขาให้
สะอาดบริสุทธิ์ด้วยเถิด ”

อุมมุสะละมะฮฺกล่าวว่า “ให้ข้าพเจ้าเข้าไปอยู่กับพวกเขาด้วยเถิด โอ้นบี
แห่งอัลลอฮฺ ท่านกล่าวว่า “เธออยู่ในที่ที่ดีของเธอแล้ว ”

ยังมีหลักฐานที่ยืนยันในฐานะการเป็นแหล่งที่มาแห่งบทบัญญัติทาง
ศาสนาของบุคคลเหล่านี้อีกมาก โดยได้บันทึกเรื่องราวที่ท่านศาสนทูต(ศ)
ได้แนะนำและสาธยายไว้

อะหมัด บินฮัมบัล และอะบูยะฮุลา ได้บันทึกรายงานจากอะบี สะอีด อัล-
คุดรีเกี่ยวกับวาระตอนหนึ่งของท่านศาสนทูต(ศ)ในเหตุการณ์หลังจาก
บ่าวเพ็ญฮัจญ์อำลาว่า

“แท้จริงฉันได้ถูกเรียกกลับแล้ว ดังนั้นฉันก็ได้ตอบรับ และแท้จริงฉัน
ได้ละทิ้งสิ่งสำคัญยิ่งสองประการไว้ในหมู่พวกท่าน นั่นคือพระคัมภีร์
แห่งอัลลอฮฺและเชื้อสายของฉันจากอะฮฺลุลบัยตุของฉันและแท้จริงผู้ทรง
การุณย์ ผู้ทรงรอบรู้ได้แจ้งแก่ฉันว่าทั้งสองสิ่งนั้นจะไม่แยกจากกันจนกว่า
จะได้ย้อนกลับไปหาฉันที่อัล-ฮาญ์

ดังนั้นพวกท่านจงพิจารณา คุณเถิดพวกท่านจะขัดแย้งกับฉัน ในสองสิ่งนั้น
อย่างไร” (๒๓)

อิมามญะฟัร บิน มุฮัมมัด ศอติก(อ) ได้อธิบายถึงแหล่งที่มา ของคำ
วินิจฉัยจากบรรดาอิมามแห่งอะฮ์ลุลบัยตุตามรายงานบอกเล่าระบุว่า

ครั้งหนึ่ง ชูเราะฮฺ บิน กะลีบ ได้กล่าวว่า “ข้าพเจ้าได้พบกับ อะบี อับ
ดุลลอฮฺว่า “อิมาม วินิจฉัยหลักการต่างๆด้วยการยึดอะไรเป็นข้อพิสูจน์”

ท่านตอบว่า “พระคัมภีร์แห่งอัลลอฮฺ”

ข้าพเจ้าถามอีกว่า “ถ้าหากปัญหานั้นๆ ไม่มีระบุอยู่ในพระคัมภีร์
แห่งอัลลอฮฺท่านจะอย่างไร?”

ท่านตอบว่า “สุนนะฮฺนบี”

ข้าพเจ้าถามอีกว่า “ถ้าเรื่องนั้น ไม่มีทั้งในพระคัมภีร์และสุนนะฮฺ ท่านจะ
อย่างไร?”

ท่านตอบว่า “ไม่มีอะไรสักอย่างเดียว ที่ไม่มีระบุในพระคัมภีร์ และสุน
นะฮฺ”

ชูเราะฮฺกล่าวอีกว่า “ข้าพเจ้าถามซ้ำอยู่สองครั้ง จนท่านตอบสรุปว่า

“เรื่องนี้ มีพรจากพระผู้เป็นเจ้ามาสนับสนุน และด้วยความสัมฤทธิ์ผล
ส่วนเรื่องที่ท่านสงสัยนั้นไม่มี” (๒๔)

อะบูญะอ์ฟร์ มุฮัมมัด บิน อาลี อัล-บากิร(อ) ได้อธิบายถึงแนวความคิด และการออกคำวินิจฉัยจากท่าน ดังที่ท่านได้พูดกับญาบิร สหายของท่านว่า

“โอ้ญาบิร ถ้าหากเราวินิจฉัยความออกไปให้ประชาชนตามความคิด และอารมณ์ของเราเองแล้ว แน่نون เราจะต้องพบกับความพินาศ แต่ในเวลา ที่เราจะออกคำวินิจฉัยให้แก่พวกเขาเราจะยึดหลักการของท่านศาสนทูต แห่งอัลลอฮฺ(ศ) เป็นหลักสำหรับพื้นฐานทางวิชาการของเรานั้น เราได้มา ด้วยการสืบมรดก มันเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งใหญ่หลวงเราจะรักษาไว้เหมือน อย่างคนทั้งหลายรักษาเงินทองนั้นแหละ” (๒๕)

ดังที่ได้กล่าวมานี้แสดงให้เห็นว่า กฎเกณฑ์ต่างๆ ที่ได้มาจากบรรดาอิมาม แห่งอะฮฺลุลบัยตุ(อ) ไม่มีข้อแตกต่างจากพระคัมภีร์แห่งอัลลอฮฺ นั่นคือเป็น สิ่งที่อยู่ในมาตรฐานเดียวกับพระคัมภีร์และซุนนะฮฺ

ด้วยเหตุนี้ อะฮฺลุลบัยตุ จึงเป็นรากฐานอย่างหนึ่งของกฎเกณฑ์ทางศาสนา และมีฐานะเป็นแหล่งที่มาของศาสนบัญญัติ

อะดิษปลอม

คำสอนและบทบัญญัติทางศาสนาของพระเจ้า เป็นเจ้า เคยถูกทำการปลอมแปลงมาแล้วในอดีต โดยฝีมือของพวกยะฮูด ที่ได้เปลี่ยนแปลง พระคัมภีร์ เคารอดและพวกนัสอรอ์ก็เคยเปลี่ยนแปลงพระคัมภีร์อินญิลพวกเขาได้ทำ การเปลี่ยนแปลงแก้ไขคำสั่งของอัลลอฮฺที่ทรงประทานมา

อย่างไรก็ตามพระคัมภีร์อัล-กุรอานเป็นพระคัมภีร์ฉบับเดียวของพระเจ้า
เป็นเจ้าที่ได้รับการพิทักษ์คุ้มครองไว้มิให้มีการเปลี่ยนแปลง ดังมีโอองการ
ความว่า

“แน่นอนเราได้ประทานคัมภีร์แห่งการตักเตือนมา และแท้จริงเราเป็น
ผู้พิทักษ์รักษามันเอง”

“แท้จริงหน้าที่ของเรา คือการรวบรวมคัมภีร์ และรักษาคำอ่านของมัน”
ประชาชาติอิสลามทุกสมัยต่างให้ความสำคัญต่อพระคัมภีร์ฉบับนี้
ด้วยการท่องจำ และศึกษาเล่าเรียน ในทุกๆ ยุคจะมีผู้รู้มีนักอ่าน
นักท่องจำ ที่สามารถท่องจำพระคัมภีร์อัล-กุรอานได้ตลอดทั้งเล่ม
มีการจดบันทึกไว้เป็นรูปเล่ม สืบทอดต่อๆ กันมาอย่างเป็นเอกฉันท์
ฉะนั้นเมื่อพระคัมภีร์อัล-กุรอานคือสารอมตะฉบับหนึ่งของพระเจ้าผู้เป็นเจ้า
แน่นอนพระองค์ย่อมปกป้องคุ้มครองให้รอดพ้นจากการถูกเปลี่ยนแปลง
ส่วนซุนนะฮ์นบี ซึ่งมีความสำคัญในฐานะเป็นคำอธิบายอัล-กุรอาน และ
เป็นหลักการที่อยู่ในมาตรฐานเดียวกันเป็นแหล่งที่มาอันดับสอง

สำหรับแนวความคิด และบทบัญญัติทางศาสนา

แน่นอนบรรดาคนโกหก ชอบหลอกลวงประชาชน เพราะประสงค์จะ
เสพสุขทางโลกและเสวยอำนาจทางการเมืองในอดีต มีความพยายามที่จะ
สร้างความเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้น จนกระทั่งมีการกล่าวเท็จให้แก่

ท่านศาสนทูต(ศ) มีการปลอมแปลงซุนนะฮ์ และใช้เล่ห์เพทุบายอย่าง
เลวร้ายในการกระทำสิ่งเหล่านี้

แน่นอน ท่านศาสนทูตแห่งอัลลอฮฺ(ศ) เคยเตือนให้ระมัดระวังภัยร้ายจาก
สิ่งเหล่านี้เป็นพิเศษ เมื่อครั้งบำเพ็ญฮัจญ์อาลา ท่านได้เตือนประชาชนของ
ท่านว่า

“ได้มีการกล่าวเท็จแก่ฉันกันอย่างมากมาย และจะมากมายยิ่งขึ้น
หลังจากผ่านยุคของฉันไปแล้ว ดังนั้นคนใดที่กล่าวความเท็จแก่ฉันโดย
เจตนา ก็ให้เขาเตรียมที่นั่งไว้ในไฟนรก

ดังนั้น ถ้ามีชะดีษใดที่ถูกรายงานไปจากฉันถึงยังพวกท่านก็จงนำไปพิสูจน์
กับพระคัมภีร์แห่งอัลลอฮฺ และซุนนะฮฺของฉัน ครั้นถ้ามันสอดคล้องตรงกับ
พระคัมภีร์แห่งอัลลอฮฺ และซุนนะฮฺของฉันก็จงยึดถือแต่อันใดถ้าหากขัดแย้ง
กับพระคัมภีร์แห่งอัลลอฮฺและซุนนะฮฺของฉันจงอย่าได้ยึดถือ(๒๖)

ความเท็จที่เลวร้ายที่สุดได้แก่การปลอมชะดีษ นั่นคือการประพันธ์เรื่อง
ใดๆ ขึ้นมาเป็นชะดีษเสร็จแล้วก็อ้างว่าเป็นรายงานที่มาจากท่านศาสนทูต
แห่งอัลลอฮฺ(ศ) หรือว่ามาจากบรรดาอิมาม(อ)

ท่านชะฮีดยานีย์ ได้อธิบายถึงเรื่องชะดีษปลอมว่า “เป็นการประพันธ์
เรื่องราวขึ้นมา มันเป็นการกระทำที่เลวร้ายที่สุด ไม่อนุญาตให้นำมาถ่ายทอด
ต่อเว้นแต่จะได้แจ้งอย่างชัดเจนว่าเป็นชะดีษปลอม” (๒๗)

ชะดีษปลอมได้ถูกบันทึกไว้ในตำราชะดีษฉบับต่างๆ นับร้อยนับพันชะ
ดีษโดยเฉพาะอย่างยิ่งชะดีษประเภทยกย่องเกียรติคุณ (อัล-มะนากิบ) ของ
บุคคลต่างๆ เมืองต่างๆ ซึ่งเป็นการกระทำที่มีความหมายมากที่สุดอย่างหนึ่ง
ของการบันดาลให้อำนาจทางการเมือง มีความแกร่งกล้าอย่างยิ่ง

ในตอนต้นสมัยวงศ์มัยยะสุหลังจาก ฮ.ศ.๔๐

ขณะเดียวกัน ได้มีการปลอมสะดิษเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ด้านอื่นจากคนเหล่านั้น เป็นสะดิษที่มุ่งเน้นสอนในเรื่องหลักปฏิบัติ และมุสตะฮับต่างๆ เพื่อให้ประชาชนหันมาให้ความสนใจในกิจกรรมประเภทมุสตะฮับ

เราสามารถทำความเข้าใจถึงหลักฐานที่มาของการปลอมสะดิษได้อย่างดีทีเดียว เมื่อเราสามารถเจาะลึกเข้าไปว่า บุคอรียะฮ์ได้คัดสะดิษมาบันทึกในตำราของท่าน ประมาณ ๔,๐๐๐ สะดิษ จากจำนวนสะดิษที่ท่าน รับรายงานมาทั้งสิ้น ๖๕๐,๐๐๐ สะดิษ

อะหมัด บิน ฮัมบัล ได้คัดสะดิษมาบันทึกในหนังสือมุสนัดของท่านเอง จากจำนวนสะดิษทั้งหมดที่ท่านรับรายงานมา ๗๕๐,๐๐๐ สะดิษ ดังที่ท่านได้ยืนยันไว้เองอย่างชัดเจน

ชัยคิมุรตะกูอ์ ได้กล่าวไว้ในหนังสือของท่านชื่อ อัล-ฆอริรูร วัตตะรียูร เล่ม ๑ หน้า ๒๔๗

เรื่องอัล-ฆุลาต กับการปลอมแปลงสะดิษ ดังนี้

“เมื่อครั้งที่ มุฮัมมัด บิน อะบี สุลัยมาน เจ้าเมืองกูฟะฮ์ ซึ่งถูกแต่งตั้งโดยเคาะลีฟะฮ์มัมซุร ได้จับตัวอับดุลการิม บิน อะบีเอาญ่าฮ์ ไปประหารชีวิตอับดุลการิม ตัดสินใจกล่าวออกมาเมื่อรู้ตัวเองต้องจบชีวิตแน่นอนแล้วว่า “ถึงแม้พวกท่านจะฆ่าฉันจนตาย แต่แน่นอน ฉันเคยปลอมสะดิษเพื่อพวกท่านมากถึง ๔,๐๐๐ สะดิษ ล้วนแต่เป็นความเท็จทั้งสิ้น ” (๒๕)

ควรจะกล่าวไว้ด้วยว่า บททดสอบอันยิ่งใหญ่สำหรับมุสลิมทั้งหมด ก็คือการกล่าวความเท็จให้แก่ท่านศาสนทูตแห่งอัลลอฮ์(ศ) และบรรดาอิมามแห่งอะฮ์ลุลบัยตุ(อ) เพราะถ้าหากไม่มีเรื่องมุสาหลอกลวงเหล่านี้ในหน้าประวัติศาสตร์ แน่แน่นอนเราจะไม่พบอุปสรรคหรือความขัดแย้งใดๆ ทั้งในด้านความเชื่อ และบทบัญญัติทางศาสนาดังที่ปรากฏอยู่ในมุสลิม เช่นนี้เลย

บทเรียนต่างๆ จากอะดัยสปลอม

ตัวอย่างอะดัยสปลอมบทหนึ่ง ได้แก่ อะดัยสที่มีความหมายว่า

“ ค่อฮาบะฮ์ของฉันเปรียบเสมือนดวงดาว ไม่ว่าจะเป็นใครในหมู่พวกเขา ถ้าพวกท่านปฏิบัติตามพวกท่านจะได้รับทางนำ ”

อะดัยสบทนี้ ก่อให้เกิดพื้นฐานความคิด ความเข้าใจว่า ชุมนอะฮ์มีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมต่างๆ ที่มาจากค่อฮาบะฮ์

บรรดาอิมามในหมู่นักปราชญ์อะดัยสกล่าวว่ามันเป็นเรื่องเท็จที่ถูกกู้ขึ้นมาให้แก่ท่านนบี (ศ)

เช่น อิบน์กัอยยิม อัล-ญะซีซะฮ์ ได้กล่าวว่า “อะดัยสนี้เป็นข้อความที่ถูกกู้ขึ้นมา” (๓๐)

ท่านชะฮะบีย์ ถือว่า เป็นอะดีย์ที่ขาดประสิทธิภาพความน่าเชื่อถือ โดยได้กล่าวถึงนักรายงานคนหนึ่งซึ่งชื่อว่า ญะอฺฟัร บิน อับดุล วาฮิด อัล-ฮาซิมีย์ หลังจากได้อ้างอิงทัศนะของนักปราชญ์ เกี่ยวกับนักรายงานอะดีย์ที่เป็นคนมุสาวาว่า“จากผลงานที่เสียหายที่สุดของเขาคืออะดีย์ที่ว่า“สาวกของฉันเปรียบเสมือนดวงดาว” (๓๑)

อิบนุตัยมียะฮุ ก็เป็นอีกคนหนึ่งซึ่งกล่าวว่า อะดีย์ที่ว่า สาวกของฉันเปรียบเสมือนดวงดาว

เป็นอะดีย์ที่บรรดาอิมามแห่งบรรดานักรายงานถือว่าขาดประสิทธิภาพ (แฉะอีฟ) จึงนำมาเป็นหลักฐานไม่ได้

ตัวอย่างอะดีย์ปลอมที่ถูกอุปโลกน์ขึ้นมาอีกอะดีย์หนึ่งคือ “หน้าที่ของพวกท่าน คือทำตามซุนนะฮ์ของฉัน และซุนนะฮ์ของเคาะลีฟะฮ์ผู้ทรงธรรมของฉันพวกท่านจงยึดให้มั่นเหมือนกัณฑ์ให้แน่นด้วยกราม” (๓๒)

จากการศึกษาวิเคราะห์ ถึงนักรายงานอะดีย์ประเภทนี้ เป็นที่แน่ชัดแก่เราว่ามันเป็นอะดีย์ที่ถูกประพันธ์ขึ้นมา โดยมีได้มาจากท่านศาสนทูตแต่อย่างใด

นักปราชญ์ผู้เชี่ยวชาญ ด้านประวัตินักรายงานอะดีย์ ได้กล่าวว่า

“อาลี บิน สะญูร ได้เล่าเราว่า บะกียะฮุ บิน วะลีด ได้เล่าเราว่า

ญุบัยรฺ บิน สะอัด ได้รับรายงานจากคอลิด บิน มิดาน ซึ่งได้รับมา

จาก อับดุลเราะมาน บิน อัมรฺ อัศลิมียะ ซึ่งได้รับมาจากอัล-หิรบาฏ บิน ชารียะฮุได้กล่าวว่า “วันหนึ่งท่านศาสนทูตแห่งอัลลอฮ์ได้สอนพวกเรา... หลังจากนั้นท่านได้กล่าวอะดีย์บทนี้”

จากการศึกษาคุณสมบัตินักรายงานสะตัส ทำให้เข้าใจอย่างชัดเจนว่า “บะกียะฮุ บิน วะลีด มิได้เป็นที่เชื่อถือของนักปราชญ์ ผู้เชี่ยวชาญด้าน ประวัตินักรายงาน เราจะกล่าวถึงข้อความสั้นๆ ที่มีหลายคนพูดว่า

“อิบนุฮัยษะฮุ กล่าวว่า “พวกท่านอย่าได้ฟังเรื่องอะไรเกี่ยวกับซุนนะฮุ จากบะกียะฮุเลย”

ยะหยา บิน มุฮิน ได้กล่าวถึง บะกียะฮุ บิน วะลีดว่า

“ถ้าหากเป็นสะตัสที่เล่าโดยกลุ่มคนที่น่าเชื่อถืออย่าง ค็อฟฟาน บิน อัมร์ และอื่นๆ ก็พอใช้ แต่ถ้าหากเล่ามาจากบุคคลเหล่านี้ ที่ไม่น่าเชื่อถือ ก็อย่าได้ บันทึกเลย

อะบูมุฮัซซัรได้กล่าวว่า “มีหลักฐานปรากฏว่า บะกียะฮุเป็นคนที่มือไม่ สะอาด ในการรายงานสะตัสดังนั้นจึงปฏิบัติต่อสะตัสเช่นนั้นด้วยความ ระมัดระวัง (๓๓)

อิบนุฮะญูร เป็นคนหนึ่งกล่าวว่า “ท่านบัยฮะกี๊ ได้กล่าวถึงเรื่องความ ขัดแย้งต่างๆ ว่า บรรดานักปราชญ์ทั้งหมดลงมติร่วมกันว่า บะกียะฮุ เป็นคน ที่ไม่มีคุณสมบัติให้เชื่อถือเป็นหลักฐาน” (๓๔)

ส่วน अबดุลเราะมาน บิน อุมร์ อัศ-ลิลมีฮ์นั้น อิบนุฮะญูรอ้างถึงเขาว่า “อัล-ฟุฏฏอน อัล-ฟาซีย์ อ้างว่า เขาผู้นี้ไม่มีความเหมาะสม ด้วยเหตุว่า ที่มา ของเขาไม่เป็นที่รู้จักเลย” (๓๕)

การบันทึกอะดิษ

แน่นอนท่านศาสนทูตแห่งอัลลอฮ์(ศ) นั้น ท่านมีอาลักษณ์ประจำตัวไว้หลายคน เพื่อบันทึกหมายเหตุต่างๆ คนเหล่านี้ ได้รับสมญานามว่า “นักบันทึกอะหฺยู” คือจะทำหน้าที่บันทึกเรื่องราว

ที่มาจากอัล-อะหฺยู บางที จะจดไว้ตามหนังสือตามกิ่งอินทผลัม ตามกระดูกสัตว์ และอื่นๆ ประกอบกับยังมีศอฮาบะฮ์(ร.ฎ) อีกกลุ่มหนึ่งทำหน้าที่ท่องจำซุนนะฮ์ซุนบีนั้น ปรากฏว่าไม่มีนักบันทึกคนใดจะบันทึกไว้อย่างสมบูรณ์ครบถ้วนไว้ตั้งแต่สมัยของนบี ทั้งในด้านวจนะ การกระทำ และท่าที การแสดงออกอย่างไรก็ตาม มีรายงานจากท่านนบี(ศ) ว่าท่านเคยอนุญาตให้สาวกของท่านบันทึกอะดิษได้

อะบูดาอูด และท่านฮาгим และนักบันทึกท่านอื่นๆ ได้รับรายงานจากอับดุลลอฮ์ บิน อุมร์บิน อาศ ว่า

“ข้าพเจ้าได้พูดว่า ข้าแต่ท่านศาสนทูตแห่งอัลลอฮ์ แท้จริงข้าพเจ้าได้ยินสิ่งใดจากท่านแล้วบันทึกไว้จะได้ไหม?”

ท่านตอบว่า “ถูกต้องแล้ว ”

อับดุลลอฮ์ ยังกล่าวอีกว่า “ทั้งในยามที่ท่านโกรธและยินดีด้วยหรือ?”

ท่านกล่าวว่า “แท้จริงทั้งสองกรณีนั้นฉันจะไม่พูดอะไรนอกจากความจริง” (๓๖)

ท่านบุคอรืได้บันทึกไว้ว่า “อะบูสุร็อยเราะฮฺ กล่าวว่า

“ ในหมู่ศอฮาบะฮฺนบี ไม่มีใครท่องจำอะดิษได้มากกว่าฉัน ยกเว้นก็แต่
อับดุลลอฮฺ บิน อุมัร เพราะเขาได้บันทึกส่วนฉันมิได้บันทึก” (๓๗)

ท่านตริมิซีย์บันทึกจากอะบีสุร็อยเราะฮฺว่า “

มีชาวอันศอรคนหนึ่งนั่งใกล้ท่านศาสนทูต (ศ) แล้วเขาได้ยื่นคำพูดตอน
หนึ่งที่เขาประทับใจมาก แต่เขาจำไม่ได้ ดังนั้นเขาจึงถามทบทวนเรื่องนั้น

ต่อท่านศาสนทูต(ศ) ท่านกล่าวว่า “ฉันจะช่วยจับมือเธอเอง” ว่าแล้ว
ท่านก็จับมือเขาเขียนข้อความ” (๓๘)

มีรายงานจากอะบูสุร็อยเราะฮฺ อีกเช่นกันว่า “พวกท่านจงแสวงหาความรู้
ด้วยการเขียน” (๓๙)

รายงานจากนาฟิอ์ บิน เคาะดิญ์กล่าวว่า “ฉันได้พูดกับท่านศาสนทูต (ศ)
ว่า “ข้าแต่ท่านศาสนทูตแท้จริง พวกเราได้ยินจากท่านมาหลายอย่างแล้ว

เราจะจดบันทึกมันไว้ จะได้หรือไม่?”

ท่านตอบว่า “จงบันทึกมันไว้เถิด มันมิใช่ความผิด” (๔๐)

บทรายงานเหล่านี้ ต่างยืนยันว่า ท่านอนุญาตให้สาวกบันทึกชะติษ จากท่าน ขณะเดียวกัน มีบทรายงานอีกส่วนหนึ่งยืนยันว่าท่านได้เรียกร้องให้ท่องจำและเผยแพร่ชะติษกันในหมู่มุสลิม ดังนี้

“อัลลอฮฺจะทรงประทานความผาสุกแก่บ่าวของพระองค์ ที่ได้ยืนยันพูดอะไรแล้วจดจำนำไปสอนต่อ แล้วทำได้เหมือนอย่างตอนที่ได้ยิน เพราะบางที คนที่นำพาความรู้ อาจนำไปให้คนที่ไม่รู้เสมอไป และบางทีคนนำพาความรู้ อาจนำความรู้ไปให้คนที่รู้เหนือกว่าก็ได้” (๔๑)

รายงานชะติษบทหนึ่ง ความว่า

“ผู้ใดในหมู่ประชาชาติของฉัน ท่องจำชะติษของฉันได้ ๔๐ บท ในเรื่องศาสนาโดยมีความมุ่งหวังยังอัลลอฮฺและปรโลกในวันฟื้นคืนชีพ อัลลอฮฺจะทรงแต่งตั้งเขาให้อยู่ในตำแหน่งนักปราชญ์ทางศาสนา” (๔๒)

เป็นที่แน่นอนว่าสื่อช่วยความจำและเผยแพร่ที่ดีคือการบันทึก เป็นอันว่าการท่องจำชะติษ ถือเป็นเรื่องที่ถูกยอมรับ ยิ่งกว่านั้นสามารถจะถือเป็นวาญิบได้ด้วยหากถึงคราวต้องรักษาซุนนะฮฺให้รอดพ้นจากความสูญหาย

ท่านศาสนทูต(ศ) เคยส่งสารไปยังบรรดากษัตริย์และประมุขของเมืองต่างๆ ขณะเดียวกัน ท่านก็เคยทำสนธิสัญญาฉบับต่างๆ ที่ยังคงเก็บรักษาไว้จนถึงทุกวันนี้

อิบนุอับบาส ได้กล่าวว่า เมื่อครั้งที่ท่านศาสนทูต(ศ)ป่วยหนัก ท่านได้กล่าวว่า “พวกท่านจงนำกระดาศมาเถิด เพื่อฉันจะได้บันทึกข้อความที่ไม่ทำให้พวกท่านหลงผิดต่อไปในภายหลัง ”

อุมร์กล่าวขึ้นว่า “นับีเพื่อไปแล้ว พวกเรามีพระคัมภีร์แห่งอัลลอฮ์ก็พอแล้ว ”

แต่พวกเขาได้เถียงกันเสียงลั่น ท่านศาสนทูต(ศ) จึงตัดบทว่า “พวกท่านจงออกจากฉันไปเสียเถิด ไม่บังควรที่จะได้เถียงกันต่อหน้าฉัน ”

อิบนุอับบาสได้ออกมากล่าวว่า “มันเป็นความอัปโชคที่สุดของเราที่ท่านศาสนทูตมิได้จดบันทึกเรื่องของท่าน ” (๔๓)

ที่ตรงข้ามกับรายงานเหล่านี้ มีอยู่สองหะดีษที่ระบุว่า ท่านห้ามมิให้บันทึกคือจากรายงานของ อะบี สะอีด อัล-คุดรี๊ย์ กล่าวว่า

ท่านศาสนทูตได้กล่าวว่า

“พวกท่านอย่าได้บันทึกอะไรจากฉันนอกจากอัล-กรุอาน ใครก็ตามที่บันทึกเรื่องอื่น นอกจากอัล-กรุอาน ก็จงลบออกเสีย ” (๔๔)

จากการศึกษาวิเคราะห์หะดีษต่างๆ ที่มีลักษณะขัดแย้งกันอย่างนี้แสดงให้เห็นว่า ท่านนบีมุ่งเน้นให้มีการจดบันทึกหะดีษมากกว่า อันนี้คือ ความเข้าใจของศ่อฮาบะฮ์กลุ่มหนึ่ง เช่น อิมามอะลี และสะฮัน ผู้เป็นบุตร กล่าวคือ ท่านทำงานในด้านนี้อยู่ ดังมีรายงานจากท่านว่า

“เมื่อพวกท่านจะบันทึกหะดีษใด ก็จงบันทึกรายชื่อผู้บรรยายด้วย ” (๔๕)

บรรดาอิมามแห่งอะฮ์ลุลบัยตุ(อ) ท่านอื่น ก็ได้เจริญรอยตามท่านทั้งสอง ตลอดทั้งคนในยุคตาบิฮีน บรรดานักปราชญ์อิสลาม ต่างมีความเห็นอย่างนี้ ด้วย ดังนั้นพวกเขาจึงพากันบันทึกและเขียนชะดีย์กัน เพราะหากไม่มีใคร บันทึกกันแล้ว แน่่อนการศึกษาชุนนะฮ์จะเป็นเรื่องที่ไม่อาจเป็นไปได้

และแน่นอนมนุษยชาติจะได้รับความขาดทุนอันใหญ่หลวง เพราะไม่มี โอกาสได้รับมรดกทางความคิดที่มีมาในหน้าประวัติศาสตร์

อิบนุศิลาค์ ได้อธิบายในเรื่องนี้ว่า

“หากไม่มีใครบันทึกชะดีย์ไว้ในตำราคนรุ่นหลังจะต้องประสบกับ ความเสียหายอย่างใหญ่หลวง” (๔๖)

เรื่องนี้ อุมัร บินอัล-อะษีษ (ร.ฎ) ได้เรียกร้อง และสั่งการให้จดชะดีย์ ในสมัยที่เขาเป็นเคาะลีฟะฮ์ (เมื่อฮ.ศ ๔๕-๑๐๑)(๔๗)

ประวัติศาสตร์ได้อธิบายให้เราทราบว่า มีข้อหาบะฮ์กลุ่มหนึ่งได้สั่งห้ามมิ ให้ใครๆจดบันทึกชะดีย์ได้แก่อะบูบักร์ อุมัร และอุษมาน ต่อมาบรรดาเคาะลีฟะฮ์ในวงศ์อุมัยยะฮ์ ก็ถือปฏิบัติตามแนวนี้นี้ มาจนกระทั่งถึงสมัยของ อุมัร บิน อัล-อะษีษ

สาเหตุที่อะบูบักร์ สั่งห้ามการบันทึกชะดีย์ของท่านศาสนทูต(ศ)นั้น ท่าน ได้ระบุไว้ในที่ประชุม ภายหลังจากท่านนบิอะฟาดแล้ว ดังที่ท่านได้กล่าว

“แท้จริง พวกท่านรายงานบอกเล่า ชะดีย์ต่างๆ จากท่านศาสนทูตแล้ว พวกท่านก็ขัดแย้งกัน

ประชาชนรุ่นหลังจะยิ่งขัดแย้งหนักขึ้นไปอีก ดังนั้น จงอย่าได้บอกเล่าชะดีย์ใดๆ ของท่านศาสนทูต

หากใครถามปัญหาอะไรจากพวกท่านก็จงตอบว่า ระหว่างพวกท่านกับเรา มีแต่พระคัมภีร์แห่งอัลลอฮ์ ดังนั้น จงอนุญาตในสิ่งที่อัล-กุรอานอนุญาต และจงห้ามในสิ่งที่อัล-กุรอานห้าม ” (๔๘)

อิบนุสะอัด ได้กล่าวไว้ในหนังสือ ฎอบะกอดว่า “แท้จริงมีชะเคียจำนวนมากในสมัยอุมร์ที่ประชาชนนำมาเสนอแต่แล้วท่านอุมร์ก็สั่งการให้เผาเสีย (๔๙)

สำหรับในสมัยของอูษมาน บิน อффาน ก็มีคำสั่งในคุฎบะฮ์ว่า ห้ามมิให้รายงานชะเคียใดๆของท่านศาสนทูตแห่งอัลลอฮ์ ยกเว้นชะเคียที่เคยรายงานกันอยู่ในสมัยอะบูบักร์และอุมร์ ดังมีถ้อยคำของเขาปรากฏในคำคุฎบะฮ์ว่า

“ไม่อนุญาตให้ผู้ใดรายงานชะเคียบทใดที่ไม่เคยได้ยินในสมัยอะบูบักร์และอุมร์ ” (๕๐)

มูอาวิยะฮ์ยิ่งทวีความแข็งแกร่งหนักข้อขึ้นไปอีก ในคำสั่งห้ามจดบันทึกชะเคีย โดยยกขึ้นมาเป็นประเด็นต่อต้านอิมามอาลี และอะฮ์ลุลบััยตุ(อ) ผู้บริสุทธิ์ ครั้นพอเขาสามารถของอำนาจเต็มรูปแบบ หลังจากทำสนธิสัญญาสันติภาพกับอิมามฮาซันแล้วก็ออกคำสั่งห้ามจดบันทึกชะเคียใดๆของ

ท่านศาสนทูต ที่กล่าวถึงความดีงาม ความประเสริฐ ของอิมามอาลี ตลอดจนได้คาดบดทลายโทษ หากใครฝ่าฝืนด้วยการจดบันทึก

มะดาอินียี่ได้บันทึกในหนังสืออัล-อะหฺดาษว่า “มฺอาวียะฮฺได้ ออกคำสั่ง ไปตามหัวเมืองต่างๆ ที่บรรดาข้าหลวงของตนประจำอยู่ หลังจากผ่านพ้นปี แห่ง “ญะมาอะฮฺ” ว่า “ข้าพเจ้าจะไม่รับผิดชอบแก่ผู้ใดที่รายงานอะดิษใดๆ เกี่ยวกับความดีงามของอะบูตุรอบ (ฉายานามหนึ่งของท่านอาลี)

และอะฮฺลุลบััยตุของเขา เพราะเรื่องนี้ จะมีผลสะท้อนเป็นความวิบัติแก่ ชาวญะฮฺลฺ” (๕๑)

ด้วยเหตุนี้เอง ชุหนะฮฺนบีจึงประสบกับปัญหาการออกคำสั่งมิให้จด บันทึก จนกระทั่งทำให้เกิดมีการปลอมแปลงและกล่าวเท็จแก่ท่านศาสนทูต แห่งอัลลอฮฺ(ศ) กันขึ้นมาบิอะฮฺ (กิจกรรมอุตริในศาสนา)

เราได้เรียนรู้ถึงความหมายของคำว่า ชุหนะฮฺ ในแง่ของภาษาและความหมายทางศาสนากันไปแล้ว เพื่อจะได้ประโยชน์มากยิ่งขึ้นในด้าน ความรู้ เราควรจะเข้าใจความหมายของคำว่า

“บิอะฮฺ” ควบคู่ไปด้วย เพราะคำนี้ นักปราชญ์มุสลิมได้ให้ความหมายประกอบเหตุผลอย่างหนึ่งไว้เป็นกรณีพิเศษ

คำว่า “บิอะฮฺ” ในแง่ของภาษา หมายถึง “การประดิษฐ์ การริเริ่มทำ สิ่งหนึ่งสิ่งใดขึ้นมา”

บิอะฮฺยังหมายถึง “กิจกรรมใหม่ๆ ที่ถูกริเริ่มทำให้มีขึ้น” (๕๒)

คำว่า “บิอะฮฺ” ในแง่ของวิชาการศาสนา เป็นความหมายที่ควรจะทำให้ ความเข้าใจ ภายหลังจากเข้าใจในความหมายทางด้านภาษาแล้ว

“บิโอะฮู” หมายถึง กิจกรรมที่ถูกประดิษฐ์คิดค้นขึ้นมาใหม่ ในทางศาสนาซึ่งไม่มีที่มาจากพระคัมภีร์และซุนนะฮฺ ที่ได้เรียกว่า สิ่งนั้นสิ่งนี้ เป็นบิโอะฮู ก็เพราะคนที่สอนสิ่งนั้น ได้คิดประดิษฐ์สิ่งนั้นด้วยตัวเอง” (๕๓)

ดังนั้น “บิโอะฮู” หมายถึง ทุกๆกิจกรรมที่ถูกสอดแทรกเข้ามาในศาสนา ทั้งๆ ที่มันมิได้เป็นเรื่องของศาสนา”

ท่านศาสนทูต ศาสดาผู้ทรงเกียรติ(ศ) เคยตักเตือนประชาชนว่า ให้ระวังกิจกรรมประเภทที่ถูกอุตริขึ้นมา และการประดิษฐ์คิดค้นเรื่องใหม่ๆ ขึ้นมาในศาสนาโดยท่านได้กำชับไว้ในคำเทศนาสั่งสอนอย่างจริงจังว่า

“คำสอนที่ดีที่สุดได้แก่ พระคัมภีร์แห่งอัลลอฮฺ ทางนำที่ดีที่สุดนั้นได้แก่ทางนำของมุฮัมมัด

กิจการที่เลวร้ายที่สุดได้แก่ กิจการที่ถูกประดิษฐ์ขึ้นมาใหม่ และทุกอย่างที่ถูกอุตริขึ้นมาย่อมเป็นเรื่องที่หลงผิดทั้งสิ้น” (๕๔)

เมื่อเป็นเช่นนี้ เราสามารถทำความเข้าใจได้ว่า บิโอะฮู คือ การกระทำที่ตรงข้ามกับซุนนะฮฺ

และความหมายของคำว่า กิจกรรมที่ถูกประดิษฐ์ขึ้นมาใหม่ก็คือ กิจกรรมใหม่ในทางศาสนาที่ไม่มีพื้นฐานที่มาจากพระคัมภีร์แห่งอัลลอฮฺ

และซุนนะฮฺนบีของพระองค์ แต่มีการถือกันว่าเป็นหลักการศาสนา

บิโอะฮุ คือ สิ่งที่ถูกพยายามทำขึ้นมาเปลี่ยนแปลงหลักการเดิมของอิสลาม เพื่อจะได้นำความคิดและความเชื่ออย่างอื่นเข้ามาสอดแทรกในพื้นฐานทางศาสนาต่างๆ ที่มันมิใช่มาจากศาสนา

ควรจะกล่าวไว้ด้วยว่า ประชาชาติในยุคสมัยก่อนๆ เคยนำกิจกรรมที่เป็นบิโอะฮุเข้ามาสอดแทรกในคำสอนและได้เปลี่ยนแปลงคำสอนนั้นให้เป็นอย่างอื่น ด้วยเหตุนี้ อัล-กุรอานจึงเตือนให้ระวังการกระทำที่เป็นบิโอะฮุ ทั้งทางด้านความคิดและการปฏิบัติตั้งเฝ้าองค์การความว่า

“...พวกเขาได้ประดิษฐ์มันขึ้นมาใหม่ เรามิได้บันทึกสิ่งนั้นแก่พวกเขา นอกเสียจากเพื่อแสวงหาความพึงพอใจของอัลลอฮุ พวกเขาไม่ได้ระวังรักษาไปตามสิทธิของการที่จะต้องระวังรักษานั้น ดังนั้น เราจึงประจานรางวัลแก่ผู้ศรัทธาในหมู่พวกเขา แต่ส่วนมากพวกเขาเป็นผู้ละเมิด

(อัล-หะดีด/๒๗)

เพื่อเป็นการป้องกันหลักความคิด บทบัญญัติทางศาสนาอิสลาม ให้รอดพ้นจากเรื่องราวที่เป็นบิโอะฮุและความหลงผิดทั้งหลาย

อิสลามจึงมีบทบัญญัติให้คนมุสลิมโดยทั่วไป โดยเฉพาะบรรดาผู้รู้ ว่าให้ต่อต้านกิจกรรมประเภทบิโอะฮุที่ปลอมแปลงแฝงเข้ามาผนวกในหลักการของอิสลาม ไม่ว่าจะเป็นแนวความคิด ปรัชญา ทฤษฎี หรือระเบียบแบบแผน ประเพณีกรรมต่างๆ บทบัญญัติในเรื่องนี้ ท่านศาสนทูต(ศ) และบรรดาอิมามแห่งอะฮุลลุลบัยตุ(อ)ได้ระบุไว้อย่างชัดเจน

ตามรายงานที่ปรากฏในคำสอนของบรรดาอิมามแห่งอะฮ์ลุลบัยตุ(อ) ว่า
ท่านศาสดามุฮัมมัด(ศ) ได้กล่าวไว้ว่า “เมื่อกิจกรรมใดๆ ประเภทบิดอะฮ์
เกิดขึ้นในประชาชาติของนัั้น ถือเป็นที่ของบรรดาผู้รู้ที่จะต้องแสดงความรู้
ของเขาออกมาให้ปรากฏ ครั้นหากใครไม่กระทำถือว่าจะต้องรับการ
สาปแช่งจากอัลลอฮ์” (๕๕)

อิมามอะลี(อ) ได้กล่าวเทศนาเตือนให้ระวังกิจการที่เป็นบิดอะฮ์ว่า

“ประชาชนทั้งหลาย อันที่จริงแล้ว ถ้าหากความเสียหายได้อุบัติขึ้น คน
ทั้งหลายก็จะปฏิบัติตามอารมณ์ฝ่ายต่ำเมื่อนั้นจะมี กฎเกณฑ์ทางศาสนา
ประเภทอุตริปรากฏขึ้นมาโดยจะขัดแย้งกับพระกัมภีร์แห่งอัลลอฮ์

ท่ามกลางเหตุการณ์เช่นนั้น จะมีคนคณะหนึ่งขึ้นมาใช้อำนาจปกครอง
ครั้นมีความผิดพลาดใดๆ เกิดขึ้นมันจะไม่อ่อนข้อให้แก่ หลักฐานใดๆ แต่ถ้า
หากมีสังฆกรรมมาปรากฏ ก็จะไม่มีความขัดแย้งแต่อย่างใด
ในเหตุการณ์เช่นนั้น จะมีหลักการแบบผสมผสานกับสิ่งนั้นบ้างกับสิ่งนี้บ้าง
เพื่อให้ได้สองอย่างพร้อมๆกัน นั่นเป็นเพราะมีชัยฏอนมาลึงสู่บรรดามิตร
สหายของพวกมันแต่บรรดาผู้ได้รับความดีงามจากอัลลอฮ์ย่อมจะปลอดภัย
เสมอ” (๕๖)

มีรายงานสะดีษจากบรรดาอิมามแห่งอะฮ์ลุลบัยตุ(อ) ว่า

“ผู้ใดที่ได้นำกิจกรรมประเภทบิดอะฮ์อย่างใดอย่างหนึ่งมาปฏิบัติ แล้วทำ
ให้มันยิ่งใหญ่ขึ้นมา นั่นเท่ากับเขาพาหุเพื่อทำลายศาสนาอิสลาม”(๕๗)

อิมามศอดิก(อ) ได้รับรายงาน事迹ของท่านศาสนทูตแห่งอัลลอฮฺ(ศ) ผู้
เป็นป่ทวคของท่านเองบทหนึ่ง ความว่า

“กิจการทุกอย่างที่เป็นบิอะฮฺล้วนเป็นความหลงผิด และความหลงผิด
ทั้งปวง ย่อมอยู่ในนรก” (๕๘)

ท่านซุรอเราะฮฺได้รายงานว่ “ข้าพเจ้าเคยถามอะบูอับดุลลอฮฺ ศอดิก (อ)
ถึงเรื่องที่เป็นทะเลาและหะรอม

ท่านตอบว่า

สิ่งที่เป็นทะเลาของมุฮัมมัดย่อมทะเลาตลอดกาลจนถึงวันฟื้นคืนชีพ
และสิ่งใดที่เป็นหะรอมของมุฮัมมัด สิ่งนั้นจะเป็นหะรอมตลอดกาลจนถึง
วันฟื้นคืนชีพ จะเป็นอย่างอื่นมิได้ และจะไม่เปลี่ยนแปลงอีก”

ท่านกล่าวอีกว่า ท่านอาลี(อ) เคยสอนไว้ว่า

“ตราบเท่าที่คนๆหนึ่งกระทำการบิอะฮฺขึ้นมอย่างหนึ่ง เท่ากับเขาได้
ละทิ้งซุนนะฮฺไปแล้วอย่างหนึ่งเสมอ” (๕๙)

หลังจากที่เราทำความเข้าใจความหมายของคำว่า “บิอะฮะฮฺ” และซุนนะฮฺไปแล้ว เราจะได้เข้าใจอีกว่า ถ้าหากคนมุสลิมกระทำในกิจการอย่างหนึ่งอย่างใดที่เป็นเรื่องใหม่ๆ หรือดำเนินกิจการที่ประดิษฐ์ขึ้นมาอย่างใดอย่างหนึ่ง เพียงแค่นั้นยังไม่ถือว่าเป็นบิอะฮะฮฺ ในความหมายที่ตรงข้ามกับซุนนะฮฺ และจะยังไม่ถือว่าเป็นการกระทำที่ต้องห้ามตราบาใดที่ยังไม่นำกิจการนั้นๆ เข้าไปผนวกกับหลักการศาสนา โดยถือว่ากิจกรรมนั้นเป็นหลักการส่วนหนึ่งของศาสนาในลักษณะที่มีความขัดแย้งกับพระคัมภีร์แห่งอัลลอฮฺ และซุนนะฮฺของท่านนบี (ศ)

ส่วนการจัดงานฉลองวันประสูติของท่านศาสดามุฮัมมัด(ศ) ไม่ถือว่าเป็นกิจกรรมประเภทบิอะฮะฮฺ ที่เป็นเรื่องต้องห้าม ถึงแม้ว่าท่านศาสดาและศอฮาบะฮฺในสมัยของท่านไม่เคยกระทำก็ตาม

การประดิษฐ์ประดอยรูปเล่มพระคัมภีร์อัล-กุรอานให้ดูสวยงามการประดับประดามัสยิดให้สวยงามวิจิตรก็ไม่ถือว่าเป็นบิอะฮะฮฺที่ต้องห้ามแม้ว่า

ท่านศาสนทูตจะไม่เคยทำก็ตาม

ความหมายที่ตรงตามเป้าหมายของคำว่า บิอะฮะฮฺ ก็คือการนำเอากิจกรรมอื่นๆ ที่มีได้เป็นเรื่องราวจากศาสนาเข้ามาผนวกกับศาสนาแล้วถือว่า สิ่งนั้นๆ เป็นบทบัญญัติทางศาสนา

ขุนนะฮ์กับ อัล-กูราน

ยังมีประเด็นสำคัญอยู่อีกเรื่องหนึ่ง นั่นคือ เรื่องความสัมพันธ์ทางด้าน บทบัญญัติ และการอธิบายที่มีอยู่ระหว่างขุนนะฮ์กับ อัล-กูรานอันทรงเกียรติ ซึ่งเราจะสรุปถึงความสัมพันธ์เหล่านี้ได้ ดังนี้

1- ขุนนะฮ์กับ อัล-กูราน กำหนดขอบเขตความหมายที่มีลักษณะเป็นสากลในพระคัมภีร์

บางโอกาสในอัล-กูรานจะถูกประทานมาเป็นประโยคที่ให้ความหมายทั่วไป ดังนั้น กฎเกณฑ์ที่ได้จากโองการประเภทนี้จะครอบคลุมไปถึงทุกคนที่ถูกระบุอยู่ในความหมายโดยลักษณะของประโยคและเนื้อหา จะมีความหมายเป็นสากล

แต่ที่ว่า ขุนนะฮ์กับ อัล-กูราน จะคอยทำหน้าที่กำกับความหมายในประโยคเหล่านี้ โดยได้จำแนกแต่ละเรื่องไว้เป็นการเฉพาะ จะอธิบายถึงบุคคลที่เกี่ยวข้องจริงๆ ตามกฎเกณฑ์เหล่านั้นที่โดยมาก อัล-กูรานจะกล่าวรวมๆทั้งนี้ก็เพราะท่านศาสนทูต(ศ)ได้อธิบายไว้เมื่อครั้งที่โองการนั้นได้ถูกประทานลงมายังท่านหรือในยามที่ท่านได้รับการคลไจ (อิลาฮัม)

2- ขุนนะฮ์กับ อัล-กูราน กำกับความหมายที่มีลักษณะเป็นอิสระของพระคัมภีร์

จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ถ้าหากเรามาทำความเข้าใจความหมาย ของคำว่า “มุลัก” (ความเป็นอิสระ) กับคำว่า ” มุกียัด ” (การวางข้อจำกัด) ก่อนจะกล่าวถึงบทบาทของขุนนะฮ์ในการควบคุมกฎเกณฑ์และวิชาการต่างๆ ที่มีความหมายเป็นอิสระอยู่ในพระคัมภีร์แห่งอัลลอฮ์

คำพูดที่มีความหมาย มุญลัก หมายถึงคำพูดที่กล่าวขึ้นโดยไม่มีการวางเงื่อนไขใดๆ ไม่ว่าจะเป็นเวลา สถานที่ ปริมาณ และลักษณะ...ฯลฯ

เช่น ถ้าเรากล่าวว่า “จงบริจาคทรัพย์สินให้แก่คนยากจน”

คำว่า “คนยากจน” ในคำพูดประโยคนี้ มีความหมายเป็นอิสระปราศจากข้อจำกัดใดๆ ด้วยเหตุนี้ คำสั่งที่ว่า “จงบริจาคทรัพย์สิน” ในคำพูดประโยคนี้สามารถครอบคลุมถึงคนยากจนทุกคน

ส่วนคำพูดที่มีความหมายเป็นมุก้อยขัด หมายถึง คำพูดที่มีการกำหนดขอบเขต โดยมีเงื่อนไข และข้อผูกมัด มีการกำหนดครอบคลุมความหมายของคำที่เป็นมุญลักให้แคบลง

เช่น ถ้าเรากล่าวว่า “จงบริจาคทรัพย์สินแก่คนยากจนที่เป็นผู้ศรัทธา”

คำว่า “ผู้ศรัทธา” คือข้อผูกมัดที่ควบคุมความหมายของคำว่า “คนยากจน”

โดยหลักเกณฑ์ของความหมายผูกมัดเช่นนี้ ยังผลให้การบริจาคทรัพย์สินตกแก่คนยากคนจนที่เป็นผู้ศรัทธาเท่านั้น มิใช่คนยากจนทุกคนเหมือนประโยคคำพูดที่มีความหมายมุญลักในตัวอย่างแรก

เมื่อได้ทำความเข้าใจกับคำจำกัดความเหล่านี้แล้ว เราก็สามารถเข้าใจได้ว่ากฎเกณฑ์และวิชาการต่างๆ ที่ปรากฏอยู่ในโองการต่างๆ ของพระคัมภีร์ อัล-กุรอ่านอันทรงเกียรตินั้นบางส่วนจะเป็นโองการประเภทมุญลัก อีกบางส่วนจะเป็นโองการประเภทมุก้อยขัด

เป็นหลักการที่ยอมรับอยู่ในบรรดานักปราชญ์อย่างหนึ่งว่า ชุนนะสุนันมี
หน้าที่กำกับความหมายที่เป็นอิสระของพระคัมภีร์

ดังตัวอย่างของโครงการที่สะท้อนถึงบทบาทของชุนนะสุนัน ที่จะต้องกำกับ
ความหมายให้ นั่นคือ โครงการความว่า

“และจงเคารพเชื่อฟังอัลลอฮ์ และจงเคารพเชื่อฟังศาสนทูต และผู้มี
อำนาจปกครองในหมู่สุเจ้า”

คำว่า “ผู้มีอำนาจปกครอง” (อูลิลอัมริ) เป็นคำที่มีความหมายมูลกไว้
ขอบเขตจำกัด

เป็นที่แน่นอนว่า ถ้าจะดูความหมายตามที่ปรากฏในโครงการนี้ ถือว่า
จำเป็นจะต้องเคารพเชื่อฟังผู้มีอำนาจปกครองทุกคน โดยไม่ต้องคำนึงถึง
ความยุติธรรม หรือความผิดพลาดใดๆของเขา

แต่ท่านศาสนทูต(ศ) ได้ทำหน้าที่อธิบายพระคัมภีร์ ท่านได้วางข้อจำกัด
การเคารพเชื่อฟังผู้มีอำนาจปกครองไว้ว่า ต้องเป็นคนที่ไม่ฝ่าฝืนพระผู้สร้าง
โดยท่านกล่าวว่า

“มิให้เคารพเชื่อฟังคนที่อยู่ในสภาพละเมิดต่อพระผู้สร้าง”

ลักษณะการวางข้อจำกัดที่ท่านนบีทำหน้าที่นี้ไว้ มิใช่เป็นเพราะเหตุผล
อื่นใด นอกจากจะเป็นการอธิบายความหมายที่มีลักษณะหลากหลายใน
โครงการต่างๆ อันจะนำไปสู่ความเที่ยงตรงและถูกต้อง อีกทั้งเพื่อยับยั้งความ
อธรรม ความเสียหาย และการละเมิดหลักการศาสนา

ดังนั้นชนนະฮุนปีจึงมีหน้าที่ในการควบคุมมาตรฐานความหมายของ
โองการนั้นๆไว้

3- ชนนະฮุนปีทำหน้าที่อธิบายความหมายที่คลุมเครือของพระคัมภีร์

อัล-กุรอานอันทรงเกียรติมีโองการเกี่ยวกับศาสนบัญญัติ และหลักความ
เชื่ออยู่หลายโองการที่มีความหมายปรากฏอยู่ในลักษณะคลุมเครือ คือ ไม่มี
ความชัดเจนท่านศาสนทูต(ศ) จึงทำหน้าที่อธิบายขยายความเหล่านั้นให้แก่
ประชาชาติ การที่ท่านให้ความกระจ่างแก่ความหมายในโองการเหล่านั้น มีอยู่
ด้วยกันหลายวิธีคือ

ก.อธิบายด้วยการพูด โองการที่มีความหมายคลุมเครือในอัล-กุรอาน
จำนวนมากที่ท่านศาสนทูต(ศ) ต้องอธิบายแก่ประชาชนด้วยวาจาของท่าน
เพื่อให้ประชาชนมีความเข้าใจต่อความหมายเหล่านั้น

ข.อธิบายด้วยการบันทึก หลายวาระด้วยกันที่ท่านศาสนทูต(ศ) ได้ส่ง
สาส์นส่งหนังสือฉบับจำนวนหลายสิบฉบับไปยังคณะทำงานของท่าน
บางครั้งก็ส่งไปยังกษัตริย์ประมุขของแคว้นแดนต่างๆ ที่เป็นผู้ปกครองเมือง
ต่างๆ อยู่ในเวลานั้นท่านเองยังเคยทำการบันทึกข้อตกลงสนธิสัญญาต่างๆ
ซึ่งเนื้อหาสาระบางตอนเป็นการอธิบายรายละเอียดแห่งโองการต่างๆ ที่มี
ความหมายคลุมเครือตามตัวบทที่ปรากฏอยู่ในอัล-กุรอาน

ค.อธิบายด้วยการกระทำ ท่านศาสนทูต(ศ) ทำหน้าที่อธิบายบางโองการที่
มีความหมายคลุมเครือหรือด้วยการกระทำของท่านเอง เช่น การทำนมาซ
การทำวุญอ์ การบำเพ็ญฮัจญ์...ฯลฯ

เพราะหลักปฏิบัติในศาสนกิจที่จำเป็นเหล่านี้ มีความหมายปรากฏอยู่ในอัล-กุรอานอย่างคลุมเครือไม่มีรายละเอียด และไม่ชัดเจน เช่น วิธีนมาซ วิธีบำเพ็ญฮัจญ์ ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของท่านที่จะต้องอธิบายเรื่องราวเหล่านั้น ด้วยการสาธิตรูปแบบในภาคปฏิบัติด้วยตัวท่านเอง

นักปราชญ์ทั้งหลายต่างทราบดีว่า การกระทำในสิ่งใดๆของท่านยังไม่ถือเป็นการอธิบาย

ความหมายของพระคัมภีร์ นอกจากในสองกรณี ด้วยกันคือ(๖๑)

1- เมื่อรู้ในจุดประสงค์ของท่าน ว่าท่านจะต้องอธิบายความหมายที่คลุมเครือเหล่านั้น เช่น

ท่านกล่าวว่า “พวกท่านจงทำนมาซเหมือนดังได้เห็นฉันนมาซ”

2- เมื่อรู้ด้วยสติปัญญาว่า ท่านต้องการอธิบาย เช่น เมื่อท่านได้กระทำการใดๆ ในช่วงเวลาที่จำเป็นต้องหาคำอธิบายความหมายนั้นๆ จากอัล-กุรอาน ก็ถือว่า การกระทำของท่านในคราวนั้นเป็นการอธิบายความหมายในโองการนั้นๆแล้ว

ง.อธิบายด้วยการแสดงท่าประกอบ เช่น ตอนที่ท่านอธิบายเรื่องนับจำนวนวันในแต่ละเดือนตามหลักการอิสลาม ท่านจะแสดงท่าประกอบว่า 1 เดือนจะมีจำนวนวันเท่านี้ โดยท่านยกนิ้วมือทั้งสิบนิ้ว มาแสดงด้วยการยกสลับไปมา 3 ครั้ง ในครั้งที่ 3 ท่านจะพับลง 1 นิ้ว (๖๒)

การกระทำเช่นนี้ หมายความว่า การนับเดือนทางจันทร์คตินั้นจะมี 29 วัน ได้เหมือนกันกับที่รู้ๆ กันอยู่โดยปกติ 1 เดือนจะมี 30 วัน

4- ชุนนะสุทำหน้าที่ยกเลิกกฎเกณฑ์ในพระคัมภีร์

คำว่า ยกเลิกกฎเกณฑ์ หรือที่เรียกในภาษาอาหรับว่า “นะสัค” ตามที่รู้จักกันในวงการของนักปราชญ์มุสลิม หมายถึง การยกเลิกกฎเกณฑ์หนึ่ง โดยมีอีกกฎเกณฑ์หนึ่งมาแทนที่ เพื่อให้เข้ากับสภาพสังคมมนุษยชาติ และเป็นการพัฒนาไปอย่างมีขั้นตอนของงานเผยแผ่

แน่นอน การยกเลิก (นะสัค) ที่มีอยู่ในอัล-กุรอานย่อมเป็นไปได้โดยมีโครงการหนึ่งถูกประทานมาเพื่อยกเลิกกฎเกณฑ์ในอีกโครงการหนึ่ง ความเปลี่ยนแปลงในลักษณะนี้ถูกจำกัดไว้ในกฎเกณฑ์จำนวนหนึ่งเพียงส่วนน้อย

บรรดานักปราชญ์ถือว่า กรณีที่ชุนนะสุทำหน้าที่ยกเลิกกฎเกณฑ์ในโครงการหนึ่งๆ มีความเป็นไปได้เช่นเดียวกับโครงการหนึ่งถูกประทานมาเพื่อยกเลิกกฎเกณฑ์ของอีกโครงการหนึ่งนั่นเอง

อย่างไรก็ตาม บรรดานักปราชญ์ยังได้กล่าวอีกว่าทฤษฎีที่ว่านี้ เป็นเพียงการวิเคราะห์ทางวิชาการเท่านั้น เพราะยังไม่ปรากฏความเป็นจริงที่ว่านี้อยู่เลย

กล่าวคือ ไม่ปรากฏว่า มีโครงการใดในอัล-กุรอานถูกยกเลิกกฎเกณฑ์โดยชุนนะสุนบี

บรรดานักปราชญ์ยังมีความเห็นเพิ่มเติมว่าถ้าหากปรากฏว่า การยกเลิกกฎเกณฑ์ว่านี้มีจริงก็ยังไม่เชื่อถือมิได้ นอกจากจะต้องมีรายงานบอกเล่ามาถึงยุคของเราอย่างเป็นเอกฉันท์ ทั้งนี้ ก็เพราะบทรายงานต่างๆ ที่มาจากนักรายงานคนเดียว ถือว่าเป็นหลักฐานประเทือง(ซานีย์)

การจะนำหลักฐานเช่นนั้นมาเป็นข้ออ้างในเรื่องการยกเลิกกฎหมาย
ในอัล-กุรอานถือว่า เป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้อง

เพราะโองการในอัล-กุรอาน มีฐานะเป็นหลักฐานชั้นเด็ดขาด (ก๊อฎอียฺ)
ที่มาจากอัลลอฮ์ซึ่งหลักฐานประเภทรอง จะมายกเลิกหลักฐานชั้นเด็ดขาด
มิได้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งถ้าหากเรามาทำความเข้าใจว่าหน้าที่ของ

ซุนนะฮ์ ในการกำกับความหมาย หรือจำแนกความหมาย หรืออธิบาย
ความหมายของพระคัมภีร์นั้นวางอยู่บนพื้นฐาน 3 ประการ คือ

1- ท่านศาสนทูตผู้ทรงเกียรติ มีความเข้าใจในพระประสงค์ของอัลลอฮ์ที่
มีในพระคัมภีร์แห่งวิทยปัญญาของพระองค์

ด้วยเหตุนี้ ท่านจึงรู้ว่าโองการที่มีความหมายเป็นอิสระนั้น มีเงื่อนไข
อะไรที่วางเป็นข้อจำกัดอยู่ หรือโองการที่มีความหมายในลักษณะเป็นสากล
นั้นมีการเจาะจงมุ่งชี้เฉพาะในเรื่องใดอยู่ในอัล-กุรอาน

ดังนั้น ท่านจึงอธิบายที่ท่านรู้ว่า เป็นข้อจำกัด และ อธิบายเรื่องราวที่ท่าน
รู้ว่าเป็นจุดมุ่งหมายโดยเฉพาะของโองการนั้นๆ แก่ประชาชน

2- กรณีที่ซุนนะฮ์นบี ทำหน้าที่วางข้อจำกัดและชี้จุดมุ่งหมายเฉพาะให้แก่
ความหมายในพระคัมภีร์ ตลอดทั้งการอธิบายทั้งหลายนั้น ย่อมวางอยู่บน
พื้นฐานอย่างหนึ่งอยู่เสมอ นั่นคือท่านได้รับสภาวะการถูกคลอใจให้รู้

(อิลฮาม) จากพระผู้อภิบาลผู้ทรงเกริกเกียรติในยามอธิบายบทบัญญัติทาง
ศาสนาและหลักความเชื่อ

3- พื้นฐานสำคัญอีกอย่างหนึ่ง ในกรณีที่ชุนนะสุทำหน้าที่วางข้อจำกัดใดๆ หรือชี้จุดมุ่งหมายใดๆ โดยเฉพาะลงในความหมายของพระคัมภีร์นั้น ก็เพราะท่านได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่ด้านการปกครอง ดังนั้นฐานะของท่านจึงเป็นผู้ปกครองทางศาสนาเพื่อให้เป็นไปอย่างเหมาะสมกับสภาพการณ์ทางสังคม ท่านจึงวางข้อจำกัดบางอย่างลงไป

ทั้งนี้จำเป็นต้องอาศัยการวิเคราะห์ถึงสภาพแวดล้อมสำหรับตัวท่านและการทำงานอย่างมีข้อจำกัดโดยให้สังเกตถึงสภาพแวดล้อมในข้อจำกัดที่วางลงไปด้วย ดังได้กล่าวมานี้จะเห็นได้ว่า หน้าที่ของชุนนะสุในการวางข้อจำกัดแก่โครงการประเพณีมูลักหรือชี้จุดมุ่งหมายเฉพาะหรืออธิบายความหมายในโครงการที่เป็นสำนวนโวหาร, ที่คลุมเครือ

ย่อมตั้งอยู่บนพื้นฐานและหลักเกณฑ์แห่งศาสนบัญญัติตามที่ท่านได้วางไว้ในฐานะที่ท่านคือ ผู้อธิบายบทบัญญัติทางศาสนาหรือผู้ปกครองประชาชาติ

หลักวิชาอะดิษ

หลักวิชาอะดิษ คือ ความรู้เกี่ยวกับนักรายงานและเนื้อความของอะดิษ อันมีจุดมุ่งหมายที่นำไปสู่ความเข้าใจต่ออะดิษนั้นๆ ว่าเป็นอะดิษที่ควรแก่การยอมรับหรือปฏิเสธ หรือเป็นอะดิษที่ต้องนำไปพิสูจน์

ในฐานะที่ชุนนะสุนปีเป็นแหล่งที่มาอันดับ ๒ ของศาสนบัญญัติและความรู้ในศาสนาอิสลามบรรดามุสลิมในทุกยุคทุกสมัยทุกหนแห่ง ล้วนต้องศึกษาและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ความรู้และแนวทางตามที่ได้รับมาจากชุนนะฮ์ของท่านศาสนทูต(ศ)

แต่ด้วยเงื่อนไขของกาลเวลา ได้ทำให้มีช่องว่างขึ้นระหว่างท่านกับประชาชนรุ่นหลัง เมื่อได้ผ่านพ้นสมัยอันจำเริญของท่านแล้ว ขณะเดียวกันยังมีอุปสรรคมากมายเกิดขึ้นแก่คนบางกลุ่มที่อยู่ร่วมสมัยกับท่านในการที่จะมีโอกาสได้สนทนาและรับชุนนะฮ์มาจากท่านโดยตรง

คนเหล่านั้นไม่มีหนทางใดในการเรียนรู้ชุนนะฮ์อันบริสุทธิ์ นอกจากอาศัยคนอื่นเล่าต่อโดยการใช้สื่อต่างๆ ช่วยในการถ่ายทอดความรู้ที่มีอยู่ในสมัยนั้นอย่างจำกัดเพียง ๒ วิธีเท่านั้น คือ

๑ – ความทรงจำ ซึ่งเป็นเรื่องที่ขึ้นอยู่กับความสามารถของจิตใจภายหลังจากที่ได้ยิน ได้ฟัง คำพูดของท่านศาสนทูต (ศ) หรือได้เห็นการกระทำใดๆ หรือโดยการทำความเข้าใจกับกิริยาท่าที ที่ท่านแสดงออกให้เห็นต่อจากนั้นก็จะบอกเล่าเรื่องนั้นต่อไปยังผู้ที่ไม่ได้เรียนรู้เรื่องราวเหล่านั้นจากท่านโดยตรง

๒ – การบันทึกคำพูด การกระทำ และท่าทีการแสดงออก ที่มาจากท่าน แล้วถ่ายทอดเรื่องเหล่านั้นให้แก่คนที่มิได้เรียนรู้ด้วยตัวเองโดยตรงจาก

ท่านนบี(ศ) เรื่องราวที่ถูกถ่ายทอดเหล่านี้ ได้ถูกรวบรวมมาถึงบรรดามุสลิมโดยอาศัยบรรดานักรายงาน ที่ได้รับรู้เรื่องราวเหล่านั้นมาด้วยการได้ยินได้ฟัง หรือได้เขียนไว้ ซึ่งทั้งหมดนั้นมิได้ถูกถ่ายทอดมาถึงยุคของเราโดยกระบวนการของสื่อที่มีประสิทธิภาพ หากแต่มีการส่อเล่าว่าเรื่องราวเหล่านั้นขาดตกบกพร่องและสูญหาย

แน่นอนในสมัยของท่านศาสนทูต(ศ) เองท่านยังถูกคนกล่าวเท็จให้ร้ายยิ่งในสมัยหลังจากนั้นด้วยแล้ว บรรดาคนมุสา และนักปลอมแปลงชะดีษ ก็ได้ที่ลงมือโหมโรงเข้ามาจัดการกับซุนนะฮ์ของท่านกันอย่างขนานใหญ่

ความเห็นขัดแย้งทางการเมือง และความบิดเบือนทางความคิด ตลอดจนแผนการร้ายของพวกอิสรออิลียะฮ์ ได้สร้างความเสียหายให้เกิดขึ้นแก่

ซุนนะฮ์อันบริสุทธิ์ ได้มีการปลอมแปลงชะดีษขึ้นมาอย่างมากมายโดยอ้างว่ามีที่มาจากท่านศาสนทูต(ศ) ทั้งๆที่ท่านมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับชะดีษนั้นๆ แต่อย่างใด

ในขณะที่เดียวกัน วาณะของท่านได้มีอันถูกลบล้างออกไปจึงทำให้
เรื่องราวที่เป็นชุนนะสุขของท่านก็ถูกเปลี่ยนแปลงไปด้วย

นอกเหนือจากนี้ยังมีการหลงลืม การสูญหายเองโดยมิใช่เจตนาของผู้ใดก็
มีอีกทั้งหมดเป็นสาเหตุทำให้บรรดานักปราชญ์มุสลิมต้องกำหนดวิชาการ
แขนงหนึ่งขึ้นมาโดยเฉพาะ เรียกวินานี้ว่า “หลักวิชาชะดีษ” เพื่อศึกษา
และทำการวิจัยคุณสมบัติของบุคคลต่างๆ ที่เป็นนักรายงานชะดีษและ
ศึกษาวิจัยเนื้อความของชะดีษที่ถูกรายงานมา

ทั้งนี้ เพื่อจะได้ทำความเข้าใจกับพื้นฐานต่างๆ ของบทรายงานและชะดีษ
หรือเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับการกระทำ และทำให้การแสดงออกของท่านสา
สนทูต(ศ)โดยได้อธิบายให้เรารู้ถึงวิธีการเคารพภักดี การทำงานด้านสังคม
และจุดยืนของท่านในด้านต่างๆ อย่างเป็นกิจจะลักษณะ

และเพื่อให้เรารู้ถึงวิธีการดำเนินชีวิตที่ท่านมีต่อครอบครัว ต่อการ
ปกครอง การทำสงคราม การเมือง การพิพากษาคัดสินคดีความ และหลัก
จริยธรรม...ฯลฯ

เพื่อให้ได้เข้าถึงสาระที่เป็นจริงของเรื่องราวที่เล่าขานมาว่า มาจาก
ท่านศาสนทูตและบรรดาอิมาม(อ) และเป็นแหล่งที่มาของบทบัญญัติทาง
ศาสนาเป็นพื้นฐานสำหรับการใช้ความคิด

และหลักวิชาการของประชาชาติบรรดานักปราชญ์ผู้มีความเชี่ยวชาญใน
สาขาวิชาชะดีษจึงได้กำหนด หลักเกณฑ์ที่สำคัญไว้ ดังนี้

๑ – ความรู้เกี่ยวกับประวัติของบุคคลที่เป็นนักรายงานชะดีษ

๒ – ความรู้เกี่ยวกับการวิจัยชะดีษ

ความรู้เกี่ยวกับบุคคลที่เป็นนักรายงานสะดิษ เป็นความรู้เกี่ยวกับการวิเคราะห์เจาะลึกในเรื่องราวต่างๆ ของนักรายงานสะดิษ ก่อนจะยอมรับบทรายงานของพวกเขาว่า นักรายงานผู้นั้นเป็นคนซื่อสัตย์เชื่อถือได้ หรือเป็นคนมุสา หลักการนี้เรียกในภาษาวิชาการว่า

“การจับคู่คพร่องและการยืนยันความเที่ยงธรรม”

นอกจากนี้ ยังมีการวิเคราะห์ไปถึงระดับจิตความสามารถของพวกเขานในการจดจำอย่างแม่นยำถูกต้องก่อนนำมาเสนอเป็นบทรายงาน

จะต้องวิเคราะห์อีกอย่างหนึ่งว่า นักรายงานที่เราไม่รู้จักเขาเหล่านั้นจะเป็นคนใช้ไม่ได้เลยหรือ? ไม่มีบทรายงานใดจากเขาพอจะเป็นที่ยอมรับของเราเลยอย่างนั้นหรือ?

ขณะเดียวกันยังต้องวิเคราะห์ถึงมั่วซั่วเป้าหมายและฐานะของนักรายงานผู้นั้นในสายตาของนักรายงานคนอื่นๆ ที่เป็นคนสมัยเดียวกันเพื่อจะได้รู้ว่าสะดิษที่มาจากนักรายงานผู้นั้นถูกต้องจริงๆ

เพราะว่า การได้รู้จักอย่างสมบูรณ์แบบต่อบุคลิกภาพของนักรายงาน

สะดิษใด คือ การนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ถูกต้องเมื่อจะยอมรับหรือ

เมื่อจะปฏิเสธกฎเกณฑ์และวิชาการจากสะดิษนั้นๆ

ตามที่ได้กล่าวมานี้ สรุปว่า ความรู้เกี่ยวกับประวัติของบุคคล ผู้เป็นนัก
รายงานคือวิชาการที่ว่าด้วยสาระการรายงานและวิชาการที่เกี่ยวข้องกับ
ประวัติบุคคลที่เป็นนักรายงานที่เรียกในภาษาอาหรับว่า

“อัด-ตะรอญุม” หมายถึง ปทานุกรม คุณสมบัติของบรรดานักรายงาน
นักปราชญ์และบุคคลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องการศึกษาในแนวนี จะทำให้มีข้อมูล
เข้ามาประกอบกับความรู้ทางด้านประวัติของบุคคลผู้เป็นนักรายงาน จน
สามารถได้รับความกระจ่างเกี่ยวกับบุคลิกภาพของนักรายงาน เช่นเดียวกับ
ได้รู้ข้อมูลทางด้านการเมือง เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ และข้อมูลเกี่ยวกับ
วิชาการ

ส่วนความรู้ทางด้านการวิจัย หมายถึง วิชาว่าด้วยการวิเคราะห์ถึงรากฐาน
ที่มาของเนื้อความฮะดีษ เช่นการวิเคราะห์ประเภทฮะดีษ ตลอดจนถึง
จุดบกพร่องและมูลเหตุที่มีอยู่ในเนื้อหาของฮะดีษ

เพื่อช่วยให้สามารถกำหนดมาตรฐานและหลักเกณฑ์ในการยึดถือฮะดีษนั้นๆ

อัล-มะดันฮะดีษ หรือเนื้อความของฮะดีษที่ตกทอดมาถึงเรา โดยถูกอ้าง
ว่ามาจากท่านนบี(ศ) หรืออิมาม (อ) หรือที่รายงานสานต่อกันมาว่าเป็นการ
กระทำ หรือเป็นท่าทีของการแสดงออกของท่าน

มีคำนิยามสำหรับคำว่า “มะดัน” ดังนี้

“มะดัน” หมายถึง เนื้อความที่เป็นบทฮะดีษ ซึ่งแสดงความหมาย
ออกมาอย่างชัดเจน”

(จากหนังสือ อัดดิรอยะฮ์ ของชะฮีด ซัยนุดดีน หน้า ๔)

ดังได้กล่าวมานี้ จะเห็นว่า วิชาการทั้งสองด้าน (ความรู้เกี่ยวกับประวัติ
ของนักรายงานสะตึซกับการวิเคราะห์) ต่างสนับสนุนส่งเสริมเก้กันเพื่อ
บรรลุเป้าหมายการศึกษาสะตึซทั้งด้านนักรายงานและเนื้อความอย่าง
สมบูรณ์แบบ เพื่อจะได้รู้ว่สะตึซใดมีความเป็นมาอย่างถูกต้องพร้อมสรรพ
สะตึซใดที่ไม่เป็นความจริงแท้

นอกจากนี้ ยังสามารถทำให้รู้ว่สะตึซใดอยู่ในฐานะที่เชื่อถือได้ สะตึซใด
มีจุดบกพร่องและมีมูลเหตุจากภายนอกมาสอดแทรกอยู่ในเนื้อความ อีกทั้ง
ยังทำให้รู้ว่อีกว่ควรจ้จัดอันดับให้เก้ประเภทต่างๆ ของสะตึซเหล่านั้น
อย่างไรหรือควรจ้ยึดถือสะตึซใดมากกว่าสะตึซใด

ในกรณี ที่ถ้าหากต้องนำสะตึซเหล่านั้นมาเปรียบเทียบตรวจสอบกับ
หลักเกณฑ์ต่างๆ เก้กับนักรายงานก็ดีเก้กับเนื้อความของสะตึซนั้นๆ กับ
สะตึซอื่นๆ ก็ดี

ประวัติ้นักรายงานมีความจ้เป็นอย่างไร?

ความรู้เก้กับประวัติ้นักรายงานในที่นี้ หมายถึงวิชาว่ด้วยเรื่องราวต่างๆ
ของนักรายงานสะตึซในแง่ของบุคลิกภาพเพื่อพิสูจน์ให้ได้ว่า คนผู้นั้นมี
ความน่าเชื่อถือเป็นคนเคร่งครัดในหลักศาสนาจริง หรือว่ไม่ใช่ทั้งสองอย่าง
อีกทั้งเพื่อศึกษาให้รู้ไปถึงพื้นฐานด้านความเชื่อของนักรายงานและฐานภาพ
ของคนเหล่านั้นในหน้าประวัติศาสตร์....ฯลฯ

บรรดานักปราชญ์มีการถกเถียงกันในเชิงวิชาการว่า ความรู้ในเรื่อง
ประวัติของนักรายงานเป็นสิ่งจำเป็นหรือไม่

กลุ่มหนึ่งได้แก่ พวกอัครบารีย์ ให้คำตอบว่าไม่จำเป็นแต่อย่างใด ที่จะ
เรียนรู้ประวัติของนักรายงานสะตึย เพราะว่าสะตึยต่างๆ ที่มีการบันทึกอยู่ใน
ตำราอ้างอิง ไม่ว่าจะเป็น อัล-กาฟีซ ของท่านกุลัยนี, อัต-ตะฮะซิบ ของ

ท่านฏุซัย, อัล-อิสติบศอรุ และ มันลายะหุฎริฮฺสุลฟะกีฮฺ ของท่านศอดุก
ล้วนเป็นสะตึยที่ถูกต้องทั้งสิ้นอยู่แล้ว นักปราชญ์ผู้ทำหน้าที่รวบรวมมา
บันทึก ได้ชำระสะสางเป็นที่เรียบร้อยแล้ว จึงไม่มีความจำเป็นอันใดจะต้อง
ย้อนกลับไป ทบทวนในเรื่องประวัติของนักรายงานกันอีก หรือมิฉะนั้นก็ถือว่า
เป็นเรื่องที่ชอบด้วยเหตุผลอีกประการหนึ่ง ในเมื่อบรรดานักปราชญ์ผู้มี
ชื่อเสียงเหล่านั้น ได้ปฏิบัติ หรือได้ปฏิเสธไปแล้วไม่จำเป็นอันใดจะต้องนำ
สะตึยมาวิเคราะห์วิจัยในสาระการรายงานนั้นๆ กันอีกยิ่งกว่านั้น พวกเขายัง
มีความเห็นต่อไปอีกว่า จำเป็นที่เราจะต้องยึดในหลักการที่นักปราชญ์ได้
ปฏิบัติไว้ คำอธิบายเช่นนี้จะเหมือนกับคำอธิบายของนักปราชญ์สายซุนนีย์
ที่ยืนยันในความถูกต้องของตำราศ่อฮียฺทั้งหลาย เช่น ศ่อฮียฺบุคอรียฺ

ศ่อฮียฺมุสลิม และอื่นๆ

ขณะเดียวกันมีนักปราชญ์อีกกลุ่มหนึ่งไม่เห็นด้วยกับความคิดอย่างนี้โดย
ยืนยันว่าเรา จำเป็นจะต้องวิเคราะห์และวิจัยในเชิงวิชาการกันอย่างถ่องแท้
เพราะว่าตำราเหล่านี้ มิได้มีความถูกต้องไปเสียทั้งหมด มีทั้งที่ถูกต้อง และ
ไม่ถูกต้องจนไม่อาจยึดเป็นหลักฐานได้

ด้วยเหตุนี้ จำเป็นจะต้องศึกษาถึงบุคลิกภาพของนักรายงาน เพื่อจะได้รู้ มี รายงานสะดิษบทใดบ้างที่ถูกต้อง และมีบทใดบ้างที่ควรแก้การนำมา วิเคราะห์วิจัยเพื่อพิสูจน์หาความจริงโดยไม่ต้องนำพาต่อผลงานการวิเคราะห์ มาก่อนแล้วของผู้เป็นเจ้าของตำราเหล่านั้น

ทฤษฎีนี้ยึดในหลักการว่าต้องมีการวิเคราะห์และพิสูจน์หาความจริง ในทางวิชาการ โดยให้เหตุผลยืนยันว่ามีนักรายงานสะดิษที่เป็นคนขาด ประสิทธิภาพ(กู่อีฟ) ได้รายงานสะดิษที่ไม่ได้รับความเชื่อถือและถูกบันทึก อยู่ในตำราสะดิษเหล่านี้เป็นจำนวนมาก

ประกอบกับยังมีหลักฐานอีกประการหนึ่งซึ่งพวกเขาอ้างว่า รายงานสะดิษเกี่ยวกับกฎเกณฑ์ทางศาสนาและหลักความเชื่อ ยังมีปรากฏอยู่ในตำรา เล่มอื่นๆ อีกมาก ซึ่งมีได้ถูกยกย่องว่าเป็นตำราที่บันทึกเฉพาะสะดิษที่ถูกต้อง เท่านั้น

ชัยยิด อะบูล กอซิม อัล-คูอีย์ นักการศาสนาผู้ล่งลับ ได้กล่าวสนับสนุน ทฤษฎีนี้อย่างชัดเจนว่า

“นักวิชาการสะดิษกลุ่มหนึ่งให้ทัศนะว่า บทรายงานที่มีบันทึกอยู่ในตำรา ทั้งสี่เป็นหลักฐานที่ให้ความมั่นใจได้อย่างเด็ดขาดแล้วการพูดอย่างนี้ ถือว่า ผิดพลาดอย่างสิ้นเชิง

จะอ้างว่าเป็นหลักฐานที่ให้ความมั่นใจได้อย่างเด็ดขาดอย่างไรเมื่อมีบาง รายงานถูกถ่ายทอดมาเล่าต่อโดยบุคคลเพียงคนเดียว โดยเฉพาะอย่างยิ่งใน ตำราทั้งสี่ ยังมีบทรายงานที่ยอมรับกันว่ามาจากคนมุสาและคนปลอมสะดิษ ก็ยังมี..”(๖๔)

คำร่ำขอฮีซูทั้งหลายเช่น ค่อฮีฮุนกอรี ค่อฮีฮุมสลิม...ฯลฯ ก็ล้วนแต่อยู่บน
พื้นฐานเดียวกันนี้ด้วยกันนั่นแหละ

คุณสมบัตินักกรายงานที่ถูกยอมรับ

นักปราชญ์ฮะดีษได้กำหนดเงื่อนไขด้านคุณสมบัติของนักกรายงาน ที่ทำ
ให้ฮะดีษจากการรายงานของเขาถูกยอมรับ ไว้ดังต่อไปนี้

๑ – มีอายุครบตามเกณฑ์ที่ศาสนบัญญัติ

นักปราชญ์ฮะดีษ และสาขาศุลลุดดีน ได้กำหนดเงื่อนไขไว้เพื่อพิจารณา
รับรองบทรายงานที่นำมาเสนอโดยนักกรายงาน ว่านักกรายงานผู้นั้นจะต้องมี
อายุครบตามที่ศาสนบัญญัติไว้ในขณะที่ถ่ายทอดบทรายงาน และให้ข้อมูล
ต่างๆ เกี่ยวกับการรายงาน กล่าวคือ จะไม่ยอมรับบทรายงานใดๆ จากเด็ก

๒ – มีสติสัมปชัญญะ

คนที่สามารถถ่ายทอดบทรายงานฮะดีษให้เป็นที่ยอมรับได้ จะต้องมี
สติสัมปชัญญะ กล่าวคือ บทรายงานใดที่ถูกถ่ายทอดมาจากคนวิกลจริต คน
ปัญญาอ่อน ขาดสติสัมปชัญญะ จะไม่เป็นที่ยอมรับ

๓ – มีความเที่ยงตรงรตบตบบัญญัติทางศาสนา

เพื่อให้ได้บทรายงานที่ถูกยอมรับ นักปราชญ์ได้วางเงื่อนไขไว้อีก
ประการหนึ่งว่า

ผู้รายงานจะต้องเป็นคนมีความเที่ยงธรรม หมายความว่า

นักรายงานอิสระต้องมีความประพฤติเรียบร้อยไม่ฝ่าฝืนบทบัญญัติทางศาสนาตามโอองการที่ว่า

“หากคนละเมิดบทบัญญัติทางศาสนานำข่าวใดมาแจ้งยังสุเจ้าคังนั้น จงพิจารณาอย่างถ่องแท้ เพราะจะเป็นภัยมหันต์แก่คนพวกหนึ่งได้ โดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์แล้วสุเจ้าจะเป็นผู้ที่เสียใจต่อสิ่งที่สุเจ้ากระทำ”

บรรดานักปราชญ์บางส่วนเช่น เชค ฎุซัย ได้ให้ทัศนะไว้อย่างนี้ในขณะที่อะบูหะนีเฬะสุก็ให้ทัศนะอย่างสอดคล้องตามนี้ด้วยว่า

“มุสลิมทุกคนล้วนเป็นคนเที่ยงธรรมเป็นพื้นฐานตราบใดที่ยังไม่ปรากฏอย่างชัดเจนว่าเขาเป็นคนฝ่าฝืนบทบัญญัติทางศาสนา” (๖๕)

๔ – นักรายงานอิสระต้องไม่เล่าเรื่องราวที่ขัดกับหลักมนุษยธรรม

๕ – นักรายงานอิสระ ต้องเล่าบทรายงานที่เขาได้รับมาอย่างถูกต้องแม่นยำ เป็นคนมีความตื่นตัวอยู่เสมอ มีความจำอย่างคิเยี่ยม สามารถรักษาคือคำของบทรายงานได้ไม่ผิดพลาดและไม่บิดเบือนความหมาย...ฯลฯ ต้องเป็นคนรอบรู้ในกรณีถ้าหากมีความบกพร่องใดๆ เกิดขึ้นในความหมายของบทรายงาน และเป็นคนที่สามารถจดจำบทรายงานไว้ได้ละเอียดถี่ถ้วน

๖ – บรรดานักปราชญ์ จะยอมรับบทรายงานของบุคคลผู้ซึ่งมีคุณสมบัติที่เชื่อถือได้เท่านั้น

จะไม่คำนึงถึงมัชฮับ แนวความคิด ตราบใดที่ยังมีความน่าเชื่อถือในบทรายงานของเขาอยู่

การจีจวบพร่องกับการยืนยันในความเที่ยงธรรม

การจีจวบพร่อง ในที่นี้ หมายถึง การระบุถึงข้อตำหนิอันเป็นเหตุให้มีความบกพร่อง ทางด้านความเที่ยงธรรมและความไม่น่าเชื่อถือในตัวของ

นักรายงาน ได้แก่ การถูกตั้งข้อกล่าวหาว่า เป็นคนมุสา เป็นคนชอบกุข่าว และเป็นนักปลอมสะดิษ...ฯลฯ

ส่วนการยืนยันในความเที่ยงธรรม หมายถึง คำยืนยันที่มีต่อนักรายงาน คนใดคนหนึ่งว่า เป็นคนที่มีความเที่ยงธรรม และน่าเชื่อถือ

หลักวิชาว่าด้วย การจีจวบพร่องกับการยืนยันในความเที่ยงธรรมถือเป็นประเด็นสำคัญอย่างยิ่งขอสำหรับความรู้เกี่ยวกับประวัติของบุคคลที่เป็นนักรายงาน ซึ่งหมายถึงการยืนยันในความซื่อสัตย์สุจริต และความไม่โกหกของนักรายงานสื่อในการจีจวบพร่อง และยืนยันในความเที่ยงธรรม

แหล่งที่มาของข้อพิสูจน์ถึงความบกพร่อง และความเที่ยงธรรมของนักรายงานคือการได้เข้าไปสัมผัสและได้ใช้ชีวิตอยู่ด้วยกัน ทั้งนี้ก็เพราะว่า การยืนยันถึงจวบพร่องและความเที่ยงธรรม คือการเป็นพยาน ที่ต้องรู้เห็นพฤติกรรมของนักรายงาน(๖๖) และพยานผู้นี้ ต้องเป็นผู้ที่มีโอกาสรู้จริงว่านักรายงานผู้นั้นเป็นคนเช่นไร โดยการที่ตนได้สัมผัสด้วยการได้รู้ ได้ยิน

ได้เห็น

ดังนั้น จะไม่มีใครสามารถพิสูจน์ว่านักรายงานคนใดมีจุดบกพร่องหรือ ยืนยันว่านักรายงาน คนใดมีความเที่ยงธรรม หรือน่าเชื่อถือในเบื้องต้นได้ นอกจากคนที่เคยอยู่กับเขา และสามารถเข้าใจในสภาพความเป็นอยู่ของเขา ได้ซึ่งบุคคลนั้นเองจะยืนยันถึงการเป็นคนละเมิดหรือเที่ยงธรรม มีความ เป็นอยู่ที่น่าเชื่อถือ หรือว่าเป็นคนที่ขาดประสิทธิภาพในการนำเสนอบท รายงานสะดึช

ข้อมูลอันได้มาจากพยานผู้เคยอยู่กับนักรายงานเหล่านี้ นักปราชญ์กลุ่ม หนึ่งได้นำมาอ้างเป็นหลักฐานยืนยันถึงจุดบกพร่อง และความเที่ยงธรรม แล้วรายงานเรื่องราวเหล่านี้มาจนถึงยุคของเรา

ในตัวของผู้เป็นพยาน นำข้อมูลในการชี้จุดบกพร่อง และยืนยันในความ เที่ยงธรรม หรือตัวของผู้ที่ถ่ายทอดเรื่องราวเหล่านั้น ต่อมาמיเงื่อนไขว่ จะต้องเป็นคนซื่อสัตย์และเป็นที่น่าเชื่อถือ ทั้งนี้

เพื่อจะได้ยอมรับคำยืนยันของพวกเขาได้เกี่ยวกับการชี้จุดบกพร่องหรือ ความเที่ยงธรรม หรือบทรายงานในเรื่องราวเหล่านั้น ที่มีหลักเกณฑ์วางอยู่ บนพื้นฐานเหล่านี้

ดังนั้น นักปราชญ์ผู้เชี่ยวชาญ ด้านประวัติศาสตร์บุคคลในสมัยหลังจากยุคของ
นักรายงาน เช่น อัลลามะฮ์ อิบน์ญอวุส... ฯลฯ ได้ให้คำอธิบายว่า

“ผู้ซึ่งจับบกพร่องและให้การยืนยันในความเที่ยงธรรมของนักรายงาน
ยังไม่ถูกจัดว่าเป็นพยานแต่อย่างใด หากแต่จะยึดถือในหลักวิชาการ การ
แสดงเหตุและผลที่ปรากฏข้อสรุปได้ชัดเจน เกี่ยวกับการได้รับรู้เรื่องนี้มา
เท่านั้น โดยจะไม่มุ่งยังประเด็นอื่นอันอาจจะนำไปสู่การวิพากษ์ถกเถียง
แทนที่จะได้ยึดถือคำยืนยันในความเที่ยงธรรมของนักรายงานในวิธีการ
ดำเนินชีวิต

เพราะการยึดในหลักการความเป็นพยานดังกล่าว จะเป็นวาญิบ ก็ต่อเมื่อ
ไม่สามารถพิสูจน์ด้วยหลักฐานขั้นเด็ดขาดได้ว่า ความเป็นพยานของเขามี
ข้อผิดพลาดเพราะความหลงลืม หรือสับสนคลุ้มเครือ ”

นักปราชญ์อะดิบและอุศูลุลฟิกฮ์อธิบายไว้ว่าการเป็นพยานยืนยันใน
เรื่องความเที่ยงธรรมของนักรายงานนั้นสามารถยอมรับได้เสมอโดยไม่
จำเป็นต้องให้แถลงถึงเหตุผลหรือรายละเอียดใดๆ ทั้งนี้ก็เพราะ เหตุผลที่
แสดงว่าเป็นคนมีความเที่ยงธรรมมีมากมายเกินคำสาธยายใดๆ ได้เพราะ
เป็นที่แน่นอนว่าเขาจะต้องเป็นผู้ที่ประกอบไปด้วยคุณสมบัติอื่นๆ ทั้งหมด
จนกระทั่งได้ชื่อว่าเป็นมนุษย์ผู้มีความเที่ยงธรรม

แต่การเป็นพยานยืนยันโดยผู้จับบกพร่องจะยังเป็นที่ยอมรับไม่ได้จนกว่า
จะได้ออกเล่าถึงเหตุผลในข้อนี้ เพราะว่า ความหมายของการจับบกพร่อง
และการพิสูจน์ว่าใครเป็นผู้ละเมิดหลักศาสนานั้น

เป็นเรื่องที่มีการให้ความเห็นแตกต่างกันเช่นกรณีที่บางคนถูกกล่าวหาว่ากระทำในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งขัดกับหลักความเที่ยงธรรมแล้วเขานั้นก็ถูกระบุว่ามีจุดบกพร่องเพราะเหตุนี้ๆ

ในขณะที่นักปราชญ์กลุ่มอื่นๆ อาจไม่เห็นด้วย ว่าการกระทำเช่นนั้น ผิดต่อหลักความเที่ยงธรรม

ด้วยเหตุนี้ จึงมีกฎวางไว้ว่า จะต้องระบุถึงสาเหตุให้ละเอียด เพื่อเราจะได้รู้ว่าเป็นจุดบกพร่องจริงหรือไม่ยกเว้นในกรณีที่ทุกฝ่ายทั้งฝ่ายตรวจสอบและฝ่ายพิสูจน์ผลการตรวจสอบไม่ว่าในการชี้จุดบกพร่องและยืนยันในความเที่ยงธรรมมีความเห็นสอดคล้องตรงกัน เมื่อนั้นเองที่ให้ถือได้เลยว่า การยืนยันถึงจุดบกพร่องหรือยุติธรรมมีน้ำหนักเพียงพอซึ่งไม่จำเป็นต้องอธิบายถึงเหตุผล หรือรายละเอียดใดๆ

เพราะฉะนั้น นักปราชญ์บางท่านจึงได้ให้ทัศนะว่าจำเป็นจะต้องพิสูจน์ตรวจสอบในด้านคุณสมบัติของนักรายงานกันอย่างต่อเนื่องหากพยานผู้ชี้จุดบกพร่องไม่ได้รับการสนับสนุนโดยคำอธิบายถึงสาเหตุนี้ๆ

ทัศนะของนักปราชญ์ กรณียอมรับคำรายงานจากบุคคลเดียว*

๑ – นักปราชญ์กลุ่มหนึ่งให้ความเห็นว่า คำบอกเล่าของคนคนเดียวในการชี้จุดบกพร่อง หรือรับรองความน่าเชื่อถือในตัวนักรายงานสามารถยึดเป็นหลักได้เพราะว่าคำบอกเล่าของคนคนเดียวสามารถเป็นได้ทั้งหลักฐานด้านกฎเกณฑ์ทางศาสนาและหลักฐานในด้านความรู้ทางสังคม

ผลสรุปก็คือให้ถือเอาคำบอกเล่านี้เป็นหลักฐานในการทำความรู้จักกับ
นักรายงานได้ (เป็นความเห็นที่แพร่หลายกันมากในหมู่นักปราชญ์สมัยหลัง)

๒ – นักปราชญ์บางท่านวางเงื่อนไขว่า สำหรับการชี้จุดบกพร่อง หรือ
รับรองความน่าเชื่อถือจะต้องมีนักปราชญ์ฝ่ายประวัติกุศลที่เป็นนักรายงาน
มือสะอาดสองคนให้การเป็นพยาน

นักปราชญ์กลุ่มนี้ได้อธิบายว่า คำให้การชี้จุดบกพร่องหรือรับรองความ
น่าเชื่อถือ ก็คือการทำหน้าที่พยานนั่นเองซึ่งการทำหน้าที่พยานที่เป็น
เงื่อนไขว่าต้องให้ความเชื่อถือนั้นคือคำให้การของพยานจำนวนสองคน

๓ – อีกกลุ่มหนึ่งอธิบายว่า คำให้การของบุคคลคนเดียวในเรื่องของ
นักรายงานสามารถทำให้เราเชื่อถือได้ว่า นักรายงานคนใดมีจุดบกพร่องคน
ใดมีความน่าเชื่อถือ ครั้นได้เชื่อมั่นในข้อใดข้อหนึ่งแล้วถือเป็นวาญิบจะต้อง
ยึดเอาข้อนั้นเป็นหลัก

๔ – นักปราชญ์กลุ่มที่ ๔ ให้ความเห็นว่าเราอยู่ในฐานะผู้มีอุปสรรคอย่าง
ยิ่งในการยอมรับคำให้การของบุคคลคนเดียวแม้ว่าหลักฐานที่น่าสงสัยยังมี
ประโยชน์สำหรับการทำให้เกิดความรู้ในเรื่องคุณสมบัติของนักรายงานและ
ในกรณีที่ไม่มีข้อมูลต่างๆ ให้ได้ครบครันเพื่อการยืนยันคำที่ให้ความหมายชี้
จุดบกพร่องและยืนยันความเที่ยงธรรม เพื่อให้งานด้านการตรวจสอบนัก
รายงานเป็นไปในลักษณะที่แม่นยำละเอียดถี่ถ้วน

บรรดานักปราชญ์จึงได้กำหนดคำต่างๆ ขึ้นมาให้ความหมายชี้
จุดบกพร่องและยืนยันความเที่ยงธรรม

ท่านชะฮีดยานีย์ ได้กล่าวไว้ว่า

“ คำต่างๆ ที่ใช้สำหรับยืนยันความเที่ยงธรรมมีดังนี้ คือ “อาคิล”

(ผู้มีความเที่ยงธรรม) “มิกเกาะฮุ” (ผู้ได้รับความเชื่อถือ) “หุญอะฮุ” (ผู้เป็น ขื่อพิสูจน์) “ศ่อฮิฮฺตุฮฺชะดียะฮฺ” (ชะดียะฮฺที่ถูกต้อง) ยังมีคำอื่นๆ อีกที่มีความหมายตามกรอบที่วางไว้” (๖๗)

*เชค อาลี รอฎียฺ/มุฮากกอเราะฮฺ ฟี อิล มิล-ฮาดีษ/มะฮัฎ อัร-รอซูล อักรอม/เมืองกุม

ครั้นนักปราชญ์สาขาประวัตินุคคัลผู้เป็นนักรายงานศึกษาจนรู้ถึงบุคลิกภาพของนักรายงานคนใดว่าเป็นเช่นไร พวกเขาก็จะระบุถึงคุณสมบัติของนักรายงานคนนั้นไปตามคุณลักษณะเหล่านี้

จะเป็นคำเหล่านี้หรือคำอื่นที่มีความหมายในประเภทนี้ก็ได้

ดังนั้น หากได้ระบุไว้ในลักษณะเหล่านี้ ก็จะหมายความว่าเป็นการยืนยันในความเที่ยงธรรม ความน่าเชื่อถือ และสามารถจะยึดถือรายงานที่มาจากเขาได้

ส่วนคำ ที่นักปราชญ์สาขาประวัตินุคคัลผู้เป็นนักรายงานใช้กับนักรายงานที่ขาดประสิทธิภาพ ไม่น่าเชื่อถือนั้น ได้แก่คำต่างๆ ที่ให้ความหมายว่าบกพร่อง เช่น “ญะอะฮ์ฟ” (ขาดประสิทธิภาพ) “กัซซาบ” (คนมุสา) “วัญญะอะฮ์” (นักโกเรื่อง) “ฆอล” อีกทั้งยังมีคำอื่นๆ อีกที่ให้ความหมายในลักษณะเช่นนี้

ดังนั้น เมื่อนักปราชญ์สาขาประวัติศาสตร์ที่เป็นนักรายงานกล่าวถึงชื่อนัก
รายงานคนใด ด้วยการใช้คำเหล่านี้หรือคำอื่นที่อยู่ในกรอบของความหมาย
เหล่านี้อธิบายบอกถึงลักษณะ ก็จะหมายความว่าบุคคลผู้นั้นเป็นคนที่ไม่มี
ความน่าเชื่อถือและต้องห้ามมิให้ยึดถือรายงานเหล่านั้น

เมื่อได้ปรากฏให้เห็นถึงความบกพร่องของเขอย่างชัดเจน

สื่อต่างๆ ในการนำเสนอรายงาน

เราได้ทราบมาแล้วว่า ระบบการทำงานของนักรายงานสะเคียนั้น
ประกอบด้วยบรรดานักรายงานคณะหนึ่งที่รายงานบอกเล่าเรื่องๆ หนึ่งโดย
คนหนึ่งจะรับมาจากรายงานของอีกคนหนึ่งในการได้บทรายงานมาและการ
ถ่ายทอดไปยังคนอื่นนั้น มีหลายวิธีการด้วยกัน

ท่านชะฮิด ฆานียะ ได้กล่าวไว้ในหนังสืออัด-ดิรออะฮ์ว่า การได้รับมาและ
ถ่ายทอดบทรายงานนั้นมีหลายวิธีการคือ

๑ – ได้ยินได้ฟังถ้อยคำของผู้อาวุโส (ซัยคุลสะเคีย)

หมายถึง การได้รับฟังจากผู้อาวุโสโดยตรง ดังนั้น นักรายงาน จะพูดใน
ฐานที่เป็นผู้อ้างบทรายงานนั้นมาจากอาวุโสตามที่ได้ยินได้ฟังมา

โดยจะกล่าวในทำนองว่า “ฉันได้ยินท่าน...กล่าว ”

หรือ “ท่าน...ได้เล่าฉันว่า ” หรือ “ท่าน...ได้บอกฉันว่า ”

นี่คือสิ่งที่เราสามารถทำความเข้าใจในวิธีการรับคำบอกเล่าจากผู้อาวุโส โดยการได้ยินได้ฟังโดยตรงเพราะความเข้าใจวิธีการรับบทรายงานมานั้น

มีส่วนเกี่ยวข้องที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการยึดถือเป็นหลัก

บรรดานักปราชญ์ถือว่า วิธีการนี้เป็นวิธีที่ดีที่สุดของการรับบทรายงาน

*มอล หมายถึง พวกที่มีความลุ่มหลงในบรรดาอิมามมะฮุม (อ) อย่างเลว เกิด จนอธิบายว่า มีคุณลักษณะเป็นพระผู้อภิบาล มอลจึงเป็นพวกหลงผิด กลุ่มหนึ่งซึ่งไม่เป็นที่ยอมรับของนักสะดิษ

๒ – อ่านตรวจทานกับผู้อาวุโส

อีกวิธีการหนึ่งในการนำบทรายงานมาเสนอ นั่นคือนักรายงานบางท่าน จะมุ่งเน้นในการท่องจำรายงานสะดิษที่ได้มาจากหนังสือใดๆ หรือที่ได้มาจากแหล่งอื่นต่อจากนั้นจะนำไปตรวจสอบกับผู้อาวุโส ซึ่งมีความรอบรู้ในบทรายงานต่างๆ หมายความว่า เขาจะท่องให้ผู้อาวุโสฟัง

แล้วผู้อาวุโสก็จะตรวจสอบและยืนยันในความถูกต้องของบทรายงาน นั้นๆ ออกมา

ด้วยเหตุนี้ บทรายงานของนักรายงานดังกล่าวก็จะได้รับความเชื่อถืออย่างสมบูรณ์แบบ

เมื่อได้ผ่านการพิสูจน์ความน่าเชื่อถือโดยบรรดาผู้อาวุโสทั้งหมดใน กระบวนของนักรายงานที่เป็นระบบลูกโซ่ เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว นักรายงานผู้นั้นก็สามารถกล่าวได้ว่า “ฉันได้นำสะดิษบทนี้ไปอ่านทบทวนกับท่าน...” หรือจะกล่าวว่า “บทรายงานนี้ได้ถูกนำมาอ่านทบทวนให้ท่าน...ฟัง แล้วฉันก็ได้ยินท่านผู้อาวุโสกล่าวรับรองรายงานบทนี้” (๖๕)

๓ – การได้รับฉันทานุมัติ (อัล-อิญาซะฮฺ) หมายถึง กรณีที่นักรายงานรับ
บทรายงานไปทั้งเล่มแล้วนำไปถ่ายทอดต่อนักรายงานคนอื่นๆ หรือกรณี
ที่ผู้อาวุโสอนุญาตให้รับบทบันทึกส่วนหนึ่งจากรายงานไปแล้วท่านก็ได้
กล่าวแก่นักรายงานผู้นั้นว่า “ฉันอนุমัติให้เธอรับบทรายงานส่วนหนึ่งจาก
หนังสือนี้ได้” หรือท่านอาจกล่าวว่า “ฉันอนุญาตให้เธอรับบทรายงาน
แห่งบันทึกนี้ได้” (๓๐)

๔ – การได้รับมอบหมาย (มุนาวะละฮฺ)

นั่นคือ วิธีการมอบหนังสือโดยผู้อาวุโส ดำเนินการมอบให้แก่
ศิษยานุศิษย์เพื่อให้ครอบครองเป็นเจ้าของหรือเพื่อให้ยืมอ่านแล้ว
ผู้อาวุโสได้กล่าวในภายหลังแก่ศิษย์ผู้นั้นว่า “นี่คือบันทึกของฉันที่ได้ฟังมา
จากท่าน...ดังนั้นเธอสามารถรายงานเรื่องเหล่านี้ต่อไปจากฉันได้” (๓๑)
เมื่อได้แบบนี้แสดงว่า นักรายงานผู้นั้นได้รับมอบหนังสือเพื่อรายงานเรื่อง
ต่างๆ ในหนังสือนี้ จากท่านเขอย่างถูกต้อง

๕ – การจดบันทึก

การได้รับบทรายงานมาจากผู้อาวุโสนั้นยังมีอีกวิธีหนึ่งคือ ผู้อาวุโสจะ
บันทึกรายงานอะเศาะดีย์ต่างๆ ด้วยตัวเอง แล้วมอบให้แก่คนใกล้ชิดหรือที่ห่าง
ออกไปหลังจากนั้นท่านก็จะอนุญาตให้เขาทำหน้าที่รายงานข้อเขียนที่ท่าน
มอบให้ต่อไป เมื่อเป็นเช่นนี้ผู้รับมอบก็สามารถรายงานบันทึกต่างๆ จาก
ข้อเขียนนั้น ด้วยความถูกต้อง

แต่ในหม่อนักปราชญ์มีเรื่องที่เราคุ้นเคยว่า บทรายงานที่ผู้อาวุโสเขียนมอบให้เขานั้นเป็นบันทึกที่ถูกต้อง ถึงแม้ท่านจะไม่เขียนคำอนุญาตรับรองบทรายงานนั้นให้แก่เขาเพื่อยืนยันโดยข้อเขียนว่าท่านอนุญาตให้เขาเป็นผู้รับบันทึกนั้น ไปรายงานต่อได้ก็ตาม

เป็นลักษณะเดียวกับที่ยอมรับว่าการถ่ายทอดคำวินิจฉัยความที่นักวินิจฉัยเขียนขึ้นนั้นเป็นเรื่องที่ถูกต้อง ถึงแม้ผู้ออกคำวินิจฉัยจะไม่ได้เขียนว่าอนุญาตให้ถ่ายทอดได้ก็ตาม(๗๒)

๖ – การประกาศ

การนำชะดิสและบทรายงานไปเสนอได้อีกวิธีหนึ่ง คือ วิธีการที่ผู้อาวุโสประกาศแก่ศิษย์ของท่านว่าหนังสือรวบรวมชะดิษเหล่านี้ เป็นบทรายงานที่ท่านบันทึกมา โดยท่านไม่ต้องกล่าวกับศิษย์ว่า “จงบทรายงานเรื่องเหล่านี้ต่อจากฉัน ” หรือไม่ต้องกล่าวเช่นกันว่า “ฉันอนุญาตให้เธอทำหน้าที่รายงานบันทึกของฉันเล่มนี้ต่อจากฉันได้”

นักปราชญ์บางส่วนถือว่าอนุญาตให้ถ่ายทอดบทรายงานที่ไม่ระบุแหล่งที่มาอย่างนี้ได้ โดยยึดถือในหลักการว่า ผู้อาวุโสได้ประกาศมอบแก่ศิษย์แล้ว ขณะที่อีกส่วนหนึ่งจากหม่อนักปราชญ์ถือว่าห้ามมิให้ถ่ายทอดบทรายงานโดยวิธีการเช่นนี้

๗ – การพบบทrayงาน

กรณีที่นักrayงาน ก. พบเห็นบทrayงานในมือของนักrayงาน ข. ตรงกับข้อเขียนของตนโดยที่นักrayงาน ข. ไม่เคยได้รับมอบข้อเขียนนั้นไปจากตน และไม่เคยได้รับฟังบทrayงานนั้นจากตน อีกทั้งตนยังมีได้อนุญาตให้เขารับบทrayงานนั้นๆ ไปด้วย นี่คือนักrayงานหนึ่งทางวิชาการ ที่ถือว่าจำเป็นจะต้องนำบันทึกนั้นไปให้เจ้าของเดิมพิสูจน์เสียก่อน เพื่อเขาจะได้รับบทrayงานอย่างถูกต้องจากเจ้าของ หากเขาให้ความเชื่อถือตอบบทrayงานนั้นๆ

เหล่านี้คือวิธีการและสื่อที่สำคัญสำหรับการรับสละและวิธีการอ้างอิงแหล่งที่มาโดยตรง ควรจะกล่าวไว้ด้วยว่าสละต่างๆ ที่ตกทอดมาถึงเราทั้งหมดนี้เมื่อครั้งสมัยที่ยังอยู่ระหว่างการถ่ายทอดจากนักrayงานนั้น วิธีการได้มาของมันแต่ละสละ ก็อาศัยวิธีการต่างๆ เหล่านี้เอง

หลังจากสมัยนั้นเป็นต้นมาเมื่อกิจการด้านการพิมพ์เกิดขึ้น ความรู้ก็ได้รับการแพร่หลาย บทrayงานสละต่างๆ ก็ได้ถูกนำมาตีพิมพ์รวบรวมไว้ในตำราประมวลสละสำคัญๆ เช่น อัล-กาฟี, ค่อฮิษุบคอรี และอื่นๆ

ตำราเหล่านี้ จึงกลายเป็นแหล่งที่มาโดยตรงของคนที่มีหนังสือเหล่านี้ไปศึกษา โดยไม่จำเป็นต้องไปศึกษาจากผู้อาวุโส หรือไปรับฉันทานุมัติจากใครๆ อีก

วิธีจำแนกชื่อ นักรายงานที่ตรงกัน

จากการอธิบายในบทที่ผ่านมา เราได้ทราบว่า นักรายงานบางคนถูกยอมรับว่าเป็นคนซื่อสัตย์ เชื่อถือได้ บางคนถูกระบุว่าเป็นผู้ที่ขาดประสิทธิภาพ เป็นคนมุสาส่วนอีกบางคนอยู่ในข่ายที่ต้องสงสัยถูกตั้งข้อหา บ้างก็ได้รับคำยืนยันว่าเป็นคนเช่นนั้นจริงแต่อีกบางส่วนกลับปฏิเสธว่าไม่จริง และนักรายงานบางคนไม่เป็นที่รู้จักของนักปราชญ์เลย

ในที่นี้ เราต้องการจะอธิบายให้เห็นว่า นักรายงานอะดิสจำนวนหนึ่งมีชื่อมีฉายานาม หรือนามแฝงตรงกัน เช่น

“มุฮัมมัด บิน เกซ, มุฮัมมัด บิน อิสมาอีล, อะบีบะซีร์ และ อิบнуซันน ...ฯลฯ กล่าวคือ ในบรรดานักรายงานอะดิสนั้น จะมีนักรายงานมากกว่า

๑ คนที่ใช้ชื่อ “มุฮัมมัด บิน เกซ, มุฮัมมัด บินอิสมาอีล, อะบี บะซีร์ และอิบนุซันน”

การจำแนกแยกแยะระหว่างชื่อกับตัวจริงของนักรายงานแต่ละท่าน เหล่านี้จำเป็นว่าเป็นงานที่มีความสำคัญอย่างยิ่งยวด เพื่อแยกแยะหาคนที่เชื่อถือได้ คนที่ขาดประสิทธิภาพและผู้ซึ่งไม่เป็นที่รู้จัก ออกจากกันจนเราสามารถที่จะยึดถือนักรายงานที่มีความน่าเชื่อถือ และหลีกเลี่ยงนักรายงานที่ขาดประสิทธิภาพ, ไม่เป็นที่รู้จัก ตลอดจนบุคคลที่เราไม่สามารถวิเคราะห์ถึงบุคลิกภาพของเขาได้

เป็นที่รู้กันว่า เราจะไม่พบปัญหาเช่นนี้ ถ้าหากนักรายงานอะดิษที่มีชื่อตรงกันเหล่านี้มีคุณสมบัติเหมือนกัน ทุกคนไม่ว่าความน่าเชื่อถือ หรือความเป็นผู้ขาดประสิทธิภาพ หรือคนที่ไม่เป็นที่รู้จัก

ตัวอย่างการจัดอันดับรุ่น เพื่อจะได้รับประโยชน์มากยิ่งขึ้น ในที่นี้ เราจะบันทึกตัวอย่างการจัดอันดับรุ่น และวิธีการจำแนกรายชื่อ ฉายานามที่ตรงกันในหนังสือ มัจมูร-ริฎาล ของท่านเกาะสุบาอีย์ ได้บันทึกไว้ว่า

“อะบู บะศิรฺ ยะหฺยา บิน อะบี กอซิม , อะบูมุฮัมมัด, อะบู บะศิรฺ อะสะดีย์, อับดุลลอฮฺ บินมุฮัมมัด, อะบูมุฮัมมัด, อะบูบะศิรฺ อัล-มูรอดี, ไลซ์ บิน บักดะรียฺ, อะบูยะหฺยา ล้วนเป็นคนที่มึนักรายงานอะดิษที่ใช้ชื่อตรงกันอย่างนี้หลายคน ดังตัวอย่าง เมื่อมีการรายงานมาจากอิมามบากรกับอิมามศอดิก (อ) หรือท่านใดท่านหนึ่ง

ส่วนเมื่อมีรายงานจากอิมามกาซิม(อ) ปรากฏว่า ในจำนวนของนักรายงานรุ่นนี้จะมีเพียง ยะหฺยา บิน อะบี กอซิม จึงไม่มีข้อสงสัย” (๗๔)

หนังสือ มัจมูร-ริฎาล ได้บันทึกอีกว่า

“อับนุซันน คือ มุฮัมมัด และอับดุลลอฮฺ นักรายงานทั้งสองนี้ เป็นบุตรของซันน บิน อับดุลเราะมาน อัล-ฮาซิมียฺ, กับอีกคนหนึ่ง คือ มุฮัมมัด บิน ซันน บิน ญอริฟ อัล-ฮาซิมียฺ ซึ่งจะมีความแตกต่างกันตรงอันดับรุ่น (๗๕)

ในเชิงอรรถหนังสือ มัจจุร-ริญาฉบับที่กล่าวไว้ว่า

“ท่านชะฮีด-ฆานีย์ (ขออัลลอฮ์ทรงประทานความเมตตาแก่ท่าน) ได้กล่าวไว้ในหนังสืออัค-คิรอยะตุลอะดิยาว่า ทุกเรื่องที่คุณชื่อ มุฮัมมัด บิน เกษ รายงานมา รับมาจาก อะบีญะอ์ฟร์ เราต้องให้การปฏิเสธเพราะว่าชื่อนี้เป็นทั้งชื่อของคนที่คุณเชื่อได้ และคนที่ขาดประสิทธิภาพ

ไม่ต้องสงสัยเลยว่า หลักฐานที่ระบุว่าชื่อนี้เป็นของคนสองคนนั้นเป็นข้อพิสูจน์ที่ได้มาจากนักรายงาน กล่าวคือ อาศิม บิน สะมิด, ยูสุฟ บิน อะกีล และนักรายงานคนอื่นๆ นอกเหนือจากสองคนนี้ ได้รับบทรายงานมาจากคนที่เชื่อได้ ส่วนยะหยาบิน ชะกะรียาได้รับรายงานมาจากคนที่ขาดประสิทธิภาพนี้คือเรื่องที่ยืนยันอย่างแน่ชัดสำหรับคนที่ติดตามศึกษาอย่างใกล้ชิด ” (๓๖)

เราได้รับความเข้าใจว่า อะบูบะศีร์ เป็นฉายานามของนักรายงาน ๓ คนด้วยกัน

อิบนุซันนَانَ ก็เป็นฉายานามของคน ๓ คน คือ อับดุลลอฮ์ บิน ซันนَانَ อัล-ฮาซิมีย์, มุฮัมมัด บิน ซันนَانَ อัล-ฮาซิมีย์ และมุฮัมมัด บิน ซันนَانَ อัช-ชาฮิรีย์

จากการค้นคว้าประวัติบุคคลผู้เป็นนักรายงานอะดิยาทำให้เรามีความกระจ่างในข้อหนึ่งว่า

มุฮัมมัด บิน ซินาน อัล-ฮาซิมีย์ นั้น เป็นนักรายงานที่ขาดประสิทธิภาพ (เกาะฮิฟ) บทอะดียะฮ์ที่เขาเขียนไว้ ไม่ได้ได้รับความเชื่อถือ เช่นเดียวกับ มุฮัมมัด บิน ซินาน อัล-ฮาซิมีย์ ที่เป็นนักรายงานประเภทขาดประสิทธิภาพ เช่นกัน

ครั้งในบทรายงานใดก็ตามที่ระบุว่ามาจากอิบนุซินานถือว่า นักศึกษา จำเป็นจะต้องนำไปตรวจสอบ ต่อเมื่อได้ความแน่ชัดว่า อิบนุ ซินานผู้นี้ คือ อับดุลลอฮ์ บิน ซินาน นั้นแหละจึงจะให้การยอมรับได้

แต่ถ้าหากว่า อิบนุซินาน ชื่อนี้ เป็นของนักรายงานอะดียะฮ์ที่ชื่อ มุฮัมมัด บิน ซินาน อัล-ฮาซิมีย์ หรือ มุฮัมมัด บิน ซินาน อัล-ฮาซิมีย์ ก็ให้ ละทิ้งบท รายงาน นั้นเสียอย่าได้นำมาถือปฏิบัติเลย”

แต่ถ้าหากผลของการพิสูจน์ยังคงมีความสับสนก็ให้ถือว่าต้องระงับการยอมรับรายงานอะดียะฮ์นั้นๆเช่นกัน หมายความว่าบทรายงานนั้น ต้องถูกยกเลิกการพิจารณาเพราะไม่อาจพิสูจน์ความน่าเชื่อถือของนักรายงานให้ปรากฏความจริงขึ้นมาได้

ดังกล่าวนี้อีกคือ หลักการที่นักวิชาการถือเป็นวิธีปฏิบัติต่อนักรายงานอะดียะฮ์ ในกรณีที่มีความยุ่งยากสับสนในการจำแนกว่าใครเป็นใครกันแน่ ในระหว่างบุคคลเหล่านั้น

วิธีจำแนกนักรายงานที่มีชื่อซ้ำกัน

ตามที่ได้อธิบายผ่านมาแล้ว เราสามารถเข้าใจได้ว่า นักปราชญ์ผู้เชี่ยวชาญมีวิธีการชัดเจน

สำหรับนำมาใช้เพื่อวิเคราะห์และพิสูจน์ความจริง เพื่อจำแนกแยกแยะนักรายงานสะตึชที่มีชื่อซ้ำกัน

โดยยึดถือองค์ประกอบด้านต่างๆ หลายประการที่สำคัญคือการกำหนดอันดับรุ่นของนักรายงาน (ที่มีชีวิตในสมัยเดียวกัน)

เพราะการที่สามารถกำหนดรุ่นของนักรายงานที่อยู่ในสมัยเดียวกันได้ บางทีจะสามารถช่วยทำให้ได้ข้อพิสูจน์เกี่ยวกับบุคคลผู้นั้นขึ้นมาแล้ว จะสามารถระบุคุณสมบัติของนักรายงานนั้นๆ ได้ทั้งๆ ที่เป็นคนมีความเชื่อตรงกับนักรายงานอื่นอีกหลายคน

ตามที่ได้อธิบายไปแล้วในการทำความรู้จักกับนักรายงานที่มีชื่อว่า

มุฮัมมัด บิน เกษ ซึ่งมีผู้ใช้ชื่อซ้ำกันกับเขาอยู่หลายคน ด้วยเหตุผลที่ว่ามุฮัมมัด บิน เกษ ที่ถ่ายทอดรายงานสะตึชให้แก่

อาศิม บิน สะมิด, ยูสุฟบิน อะกิลนั้น จะเป็นคนที่เชื่อถือได้แน่นอน เพราะว่าทั้งอาศิมและยูสุฟ ต่างก็เป็นนักรายงานที่ถูกยอมรับว่าไม่เคยรับรายงานสะตึชจากใครง่ายๆ นอกจากจะต้องเป็นคนที่เชื่อถือได้เท่านั้นดังข้อความที่ได้อธิบายผ่านไปแล้ว

ควรจะกล่าวไว้ด้วยว่า การจัดอันดับรุ่นของนักรายงานสะดิษที่มีชื่อตรงกันกับผู้ที่ย้ายทอดรายงานให้แก่ตนนั้น ไม่อาจนำวิธีการจำแนกดังที่ยกตัวอย่างไปแล้วมาใช้ได้ เพราะนักรายงานสะดิษในสมัยเดียวกัน ก็ยังมีคนชื่อตรงกันแล้วมีหน้าซ้ำพวกเขาด้วยตนเอง ยังได้รับบทรายงานจากคนๆ เดียวกันก็มี หรือบางครั้งก็มีการถ่ายทอดบทรายงานในระหว่างพวกเขาด้วยกัน แล้วถ่ายทอดต่อไปในกลุ่มนักรายงานที่มีชื่อตรงกันอีกดังที่กล่าวผ่านไปแล้ว เมื่อเป็นเช่นนี้เราจำเป็นต้องมีองค์ประกอบอื่น เพื่อกำหนดเป็นมาตรการจำแนก

* ได้มีผู้ตั้งข้อสังเกตว่า มุฮัมมัด บิน ชินานเป็นคนขาดประสิทธิภาพตลอดชั่วอายุขัยของเขา

ลื่อนำสู่ขุนนะฮุ

เราได้ทำความเข้าใจกันแล้วว่า มีช่องว่างที่เป็นเวลานานมากระหว่างสมัยของขุนนะฮุกับสมัยที่มีการจดบันทึก และระหว่างสองสมัยนั้นกันสมัยที่มีการรวบรวมเป็นตำราอ้างอิงไว้ศึกษาเหมือนอย่างที่เราเห็นกันอยู่ในวันนี้

ดังนั้น นักปราชญ์จึงมีปัญหาทางวิชาการที่สำคัญที่สุดประการหนึ่ง คืออะไรคือองค์ประกอบอย่างแท้จริง ที่สามารถนำไปพิสูจน์หาข้อเท็จจริงกับเรื่องราวอันมากมายมหาศาลที่ถูกอ้างว่า มีที่มาจากท่านนบีและอิมามหลักเกณฑ์อันใดที่สามารถยืนยันได้ว่า เรื่องนี้เรื่องนั้นมีที่มาจากท่านนบีและอิมามจริงๆ

นักปราชญ์ได้จัดแบ่งกระบวนการของสื่อ(๗๗) ที่ทำให้สามารถยืนยัน
แหล่งที่มาของเรื่องที่ถูกอ้างว่ามาจากท่านนบีและบรรดาอิมามไว้

สองประเภท ด้วยกัน คือ

1- หลักฐานขั้นเด็ดขาด (กฏอียะฮฺ)

2- หลักฐานที่ไม่อยู่ในขั้นเด็ดขาด (หมือยรุล กฏอียะฮฺ)

ดังที่จะกล่าวถึงในแนวทางซึ่งให้ข้อมูลและคำอธิบายระดับหนึ่ง ต่อไปนี้

1- หลักฐานขั้นเด็ดขาด ซึ่งจะประกอบด้วยกระบวนการ ดังนี้ คือ

ก.๑ บทรายงานที่ตรงกันเป็นเอกฉันท์

ข.๑ บทรายงานที่แวดล้อมไปด้วย องค์ประกอบของหลักฐานขั้นเด็ดขาด

ค.๑ การลงมติตรงกันอย่างเป็นเอกฉันท์ของนักปราชญ์ (อิจติมาฮฺ)

ง.๑ วิธีการดำเนินชีวิตของผู้เคร่งครัดในศาสนบัญญัติ

จ.๑ การสนับสนุนจากผู้เคร่งครัดในศาสนบัญญัติ

ช.๑ วิธีการดำเนินชีวิตของผู้มีสติปัญญา

ในลำดับต่อไป เราจะเสนอคำอธิบายเกี่ยวกับรายละเอียดพอเป็นสังเขป
สำหรับแนวทางต่างๆ เหล่านี้

ก.๑ บทรายงานที่ตรงกันอย่างเป็นเอกฉันท์ ดังจะได้อธิบายต่อไปใน
ภายหลัง

ข.๑ บทรายงานที่แวดล้อมไปด้วย องค์ประกอบของหลักฐานขั้นเด็ดขาด

หมายความว่า บทรายงานที่ไม่มีลักษณะตรงกันอย่างเป็นเอกฉันท์ จะ
เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายหรือไม่ก็ตาม

หากแวดล้อมไปด้วยองค์ประกอบ และข้อพิสูจน์ต่างๆ ว่ามีที่มาจาก ท่านนบีหรืออิมามให้ถือว่าบทรายงานนั้น เป็นหลักฐานชั้นเด็ดขาดประการ หนึ่งซึ่งสามารถเป็นสื่อนำไปสู่ชนนอะฮ์ได้

ค.๑ การลงมติร่วมกันเป็นเอกฉันท์ของนักปราชญ์

เป็นอีกแนวทางหนึ่ง ในการแสวงหาหลักฐานทางศาสนา “อัล-อิจมาอ์” มีคำจำกัดความว่า

“การลงมติร่วมกันระหว่างนักวิชาการและนักวินิจัยหลักการศาสนา (ฟัตวา) ส่วนมากเพื่อเป็นการกำหนดหลักเกณฑ์ที่ผ่านการกลั่นกรองอย่างละเอียดถี่ถ้วน จนได้มาซึ่งกฎเกณฑ์ทางศาสนา” (๗๕)

ดังนั้น หลักอิจมาอ์ จึงหมายถึง กรณีที่เราพบเห็นการวินิจัยความเรื่อง ใดๆ ก็ตามที่บรรดานักการศาสนา(ฟูเคาะฮาอ์) ลงมติเห็นพ้องอย่างเป็นเอก ฉันท์โดยเราเองไม่รู้ว่าท่านเหล่านั้นยึดถือบทรายงานจากนักกรายงานใดเป็น หลักสำหรับคำวินิจัยเหล่านั้น

เป็นอันว่า หลักอิจมาอ์เหล่านี้ ย่อมมีหลักฐานอย่างใดอย่างหนึ่งจากชน นอะฮ์แน่นอนถึงแม้ว่าเราจะไม่รู้ด้วยก็ตาม ฉะนั้น หลักอิจมาอ์ จึงเป็นหนึ่งใน หลายๆ แนวทางที่เป็นสื่อนำไปสู่ชนนอะฮ์

ง.๑ วิธีการดำเนินชีวิตของผู้เคร่งครัดในศาสนบัญญัติ(๘๐)

ส่วนหนึ่งของเรื่องราวที่เชื่อมโยงกับพฤติกรรมและวิถีชีวิตของศ่อฮาบะฮ์ ที่เคร่งครัดในศาสนบัญญัติได้(ทั้งในสิ่งที่กระทำและงดเว้น) ซึ่งนักปราชญ์ สาขาอุศูล-ฟิกฮ์ได้อธิบายไว้

ครั้นถ้าหากเรื่องราวจากวิถีชีวิตของบรรดาสาวกที่เคร่งครัดในศาสน
บัญญัติจำนวนมากได้รับการถ่ายทอดออกมา ให้ถือว่า วิถีการดำเนินชีวิต
เหล่านั้นในฐานะที่เป็นวิถีการดำเนินชีวิตของผู้เคร่งครัดในศาสนบัญญัติ คือ
ข้อพิสูจน์อย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่ามีหลักฐาน

ท่านชะฮีด อัศ-ศ็อดร์ ได้อธิบายความหมายของวิถีการดำเนินชีวิตของผู้
เคร่งครัดในศาสนบัญญัติ และหลักฐานที่แสดงว่าเป็นกฎเกณฑ์ทางศาสนา
ว่า

“หลักอิมามของบรรดานักปราชญ์ จะมีส่วนคล้ายคลึงกับวิถีการ
ดำเนินชีวิตของผู้ที่อยู่ร่วมสมัยและใกล้เคียงกับสมัยของบรรดามะฮุมในการ
ยึดถือเป็นหลักศาสนบัญญัติ ด้วยเหตุว่าท่านเหล่านั้นเป็นผู้เคร่งครัดในศาสนา
บัญญัติ” (๘๑)

ท่านยังได้กล่าวเพิ่มเติมอีกว่า

“กล่าวสำหรับวิถีชีวิตของผู้เคร่งครัดในศาสนบัญญัตินั้น โดยหลักการ
แล้วสามารถจะถือได้ว่าเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงหลักฐานทางศาสนา บนพื้นฐาน
ที่ว่า ผู้เคร่งครัดในศาสนบัญญัตินั้น เมื่อจะดำเนินในวิถีทางใดก็จะมีลักษณะ
ความเป็นไปของผู้เคร่งครัดในศาสนบัญญัติ หมายความว่า

พวกเขาจะต้องเป็นคนที่รำเรียนสิ่งเหล่านั้นมาจากหลักการศาสนา

ในทางตรงกันข้าม สมมติว่าแนวทางปฏิบัติดังกล่าวมิได้ประกาศออกไป
ให้เป็นที่รู้

เนื่องจากความหลงลืม หรือหลงลืมคำตอบ ในกรณีที่ถ้าหากมีการประกาศให้รู้กันแล้ว ให้ถือว่าสมมติฐานเช่นนี้ ไม่มีน้ำหนักพอในการหยิบยกขึ้นมาเป็นประเด็น ในเมื่อได้มีการพิจารณาในวิถีชีวิตทุกแง่มุม และสอดคล้องตรงกับผู้เคร่งครัดศาสนาเป็นจำนวนมากแล้ว ”

ด้วยเหตุนี้เราจึงกล่าวได้ว่า วิธีการดำเนินชีวิตของผู้เคร่งครัดในศาสนาบัญญัติ มีส่วนคล้ายคลึงกับหลักอิมมาอู เพราะทั้งสองหลักการต่างวางอยู่บนพื้นฐานที่เรียกว่าลื่อนำไปสู่ชนนะสุประเภทอนูมาน

อย่างไรก็ดี การอิมมาอูได้แสดงออกถึงจุดยืนของคำวินิจฉัยตามทัศนะของนักการศาสนา

ส่วนวิธีการดำเนินชีวิตของผู้เคร่งครัด แสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมที่เป็นหลักปฏิบัติทางศาสนาของผู้เคร่งครัด(๘๒)

ด้วยเหตุนี้ วิธีการดำเนินชีวิตของผู้เคร่งครัด ตามศาสนาบัญญัติในบรรดาค่อฮาบะสุ ได้ถูกยอมรับว่าเป็นสื่อสำคัญอย่างหนึ่งที่เปิดเผยให้รู้ถึงชนนะสุนบี สามารถถือเป็นบทเรียน เป็นตัวอย่าง และเป็นหลักฐานในเรื่องชนนะสุอีกประการหนึ่งด้วย

หมายความว่า กฎเกณฑ์ทางศาสนาข้อใดที่ท่านศาสนทูตได้เผยแพร่ไว้ด้วยการกระทำที่ดี งามวันก็ดี หรือโดยการพูด การประพฤติปฏิบัติที่ดี แต่มิได้เป็นความรู้ตกทอดไปถึงพวกเรา เพียงแต่เรารู้ว่า คอฮาบะฮ์หรือคนในสมัยใกล้เคียงกับท่านเคยกระทำ หรือเคยงามวันกิจการอันนี้ ก็ให้ถือเอาจุดยืนของพวกเขาคือสิ่งนั้นๆ เป็นหลักการที่แสดงว่า นั่นคือซุนนะฮ์ มาจากท่านนบีมะฮ์ดีเกี่ยวกับที่ถือว่า การกระทำใดๆ โดยคอฮาบะฮ์ของท่านศาสนทูตหรือคนในสมัยใกล้เคียงที่เป็นคนเคร่งครัดในศาสนบัญญัติเป็นหลักฐานที่แสดงว่าเป็นซุนนะฮ์นบีมุฮัมมัดหรือการกระทำใดๆ โดยมีตรัสหายของบรรดาอิมาม (อ) หรือคนในสมัยใกล้เคียงที่เป็นคนเคร่งครัดในศาสนบัญญัติ ก็ย่อมเป็นหลักฐานที่แสดงว่าต้องมีที่มาจากบรรดาอิมาม (อ) อาจโดยคำสอนโดยการปฏิบัติหรือโดยมีท่าทีที่แสดงว่ารับรองแล้วเช่นกัน

จ.๑ การสนับสนุนของผู้เคร่งครัดในศาสนบัญญัติ

ส่วนหนึ่งของสื่อในการนำเข้าสู่ซุนนะฮ์ ได้แก่ กิจกรรมใดๆ ก็ตามที่ได้รับการสนับสนุนจากผู้เคร่งครัดในศาสนบัญญัติ

นั่นคือ หลักเกณฑ์ทางด้านศาสนาที่เกิดขึ้นโดยความเห็นชอบของผู้เคร่งครัดศาสนาที่อยู่สมัยเดียวกับท่านนบีมุฮัมมัดหรืออิมาม ซึ่งเป็นผลลัพธ์จากการที่ได้ใช้ชีวิตอยู่กับหลักการศาสนามาเป็นเวลานาน เช่นสองชั่วคนหรือมากกว่านั้น

ท่านชัยยิด มุฮัมมัด ตะกี อัล-หะกิม อธิบายถึงวิธีการก่อตัวขึ้นมาของสิ่ง
ที่ถือว่าเป็นงานสนับสนุนโดยการยอมรับของผู้เคร่งครัดในศาสนบัญญัติว่า
“งานที่เกิดขึ้นจากการสนับสนุนดังกล่าว จะเริ่มก่อตัวขึ้นในความเห็นของ
คนทั่วไปซึ่งไม่จำเป็นต้องอาศัยการออกคำพิพากษาคัดค้าน เป็นเวลาถึงสอง
หรือสามชั่วคนว่าสิ่งนั้น ๆ เป็นของต้องห้าม จนมันได้กลายเป็นหลักเกณฑ์ที่
ครองจิตใจของคนทั้งหลายผู้เป็นนักปฏิบัติ (๘๓)

ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิมาอ์

กับวิธีดำเนินชีวิตของผู้เคร่งครัดในหลักศาสนา

ชะฮีด อัศ-ศ็อดร์ ได้บอกเล่าถึง เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิมาอ์กับ
วิถีชีวิตของผู้เคร่งครัดหลักศาสนาและหลักเกณฑ์อันเกิดจากการสนับสนุน
ของผู้เคร่งครัดในศาสนาว่า

“หลักอิมาอ์ ดังได้กล่าวแล้วนั้นได้เผยถึงรายงานริวายะฮ์ที่มีได้มาใน
รูปของข้อเขียนแต่ เป็นวิธีการดำเนินชีวิตในเชิงพฤติกรรมที่ปรากฏอยู่ใน
บรรดาผู้เคร่งครัดทางศาสนาโดยทั่วไป” (๘๔)

ท่านมีความเห็นว่า วิถีชีวิตของผู้เคร่งครัดในศาสนบัญญัติดังกล่าวแล้ว
นั้นเปรียบเสมือนข้อต่อที่เชื่อมติดอยู่ระหว่างหลักอิมาอ์กับหลักฐานทาง
ศาสนา

ในกรณีถ้าหากนักการศาสนา (ฟูเกะฮาอ์) ลงมตร่วมกันสนับสนุนคำ
วินิจฉัยความเรื่องใด

เรื่องหนึ่งที่มีได้เแนะำให้รู้แนชัดเกี่ยวกับนักรายงานผู้ถ่ายทอด
หลักเกณฑ์นั้นมาอันนี้สามารถคลี่คลายความสงสัยได้อย่างมั่นใจว่าคำ
วินิจฉัยอันได้จากหลักอิจมาอุย่อมมาจากการประพฤติ

ปฏิบัติหรือไม่ก็เป็นหลักเกณฑ์จากการสนับสนุนอย่างใดอย่างหนึ่งจากผู้
เคร่งครัด ในศาสนาที่อยู่ในสมัยที่มีการประทานบทบัญญัติ(๘๕)

หมายความว่า วิธีการดำเนินชีวิตและการสนับสนุนของผู้เคร่งครัดใน
ศาสนาเป็นสองประการที่บันดาลใจให้บรรดานักปราชญ์วินิจฉัยความ
ออกมาโดยหลักอิจมาอุ ดังนั้น ทั้งสองประการจึงเป็นสื่อ นำไปสู่หลักฐาน
ตามบทบัญญัติศาสนา

ดังนั้น บรรดานักปราชญ์จึงลงมตร่วมกันเป็นเอกฉันท์ในการยึดถือวิธี
การดำเนินชีวิตและการสนับสนุนของผู้เคร่งครัดในหลักศาสนา

ท่านเหล่านั้นจึงวินิจฉัยความต่างๆ โดยอาศัยหลักการนั้น

ดังกล่าวนี คำวินิจฉัยจากหลักอิจมาอุ จึงยึดหลักการตามวิธีชีวิตและการ
สนับสนุนของผู้เคร่งครัดในศาสนา

วิธีชีวิตและการสนับสนุนของผู้เคร่งครัดในศาสนา คือประตูที่เปิดออก
ไปสู่ซุนนะฮฺ เพราะทั้งสองประการมีที่มาจากซุนนะฮฺ นั่นเอง

ช.๑ วิธีการดำเนินชีวิตของผู้มีสติปัญญา

หมายความว่า พฤติกรรมทางสังคมที่ผู้มีสติปัญญาในสมัยท่านนบีและอิมามปฏิบัติกันอยู่ ตามวิสัยของผู้มีสติปัญญา ซึ่งท่านนบีและอิมามมิได้ห้ามมิได้ยับยั้งพฤติกรรมเหล่านั้น ถือว่านี่คือ หลักฐานที่ถูกรับรองตามหลักการศาสนา

หากเราพบเห็นพฤติกรรมทางสังคมอย่างหนึ่งอย่างใดที่ประชาชนในสมัยท่านนบีหรืออิมามเคยประพฤติปฏิบัติแล้วไม่ปรากฏว่าพฤติกรรมทางสังคมนั้นๆ จะถูกสั่งห้ามดังนั้นเราจึงถือว่า พฤติกรรมดังกล่าวย่อมถูกรับรองและถูกยอมรับแล้ว

ด้วยเหตุนี้เอง ถือว่าวิถีชีวิตของผู้มีสติปัญญาจึงเป็นอีกแนวทางหนึ่งในการเข้าสู่ชนนะฮ์ของท่านนบี

ประการแรก เราได้ความเข้าใจว่า การรับรองของท่านนบีหรืออิมามที่มีต่อวิธีการดำเนินชีวิตของผู้มีสติปัญญานั้น หมายถึงการรับรองว่าพฤติกรรมทางสังคมแบบนั้นถูกต้องตามหลักศาสนา

เช่นเดียวกับประการที่สอง ที่เราสามารถทำความเข้าใจถึงกิจกรรมโดยทั่วไป อันมีผลในส่วนที่กว้างกว่าที่เคยถือปฏิบัติกันในสมัยนบีหรืออิมาม เมื่อเป็นที่รู้กันว่าพฤติกรรมทางสังคมที่มีผลในส่วนที่กว้างกว่าการกระทำในส่วนของปัจเจกชนเหล่านั้น ไม่เคยถูกสั่งห้ามจากท่านแต่อย่างใด

๒ – หลักฐานในชั้นที่ไม่เด็ดขาด

หมายความว่า “กระบวนการแห่งหลักฐานที่นำไปสู่ชุนนะฮ์ ในลักษณะที่มีความบกพร่อง” (๘๖)

ข้อมูลอันได้จากหลักฐานประเภทนี้ สามารถนำมาเป็นข้อพิสูจน์ว่าเป็นหลักฐานจากชุนนะฮ์ได้สองทาง คือ

ก.๒ มีหลักฐานชั้นเด็ดขาดสนับสนุนข้ออ้างนั้นๆ

ได้แก่ บทรายงานประเภทอัล-อาฮาด (รายงานจากนักรายงานคนเดียว) ที่กล่าวถึงหลักฐานจากพระคัมภีร์, ชุนนะฮ์, หลักอิจมาอ์, หลักเกณฑ์ ทางสติปัญญา, วิธีการดำเนินชีวิตของผู้มีสติปัญญา

ให้ถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ถูกรับรองให้ยึดเป็นหลักปฏิบัติได้ถึงแม้จะยังมีข้อสงสัยว่า มีแหล่งที่มาจากท่านนบี (ศ) หรือจากอิมามหรือไม่

ข.๒ ไม่มีหลักฐานชั้นเด็ดขาดสนับสนุนข้ออ้างของมัน

เหตุผลสำคัญที่สุดตามข้อนี้คือ ยึดถือหลักปฏิบัติที่ได้รับความนิยมาอย่างแพร่หลาย (อิซ-ชุฮูเราะฮ์)

เมื่อได้ศึกษาในหลักเกณฑ์ของกิจกรรมประเภทที่ได้รับความนิยมาอย่างแพร่หลาย เราได้พบว่ามันมีจุดมุ่งหมายอยู่สามประการหรือสามแนวทางที่สามารถยึดเป็นสื่อ นำไปสู่ชุนนะฮ์โดยคุณค่าและฐานะทางวิชาการของกฎเกณฑ์ในข้อนี้ ถือว่า เป็นสื่อ นำไปสู่ชุนนะฮ์ได้ในอันดับที่รองลงมาจากหลักอิจมาอ์

ความนิยมแพร่หลายมีอยู่ด้วยกันหลายประเภท ดังนี้ :-

ข.๒.๑ ความนิยมแพร่หลายประเภทบรรยายงาน

หมายถึง ความนิยมอย่างแพร่หลายในบทบรรยายงานหนึ่งๆ และเป็นที่ยอมรับกันในกลุ่มนักรายงานในเรื่องหาสาระของประโยค ความหมายที่ตรงข้ามกับคำนี้ ได้แก่ความไม่เป็นที่นิยม ความไม่เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย” (๘๙)

หมายความว่า ยามใดก็ตาม หากบทบรรยายงานสองบทมีความหมายขัดแย้งกัน ให้ยึดถือบทบรรยายงานที่ได้รับความนิยมแพร่หลายมากกว่า เป็นหลัก

บทบรรยายงานหนึ่งที่ได้รับคามนิยมแพร่หลายมากกว่าบทบรรยายงานหนึ่งที่ขัดแย้งกับมันก็ให้ถือเอาบทบรรยายงานนี้เป็นหลักไว้ก่อนบทบรรยายงานที่ขัดแย้งเสมอ เพราะเหตุว่ามันเป็นบทบรรยายงานที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายอยู่ในหมู่นักรายงาน เพราะฉะนั้นความนิยมอย่างแพร่หลายของบทบรรยายงาน จึงเป็นแนวทางหนึ่งในการเข้าสู่ชุมชนะฮุ หมายถึง โดยการยึดถือบทบรรยายงานที่ได้รับความนิยมแพร่หลายเป็นแนวทางในการเข้าสู่ชุมชนะฮุ และยกเลิกบทบรรยายงานที่มีความหมายขัดแย้ง

ข.๒.๒ ความนิยมแพร่หลายประเภทการปฏิบัติ

หมายถึง กรณีที่นักการศาสนาส่วนมากยึดถือบทบรรยายงานใด และคำวินิจฉัยความอันใดเป็นหลัก จริงอยู่ถึงแม้เราจะดูว่า เป็นบทบรรยายงานที่ดีอยู่ประสิทธิภาพในระบบการรายงาน หรือในกรณีที่นักการศาสนาปฏิเสธหลักปฏิบัติข้อใดก็ตาม ถึงแม้เราจะดูว่าระบบการรายงานของเรื่องนั้นๆถูกต้อง

กล่าวคือถือว่าการปฏิบัติของนักการศาสนาที่มีต่อบทรายงานเหล่านั้น
เป็นอย่างไรก็หมายถึงความถูกต้องและเป็นประตู่ที่เปิดไปสู่ชนนະဗ္ဗု เหตุผล
ที่ทำให้เชื่อถือว่า บทรายงานเหล่านั้น

มีที่มาจากท่านนบิหรืออิมาม ก็อยู่ที่ท่าทีของบรรดานักการศาสนาส่วน
ใหญ่เหล่านั้น นั่นเอง

เพราะฉะนั้นนักปราชญ์กลุ่มหนึ่งจึงกล่าวว่า ความนิยมแพร่หลาย
สามารถสร้างอิทธิพลให้ระบบรายงานที่ขาดประสิทธิภาพมีความน่าเชื่อถือ
ขึ้นมา แต่ขณะเดียวกัน นักปราชญ์อีกส่วนหนึ่งให้ความเห็นค้านหลักการ
ตามทฤษฎีนี้

ขณะเดียวกัน ในเมื่อบทรายงานเหล่านั้นได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย
ในการถือปฏิบัติ

มันจึงมีฐานะเป็นหลักฐานประเทรองที่แสดงว่ามีที่มาจากท่านนบิ
หรืออิมาม ครั้นถ้าหากนักการศาสนาคัดค้านการกระทำใดๆ ที่ระบุไว้ในบ
ทรายงานที่มีระบบการรายงานอย่างถูกต้อง ก็จะมีคามหมายเช่นเดียวกันว่า
บทรายงานนั้นๆ ไม่มีความน่าเชื่อถือว่าจะมีที่มาจากท่านนบิหรืออิมาม

ในเมื่อพวกเขาได้พบเห็นจุดบกพร่องปรากฏอยู่ในเนื้อหาของบ
ทรายงานเหล่านั้น

ข.๒.๓ ความนิยมอย่างแพร่หลายประเภทการวินิจฉัยความ

หมายความว่า เมื่อมีคำวินิจฉัยความเกี่ยวกับเรื่องใดก็ตามที่บรรดานักการศาสนาส่วนใหญ่ให้ความนิยมอย่างแพร่หลาย ทั้งที่พวกเขามีได้อธิบายให้รู้แจ้งว่าคำวินิจฉัยความนั้นๆ มีที่มาจากบทรายงานใด โดยระบบการรายงานเช่นไรตามทัศนะของนักปราชญ์บางส่วนถือว่า คำวินิจฉัยความที่ว่านี้ ย่อมมีหลักเกณฑ์จากสุนนะฮฺวางเป็นแนวทางอยู่ จนผู้วินิจฉัยความสามารถสืบสาวได้เพียงแต่เราไม่ได้รู้ด้วยเท่านั้นเอง

แต่ควรจะกล่าวไว้ด้วยว่า นักปราชญ์บางส่วนมีความเห็นแย้ง กรณีที่ยึดเอาความนิยมอย่างแพร่หลายประเภทการวินิจฉัยความมาเป็นหลักฐานซึ่งพวกเขาจะไม่ยอมรับมาเป็นหลักปฏิบัติ

การแยกประเภทอะดิษ

เราได้เข้าใจแล้วว่าสุนนะฮฺนีนั้นหมายถึง แหล่งที่มาอันดับสองของบทบัญญัติทางศาสนา

แนวคิดและความรู้เกี่ยวกับอิสลาม ถัดจากอัล-กรุอานประวัติศาสตร์ได้บอกเล่าให้เรารู้ถึงการต่อสู้

การเผชิญหน้ากันทางด้านความคิดระหว่างศัตรูของอิสลาม ได้แก่พวกยิว พวกมุนาฟิเก็น (พวกหลอกลวงทางศาสนา) พวกนอกศาสนา พวกฆอลลาต และพวกปลอมแปลงเรื่องราวต่างๆ ในอิสลาม

กล่าวคือ พวกเขาเหล่านั้น ได้ทำการกล่าวเท็จแก่ท่านศาสนทูต (ศ) และ บรรดาอิมาม โดยประพันธ์ชะดีษขึ้นมาทำลายความหมายของซุนนะฮุนบีให้เสียหายตามความต้องการของอารมณ์

กล่าวคือ ได้มีชะดีษถูกปลอมแปลงขึ้นมาเป็นจำนวนหลายพันชะดีษ

มีชะดีษที่ถูกต่อเติมพลิกแพลง

ความหมายอีกหลายพันชะดีษด้วยเช่นกัน ดังนั้น จึงเกิดปัญหาที่ยุงยาก ที่สุดในการจำแนกแบ่งแยก

ชะดีษต่างๆ ว่า อันไหนถูกต้อง ใช้ได้ อันไหนที่ถูกกุขึ้นมา อันไหนเป็น ชะดีษที่สมบูรณ์ทั้งบท อันไหนที่ขาดตกบกพร่องไป อันไหนที่ต่อเติมเสริม เข้ามาจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้ความละเอียดถี่ถ้วน และต้องมีการ วิเคราะห์ไปถึงคุณสมบัติต่างๆ ของนักรายงาน ตลอดจนเนื้อความชะดีษ

ดังนั้น ตามที่เราได้เกริ่นไปแล้วว่า นักปราชญ์ได้มีการจัดตั้งวิชาการสาขา ประวัติบุคคล (ผู้เป็นนักรายงาน) ขึ้นมา เพื่อวิเคราะห์ถึงระบบการรายงาน และเนื้อความของบทรายงานเพื่ออาศัยเป็นแนวในการตัดสินใจว่า บทรายงาน ใดถูกต้องบทรายงานใดเท็จ ต่อมาก็ได้จำแนกแยกประเภทบทชะดีษที่ตกทอดมาถึงอนุชนรุ่นหลัง หลังจากได้มีการวิเคราะห์อย่างถ่องแท้กับบท รายงานต่างๆ ที่ถูกอ้างว่ามาจากท่านศาสนทูตและบรรดาอิมามแล้ว ก็ สามารถจำแนกได้เป็นสองประเภทคือ

1. ถูกต้อง
2. ไม่ถูกต้อง

ประวัติความเป็นมาของรายงานวิวาระฮุและฮะดีษต่างๆ บอกให้เรา
อย่างหนึ่งว่า การแยกประเภทของฮะดีษอย่างที่ว่านี้ มีมาตั้งแต่สมัยของ
ท่านศาสนทูตแห่งอัลลอฮ์ (ศ) เมื่อครั้งที่ท่านได้กล่าวปราศรัยต่อประชาชนว่า

“ประชาชนทั้งหลาย แน่نونได้เกิดมีการกล่าวเท็จแก่ฉันอย่างมากมาย”

อย่างไรก็ตาม ทั้งผู้รู้ในหมู่ศอฮาบะฮ์และตาบิอินได้กำหนดแนวทางใน
การจำแนกแยกแยะระหว่างฮะดีษที่ถูกต้องกับที่มีใช้ฮะดีษที่ถูกต้องออกจาก
กันไว้ด้วยความเข้มงวดกวนขันอย่างยิ่ง

ภายหลังจากท่านศาสนทูตได้วะฟาตแล้วและก่อนหน้าจะมีการจัดตั้ง
วิชาการแขนงประวัติศาสตร์ บุคคลขึ้นมา

ท่านเหล่านั้นจะยังมิให้การยอมรับฮะดีษใดๆ ก่อนจะมีการยืนยันถึงความ
ซื่อสัตย์ของนักรายงาน มีรายงานมาจากบรรดาอิมาม (อ) ว่า มีหลายฮะดีษที่
ถูกนำขึ้นเสนอต่อพวกท่าน แต่เป็นจำนวนมากทีเดียวที่ท่านปฏิเสธ เพราะ
เป็นบทรายงานมาจากนักรายงานที่มิสุ

ภายหลังจากที่มีการจัดตั้งวิชาประวัติบุคคลผู้เป็นนักรายงานแล้ว ก็ได้มี
การจำแนกแยกแยะ คุณสมบัติของนักรายงานที่เชื่อถือได้ออกไปต่างหาก
จากกลุ่มของนักรายงานประเภทอื่นอย่างสิ้นเชิง

ทำนองเดียวกับมีการจัดแบ่งประเภทของนักรายงานที่ซื่อสัตย์ออกเป็น
ระดับต่างๆ เช่น ในด้านความรู้ ความเคร่งครัด ความประพฤติที่มั่นคง
มัซฮับ และหลักความเชื่อ...ฯลฯ

ขณะเดียวกันก็ได้พบว่าชะดึษบางบทถูกถ่ายทอดมาตามระบบลูกโซ่ของ
นักรายงานอย่างสมบูรณ์ครบถ้วน

แต่อีกบางบทถูกถ่ายทอดมาถึงเราโดยที่นักรายงานมิได้กล่าวถึงกลุ่มของ
นักรายงานตามระบบของการรายงานที่สมบูรณ์แต่อย่างใด บ้างก็มิได้
กล่าวถึงนักรายงานที่ตนได้รับบทรายงานมาหรืออาจกล่าวถึงคนแรกเพียง
คนเดียวเท่านั้น

ขณะเดียวกับที่ยังพบอีกว่า บางรายงานริวชะสุมีนักรายงานเรียงแถวกัน
มากมายหลายคน จนไม่เกิดความรู้สึกลำสงสัยในความซื่อสัตย์ของพวกเขา
เหล่านั้น

ในขณะที่ได้พบอีกเช่นกันว่า บางรายงานริวชะสุ แทบจะมีได้กล่าวถึง
นักรายงานเล จะกล่าวก็เพียงสัก ๑ หรือ ๒ คนเท่านั้น

จึงเป็นเรื่องธรรมดาอยู่เอง ที่นักปราชญ์จะมีความเชื่อถือนักรายงานคนนี้
แตกต่างจากคนนั้น ถ้าหากเขาเป็นคนซื่อสัตย์ ดังที่จะยึดถือบทรายงานที่มี
นักรายงานจำนวนมากร่วมกันถ่ายทอดมามากกว่าจะยึดถือบทรายงานที่มีคน
รายงานเพียง ๑ หรือ ๒ คน ถึงแม้ว่าทั้งสองคนนั้นจะเป็นคนซื่อสัตย์ก็ตาม
ด้วยเหตุนี้ จะมีการแบ่งชะดึษที่ถูกต้องออกมาเป็นชนิดต่างๆ กันอีกโดย
ถือเอาจำนวนนักรายงานที่ซื่อสัตย์หลายคนรายงาน เป็นเกณฑ์

๑.รายงานบอกเล่าที่ตรงกันเป็นเอกฉันท์ (มุตะวาติรฺ)(๘๘)

นั่นคือ รายงานที่บอกเล่ามาในทุกยุคทุกสมัยสมบุรณ์ครบถ้วน ตามจำนวนของนักรายงาน จนไม่อาจมีข้อแม้ใดๆ มาอ้างว่า พวกเขาโกหก ได้เลยนักปราชญ์มีความเชื่อถือตรงกันว่า บทรายงานที่ตรงกันเป็นเอกฉันท์ ย่อมให้ประโยชน์ทางด้านวิชาการ และความเชื่อมั่นในเนื้อหาสาระที่ถูกบอกเล่าไว้ เพราะฉะนั้น จึงถือเป็นข้อบังคับให้ปฏิบัติตาม (วชิยุบ)

รายงานบอกเล่าที่ตรงกันเป็นเอกฉันท์ ถูกแบ่งออกเป็นประเภทได้อีกดังนี้

ก.๑ ตรงกันเป็นเอกฉันท์ในด้านถ้อยคำ

หมายความว่า ทั้งถ้อยคำและความหมายของบทรายงานที่ถ่ายทอดมาถึงเรา มีความตรงกันเป็นเอกฉันท์

ข.๒ ตรงกันเป็นเอกฉันท์ในด้านความหมาย

หมายความว่าบทรายงานที่ถ่ายทอดจนถึงมายังเรา มีความสอดคล้องตรงกันเป็นเอกฉันท์เฉพาะแต่ความหมายเท่านั้น ไม่เกี่ยวกับถ้อยคำแต่อย่างใด

กล่าวคือ นักรายงานจะถ่ายทอดบทรายงานมายังเรา ด้วยการใช้ถ้อยคำในประโยคแตกต่างกัน แต่ทั้งหมดนั้น จะมีความความหมายสอดคล้องเข้ากันได้อย่างกลมกลืน เช่น การรายงานมาด้วยคำบอกเล่าที่ว่า “กลัหาญ, องอาจ, สมเกียรติ...ฯลฯ”

บทรายงานที่มีความหมายตรงกันอย่างเป็นเอกฉันท์ มีหลายรายงาน
เหลือเกินที่ถ่ายทอดมาถึงเรา โดยกระบวนการที่เรียกว่า อัล-อาฮาด

แต่ทั้งหมดนั้นจัดได้ว่ามีความหมายอย่างเดียวกัน ดังนั้น บทรายงาน
ประเภทอัล-อาฮาด จึงหมายถึงบทรายงานที่สอดคล้องตรงกันเป็นเอกฉันท์
ในด้านความหมายประเภทหนึ่งนั่นเอง เพราะว่ากระบวนการแห่งรายงาน
ประเภทอัล-อาฮาด ในความหมายที่ว่านี้ อยู่ในระดับของบทรายงานที่
สอดคล้องตรงกันอย่างเป็นเอกฉันท์ ที่ให้ประโยชน์ ทั้งในด้านความรู้และ
ความเชื่อถือที่แน่นอน

ท่านฮิลลีย์ นักวิเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญ ได้เขียนคำอธิบายตามความหมายนี้ว่า

“อัล-ตะวาติร” (ความตรงกันเป็นเอกฉันท์) ในแง่ของความหมาย
ย่อมให้ความสูงส่ง, ถึงแม้ว่าคำศัพท์ในบทรายงานนั้นๆ จะเป็นประเภท

“อาฮาด” ก็ตาม” (๘๕)

2-รายงานบอกเล่า ประเภทอัล-อาฮาด

หมายความว่า รายงานบอกเล่าที่มีจำนวนนักรายไม่ครบตามอัตราที่
กำหนดไว้ในรายงานประเภทตรงกันเป็นเอกฉันท์ (มุตะวาติร) ไม่ว่าจะเป็น
รายงานโดยนักรายงาน ๑ คน หรือมากกว่า ๑ คนก็ตาม ถือกันว่าบทรายงาน
ประเภทอัล-อาฮาด เป็นเพียงหลักฐานประเภทรองเท่านั้น ยังไม่อยู่ในฐานะที่
ให้ประโยชน์ทางวิชาการ และไม่สามารถทำให้เราเกิดความมั่นใจอย่าง
ครบถ้วนได้

ชะฮีด อัศ-ศ็อดรฺได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า

: “รายงานบอกเล่าของ คนเพียง ๑ คน อันหมายความว่า คำบอกเล่านั้นไม่ส่งผลให้เกิดความเชื่อถืออย่างมั่นใจแต่อย่างใด ” (๕๐)

มีการถกเถียงกันมากในระหว่างนักปราชญ์ เกี่ยวกับประเด็นที่ว่า จะยอมรับคำรายงานของคน ๑ คนเป็นหลักฐานอ้างอิงในแง่ของบทบัญญัติทางศาสนาได้หรือไม่ได้ จนถึงขนาดมีการแบ่งออกเป็นสองสำนักวิชาการ สำนักหนึ่งปฏิเสธกระบวนการของคำบอกเล่าใดๆ ในประเภทอัล-อาฮาด เพราะเห็นว่าคุณค่าของบทรายงานประเภทนี้ ยังไม่อยู่ในระดับที่น่าเชื่อถือแต่อย่างใด

โดยหลักการทางศาสนายังอาจสันนิษฐานได้ว่า เป็นบทรายงานที่โกหกปลอมแปลง และมีความผิดพลาดในคำบอกเล่า

ส่วนอีกสำนักหนึ่ง ให้การยอมรับบทรายงานประเภทอัล-อาฮาดได้ และยังยืนยันว่ามีหลักฐานจากพระคัมภีร์และซุนนะฮ์

แน่นอนได้มีการยอมรับการกระทำกิจกรรมบางอย่างโดยยึดหลัก การตามบทรายงานประเภทอัล-อาฮาด นักปราชญ์ทั้งหลายเองก็ยังยึดถือเป็นหลักในการพิจารณาตัดสินฟิคว์ และยึดเป็นหลักฐานเพื่อค้นหากฎเกณฑ์ทางศาสนา หลักฐานที่แสดงว่า ให้ยึดถือรายงานบอกเล่าประเภทอัล-อาฮาดได้

ได้มีการหยิบยกหลักฐานจากอัล-กุรอานและจากซุนนะฮ์ ที่แสดงให้เห็น
ยี่ดื้อรายงานประเภทอัล-อาฮาด ได้ดังนี้

“โอบรรดาผู้ศรัทธาเอ๋ย ถ้าหากคนละเมิดนำข่าวใดมาบอกสุเจ้า ดังนั้น
จงสอบสวนให้แน่ชัดก่อน เพื่อสุเจ้าจะไม่ทำให้ภัยอันตรายเกิดขึ้นกับคน
พวกหนึ่งเพราะไม่รู้ทันการณ์ แล้วสุเจ้าจะเสียใจในสิ่งที่ได้กระทำไป”

(อัล-หุญรอต/๖)

พวกเขาอ้างว่า โองการนี้มีสาเหตุในการประทานมาดังนี้คือ “เป็นเรื่องที่
เกิดขึ้นเพราะชายคนหนึ่ง มีชื่อว่า ะลีด บิน อุตบะฮ์ บุตรของอะบี มุอิก

เมื่อครั้งที่ท่านศาสนทูตได้ส่งเขาไปเก็บภาษีจากพวกกะนิมุศุลอ์ลัก แต่
เขาได้เดินทางกลับมาก่อนโดยที่ยังไปไม่ถึงเลย แล้วอ้างว่าคนพวกนั้นจับได้
และจะสังหารตน ท่านศาสนทูตได้ยืนยันเช่นนั้นรู้สึกไม่พอใจ หมายจะไปทำ
ศึกกับคนพวกนั้น

และแล้วโองการนี้ก็ถูกประทานลงมาเพื่อระบุว่า ะลีดเป็นคนโกหก เป็น
คนฟาลิฮความหมายในโองการ พอสรุปเป็นหลักฐานได้ดังนี้

1-อย่าได้เชื่อถือคำบอกเล่าของคนฟาลิฮ เว้นแต่สามารถพิสูจน์ความจริง
ได้เท่านั้น

2-สามารถเชื่อถือคำบอกเล่าของคนคนเดียวได้ ถ้าหากเขาเป็นคนซื่อสัตย์
มิใช่เป็นคนฟาลิฮ ดังจะเห็นได้ว่า ท่านศาสนทูต (ศ) แสดงออกอย่างชัดเจน
ว่าเชื่อเขาทั้งๆ ที่ยังมิได้ตรวจสอบ ดังข้อความที่ปรากฏในพระคัมภีร์
ขณะเดียวกันยังมีอีกโองการหนึ่งให้เหตุผลว่า

“แท้จริง เหล่าบรรดาผู้ที่ปิดบังสิ่งที่เราประทานมาจากหลักฐานอันชัดแจ้งและทางนำหลังจากที่เราได้อธิบายเรื่องนั้นๆในพระคัมภีร์เพื่อมนุษย์ เขาเหล่านั้น อัลลอฮฺจะทรงประณาม และบรรดาผู้ประณามทั้งหลาย ก็จะประณามพวกเขาด้วย” (อัล-บะเกาะเราะฮฺ/๑๕๕)

โองการนี้ กล่าวประณามคนปิดบังทางนำและหลักฐานต่างๆ ไว้ โดยมีได้นำไปอธิบายแก่ประชาชน

ตามความหมายในโองการนี้ ยืนยันว่าการปิดบังเรื่องราวที่ได้ฟังมาจากท่านศาสนทูต(ศ)

ไม่ว่าจะเป็นเรื่องราวใดๆ ก็ตาม ถือเป็นการกระทำที่ต้องห้ามอีกทั้งไม่สามารถจะทำให้เป็นประโยชน์ตามความมุ่งหวังได้ นอกจากจะต้องวางกฎว่าให้เชื่อถือคนที่อธิบายสัจธรรมชี้ทางนำให้แก่ประชาชน ไม่ว่าคนที่บอกเล่าจะมีเพียงคนเดียว หรือมากกว่านั้นก็ตาม

ขณะเดียวกันยังมีหลักฐานจากซุนนะฮฺว่า ให้ยอมรับบทรายงานต่างๆ ที่มาในประเภทอัล-อาฮาด ดังคำสอนของท่านศาสนทูต(ศ) ว่า

“อัลลอฮฺทรงประทานความสุขให้แก่คนที่ได้ฟังคำพูดของฉันแล้วจดจำไว้ และรักษาไว้ต่อไป และได้นำไปปฏิบัติเหมือนดังที่เขาได้ยินมา บางทีคนที่นำพาความรู้ อาจได้ให้ความรู้แก่ผู้ที่ไม่รู้ และบางทีคนที่นำพาความรู้ อาจให้ความรู้แก่คนที่รู้กว่าเขาก็เป็นได้” (๕๑)

นี่คือ ข้อกำชับที่มีแกมุสลิมเป็นรายงานบุคคลว่าให้เชื่อถือคนที่นำ
เรื่องราวจากท่านศาสนทูตมาบอกเล่า ถึงแม้จะเป็นคนคนเดียวก็ตาม

ตราบใดที่เขามีใช้คนฟาลิก ตามที่อัล-กูรออันอธิบายไว้ ขณะเดียวกัน
ยังมีการหยิบยกเอาการกระทำของท่านศาสนทูต(ศ) มาอ้างเป็นหลักฐาน
เกี่ยวกับการบอกเล่าเรื่องราวโดยคนคนเดียวจากวิถีการดำเนินชีวิตของ
ท่านศาสนทูต กล่าวคือ ท่านเคยส่งธรรมทูตและนักเผยแพรศาสนาไปเป็น
รายบุคคล แล้วท่านสอนให้ประชาชนเชื่อถือคนเหล่านั้น และให้ปฏิบัติตาม
คำสอนต่างๆ ที่คนเหล่านั้นได้นำไปจากท่าน

นอกเหนือจากนี้ ในแง่ของวิถีการดำเนินชีวิตของผู้เคร่งครัดในศาสนา
จากบรรดาสาวกของท่านและบรรดาอิมามทั้งหลาย ซึ่งท่านเหล่านั้นได้
ปฏิบัติตามคำบอกเล่าของคนคนเดียวที่เชื่อถือได้เสมอ ในยามที่ท่านได้รับ
ฟังเรื่องราวใดๆ จากพวกเขา ซึ่งท่านศาสนทูตและบรรดาอิมามก็มีได้ปฏิเสธ
แต่อย่างใด แน่่อนการที่ท่านไม่ปฏิเสธอย่างนี้ ก็เท่ากับเป็นการรับรองว่า
อันนี้เป็นการกระทำที่ถูกต้องนั่นเอง

ควรจะชี้แจงไว้ด้วยว่า พวกที่ปฏิเสธไม่ยอมรับคำบอกเล่าจากรายงาน
ประเภทอัล-อาฮาด

มิได้ปฏิเสธเพราะเหตุผลอื่นใด นอกจากเพื่อให้การพิทักษ์รักษาชุมชนนะสุ
ให้รอดพ้นจากความเสียหายอย่างเข้มงวด เพื่อจะได้ไม่มีการกล่าวเท็จและ
ปลอมแปลงเรื่องใดๆ เข้ามา

อย่างไรก็ดีวิธีการนี้ เป็นเหตุให้รายงานอะดิษในเรื่องต่างๆ และ บทบัญญัติต่างๆ ทางศาสนาต้องสูญหายไปอย่างมากมายมหาศาล และได้ปล่อยให้มีช่องว่างจากการทำหน้าที่ตามความรับผิดชอบ ทั้งในภาคอิบาดะฮ์ และระเบียบทางสังคม โดยไม่มีคำอธิบายใดๆ จากบทบัญญัติทางศาสนา

มีข้อโต้แย้งว่า การกระทำใดๆ อันเกิดจากรายงานประเภทอัล-อาฮาดในฐานที่เป็นหลักฐานประเภทรอง(ซานีย์) ที่ต้องสงสัยว่า มีแหล่งที่มาจากท่านนบี(ศ) หรือมาจากผู้ที่รับรายงานต่อมาจากบรรดาอิมาม(อ) จริงหรือไม่ ฉะนั้น จะถือว่าบทบัญญัติทางศาสนาและหลักความคิดแห่งอิสลามตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งกฎเกณฑ์ที่ยังน่าสงสัยอยู่ได้อย่างไร?

ในเมื่ออัล-กุรอานเองก็ได้ห้ามเราว่าอย่าได้ปฏิบัติตามหลักการที่ยังน่าสงสัย ดังมีโองการหนึ่ง ความว่า

“โอ้ บรรดาผู้ศรัทธาเอ๋ย จงหลีกเลี่ยงจากสิ่งต่างๆ มากมายที่ยังสงสัย แท้จริงความสงสัยบางอย่าง ย่อมเป็นบาป”

“แท้จริงความสงสัยนั้น ยังไม่เพียงพอที่จะเป็นความจริงแต่อย่างใด

ปัญหานี้ สามารถให้คำตอบได้ว่า การปฏิบัติตามคำบอกเล่าของคนคนเดียวซึ่งเป็นหลักฐานที่ยังสงสัยว่ามีที่มาจากท่านศาสนทูต หรือจากผู้ที่รายงานมาจากบรรดาอิมามนั้น หมายถึงว่า ได้เชื่อถือต่อหลักฐานขั้นเด็ดขาดแล้ว ด้วยเหตุนี้เองการแสวงหาหลักฐานและบทบัญญัติทางศาสนา จึงมีทั้งเรื่องที่ได้มาด้วยความสะดวกและอุปสรรค

อะดิสที่มีนักรายงานคนเดียว (อัล-อาฮาด)

บทรายงานอะดิสที่มาจากนักรายงานคนเดียวนั้น มีทั้งอะดิสที่เชื่อถือได้ และขาดประสิทธิภาพ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะการรายงานของอะดิสนั้นๆ ด้วยเหตุนี้บทรายงานอะดิสที่มาจากนักรายงานคนเดียว

จึงถูกแบ่งออกเป็น ๔ ประเภท

นักปราชญ์ผู้เชี่ยวชาญในงานวิเคราะห์อะดิสกล่าวไว้ว่า

บุคคลแรกในสำนักวิชาการสายซุนนีที่ได้แบ่งประเภทอะดิสออกเป็น ๔ ประเภท ได้แก่ ท่านตริมิซีย์

ส่วนในสำนักวิชาการชีอะฮ์ ยังไม่รู้จักรการแบ่งประเภทอย่างนี้ จนมาถึง ศตวรรษที่ ๗ ของปีอิหฺเราะฮ์ ได้มีการจัดแบ่งประเภทขึ้น โดยผลงานของ ชัยบิฮ์ อิบน์ กุฏูบ (เสียชีวิตเมื่อ ฮ.ศ ๖๓๗)

และสานุศิษย์ของท่านคนหนึ่ง คือ อัลลามะฮ์ อัลฮิลลีย์ แต่ผลงานครั้งนี้ ได้รับการต่อต้านอย่างหนักหน่วงจากนักปราชญ์กลุ่มหนึ่งของสำนักนี้

ทำไมจึงต้องจัดแบ่งประเภทอะดิส?

ส่วนที่เป็นประโยชน์ทางวิชาการ และการยอมรับอย่างถูกต้องในการ จัดแบ่งประเภทของอะดิสมีดังนี้ คือ

1- เพื่อทำการยกเลิกสารการรายงานที่ไร้ประสิทธิภาพ อันเป็นเหตุให้การ ปฏิบัติตามอะดิสเหล่านั้น เป็นไปอย่างไม่ถูกต้อง

2- ในกรณีที่พบรายงานประเภทที่มีความน่าเชื่อถือสูงกว่าขัดแย้งกับบท
รายงานที่มีความน่าเชื่อถือน้อยกว่า ก็ให้ยึดถือหลักการจากบทรายงานที่มี
ความน่าเชื่อถือสูงกว่าเป็นเกณฑ์เสมอ (๕๑)

3- การที่พบรายงานประเภทอัล-อาฮาดถูกจัดแบ่งระดับก็จะเป็นไปตาม
ลักษณะคุณสมบัติของนักรายงานสะดิษบทยันั้นๆ ว่า เป็นคนเที่ยงธรรม น่าช
ย่องมีความน่าเชื่อถือ หรือขาดประสิทธิภาพ ดังนี้

- 1- สะดิษที่ถูกต้อง (ศ่อฮีฮ)
- 2- สะดิษที่ดี (สะซัน)
- 3- สะดิษที่เชื่อถือได้ (มุวัยฮัก)
- 4- สะดิษที่ไร้ประสิทธิภาพ (ญะอะฮ์ฟ)

นักปราชญ์จะให้ความเชื่อถือสะดิษทั้ง ๓ ประเภทแรกทั้งหมด และ
ยอมรับในการนำมาใช้เป็นหลักปฏิบัติ

ส่วนสะดิษประเภทไร้ประสิทธิภาพได้มีการแบ่งออกไปอีกหลายระดับที่
สำคัญที่สุดได้แก่

ประเภทมุรซัล, (ขาดรายชื่อคนรายงาน) ประเภทเมาฏู (ถูกกู้ขึ้นมา)
ประเภทมุคัลลัซ (ถูกสอดแทรกด้วยประโยชน์ที่ปลอมขึ้นมา)

เราจะทำการวิเคราะห์สะดิษทั้ง ๓ ประเภทนี้ เพื่อความกระจ่างมากยิ่งขึ้น
จากการศึกษาเกี่ยวกับระบบการทำงานของนักรายงานสะดิษ ตำรา
เกี่ยวกับประวัติบุคคลที่เป็นนักรายงาน และทฤษฎีต่างๆ ของนักรายงานจาก
บรรดานักปราชญ์ของอิสลาม ทำให้เราพบว่านักรายงานสะดิษแต่ละท่านจะ
มีแนวทางเป็นของตนเองโดยเฉพาะในการบันทึกสะดิษที่ถูกรายงาน

มาว่ามีที่มาจากท่านศาสนทูต(ศ)กล่าวคือ สำหรับบุคคลต่อไปนี้

เช่น ท่านบุคอรี, มุสลิม, ตริมิซีย์, อะหมัด บิน ฮัมบัล, ซาฟิอี, อะบูหะนีฟะฮ์, อัล-กุลัยนีย์, ท่านศ็อดดุค, ท่านฏูซีย์, ต่างก็มีนักรายงานและบทรายงานที่เป็นของตนเองทั้งนี้ รวมไปถึงนักปราชญ์ นักการศาสนาและนักอะดีษท่านอื่นในสายชีอะฮ์ อิมามียะฮ์เอง

ต่างก็มีนักรายงานและบทรายงานที่เป็นของตนเอง ซึ่งเป็นที่เชื่อถือเป็นที่ยอมรับของพวกเขา หลังจากได้ทำการวิเคราะห์อย่างละเอียดถี่ถ้วนแล้ว

พร้อมกันนี้ บรรดานักปราชญ์เหล่านั้นทั้งหมดต่างก็ให้การยอมรับนักรายงานกลุ่มหนึ่งที่ตนเองให้ความเชื่อถืออยู่ ซึ่งอาจแตกต่างกับนักรายงานกลุ่มอื่นที่ได้รับความเชื่อถือจากนักปราชญ์คนอื่นก็ได้

เพราะฉะนั้นเราจะพบว่า ท่านมุสลิมจะปฏิเสธนักรายงานบางคนที่

ท่านบุคอรีให้ความเชื่อถือ ท่านบุคอรีเองก็จะปฏิเสธนักรายงานบางคน ที่อะหมัด บิน ฮัมบัลให้ความเชื่อถือ

ขณะเดียวกัน เราจะพบว่า ท่านบุคอรี มีเงื่อนไขในการรับรายงานอะดีษที่ผิดแผกไปจากเงื่อนไขของท่านอะหมัด บิน ฮัมบัล และนักปราชญ์ท่านอื่นๆ ในบรรดานักรายงานและนักอะดีษ นักการศาสนาในสายชีอะฮ์ก็เป็นอย่างนี้ด้วยเหมือนกัน

บนพื้นฐานดังกล่าวนี้เราจะพบว่า ท่านชัยคุลอิสลามได้พูดถึง มุสนัด
ของอิมามมาลิกว่า

“ตำราของมาลิกนั้นถูกต้องสำหรับท่านเอง และสำหรับคนที่ดัดคิด
ตามคำตัดสินของท่านจากทัศนะของท่านเสมอ เช่นการยึดถือฮะดีษ มุรซัล
และฮะดีษมุนกอฎาะฮฺ* และประเภทอื่นๆ เป็นหลักฐานซึ่งมิได้เป็นไปตาม
เงื่อนไขที่ท่านได้อธิบายไว้ในตอนแรกๆ” (๕๑)

มีรายงานที่บันทึกไว้อีกเช่นกันว่า นักรายงานที่บุกอรีรับฮะดีษมาบันทึก
แต่ผู้เดียว โดยที่มุสลิมมิได้ยอมรับด้วยนั้นมีจำนวนถึง ๔๓๐ คนทั้งหมดนี้
ถูกระบุด้วยข้อหาว่าเป็นคนไร้ประสิทธิภาพ (ญะฮ์อีฟ) ถึง ๘๐ คน

ส่วนนักรายงานที่ท่านมุสลิมรับฮะดีษมาบันทึกแต่ผู้เดียว

โดยที่บุกอรีมิได้ยอมรับด้วยนั้นมีถึง ๖๒๐ คน เป็นคนที่ถูกระบุด้วย
ข้อหาว่าไร้ประสิทธิภาพมากถึง ๑๖๐ คน

ณ ที่นี้ เราสามารถทำความเข้าใจได้ว่าบรรดานักปราชญ์นั้น จะมีมุมมอง
ในด้านคุณสมบัติของนักรายงานและประเภทของฮะดีษแตกต่างกัน นั่นคือ
ทุกท่านจะมีทัศนะเป็นของตนเองมีค่านิยมของตนเอง มีเงื่อนไขที่เป็นของ
ตนเองโดยเฉพาะในการพิจารณาคุณสมบัติของนักรายงานและการยอมรับ
รายงานฮะดีษ

*ฮะดีษมุนกอฎาะฮฺ หมายถึง บทรายงานที่ถ่ายทอดมาจากคนในรุ่น
ดาบิอิน

สะดวกกับการรายงาน

จากการศึกษาและการจัดแบ่งประเภทวิชาเยสุที่ถ่ายทอดมาถึงอนุชนรุ่น
หลังบรรดานักปราชญ์ได้ดำเนินการจัดแบ่งประเภทของบทรายงานเหล่านั้น
ไปตามระบบการรายงานที่ ถ่ายทอดบทรายงานนั้นๆมาซึ่งมีอยู่สองประเภท
ด้วยกัน ดังนี้

1- สะดวกที่อยู่ในสารบบการรายงาน (มุซนัด)

หมายความว่า เป็นสะดวกที่มีการรายงานถ่ายทอดกันมาอย่างเป็นระบบไม่
มีช่วงใดขาดตอน ไม่ว่าจะเป็นคนรุ่นใด ลำดับชั้นใดก็ตาม

กล่าวคือ เป็นสะดวกที่กล่าวถึงรายชื่อของนักรายงานทั้งระบบ โดยนับเริ่ม
ตั้งแต่แรกๆจนกระทั่งได้ย่นได้ฟังมาจากท่านศาสนทูต (ศ)

หรือจากอิมาม หรืออาจเป็นคนที่รู้เห็นการกระทำของท่านหรือทำกิจการ
แสดงออกของท่าน แล้วรายงานถ่ายทอดต่อกัน มาจนกระทั่งถึงคนสุดท้าย

2- สะดวกที่ไม่อยู่ในสารบบการรายงาน (มุรซัล)

หมายความว่า เป็นสะดวกที่มีการลบรายชื่อของนักรายงานตามระบบ
ออกไปโดยมิได้กล่าวถึงรายชื่อของนักรายงาน

หรืออาจกล่าวถึง แต่เป็นเพียงบางรายชื่อ โดยจะตัดรายชื่อออกไป
ประมาณ ๑ หรือมากกว่านั้น

หรือจะมีการระบุถึงบางคนในลักษณะรวมๆ กันไป เช่นจะกล่าวว่า “ส่วนหนึ่งจากคนเหล่านั้น...หรือส่วนหนึ่งจากมิตรสหายของพวกเรา...ฯลฯ” ซึ่งจะใช้คำพูดรวมๆ โดยไม่แจ้งรายชื่อของนักรายงานให้ชัดเจนออกมา ทำนองเดียวกัน สะดีย์ที่นักรายงานบางคนไม่เป็นที่รู้จัก หรือเป็นคนที่ นักปราชญ์สาขาประวัติศาสตร์ที่เป็นนักรายงานมองข้าม มิได้กล่าวถึงเขา เอาไว้แม้ว่าชื่อของเขาจะถูกกล่าวไว้ในสารบบการรายงานสะดีย์ ก็ถูกจัดให้เป็นสะดีย์ประเภทมรชุดด้วยเช่นกัน

ดังนั้น บทรายงานรวิวยะสุหรือสะดีย์เหล่านี้ จะได้รับการขนานนามว่า “รวิวยะสุ” ที่ถูกถ่ายทอดมาโดยไม่อยู่ในสารบบการรายงาน ” (มรชุด)

คำว่า สะดีย์ หรือรวิวยะสุมรชุด หมายถึง สะดีย์หรือรวิวยะสุที่ไร้ประสิทธิภาพ (เงาะอีฟ)ประเภทหนึ่งนั่นเอง

ท่านชะฮีดยานีย์ ชัยนุดดีน อัลอามิลีย์ ได้ให้คำจำกัดความสำหรับสะดีย์มรชุดว่า

“เป็นเรื่องราวที่รายงานมาจากมะคุม แต่มิได้กล่าวถึงนักรายงานคนใด หรือจะมีการหลงลืม

นักรายงานบางช่วง หรือละเว้นเสีย หรือกล่าวถึง ในลักษณะรวมๆ เช่น การกล่าวหา “ท่านศาสนทูตแห่งอัลลอฮ์ (ศ) ได้กล่าวอย่างนั้นกล่าวอย่างนี้” เป็นต้น หรือจะมีการระบุว่า “รายงานมาจากนักรายงานคนหนึ่ง” หรือจะกล่าวว่า “รายงานมาจากสหายบางคนของเรา”

อย่างนี้เรียกว่าอะดิษมุรซัล อะดิษมุรซัลจึงไม่อยู่ฐานะที่จะเป็นหลักฐานอ้างอิงได้ เพราะเหตุที่ไม่อาจล่วงรู้วาระตอนที่ถูกกลบเลื่อนไปนั้น จริงๆ แล้วมันคืออะไร ” (๕๕)

ดังกล่าวนี้นี้ เราสามารถทำความเข้าใจได้ว่า อะดิษที่ไม่อยู่ในสารบบการรายงาน(มุรซัล)

เป็นอะดิษที่ไร้ประสิทธิภาพ(เงาะอีฟ) ประเภทหนึ่งที่นักปราชญ์ส่วนใหญ่ไม่ยอมรับ ถึงแม้ว่าผู้รายงานคนนั้นๆ จะเป็นที่เชื่อถือได้ก็ตาม

แต่ที่ต้องตกเป็นอะดิษเงาะอีฟไป ก็เพราะเพียงการมิได้แนะนำให้ผู้จักนักรายงานที่นำอะดิษบทนั้นมาถ่ายทอดเท่านั้นเอง

นักปราชญ์ส่วนใหญ่ ยังให้การยอมรับอะดิษประเภทที่ไม่อยู่ในสารบบการรายงาน (มุรซัล) ถ้าหากปรากฏชื่อนักรายงานบางคนที่มีความน่าเชื่อถือ มีชื่อเสียง ดีเด่น เป็นที่ยอมรับในความเคร่งครัดสำรวมตน โดยจะยึดอะดิษนั้นเป็นหลักฐานอ้างอิงไปเลย และจะยกประโยชน์ให้กับผลงานเช่นนี้

เพราะว่านักรายงานกลุ่มนี้จะไม่ยอมรับอะดิษใดๆ จากใครง่ายๆ เว้นแต่เขาจะมีความเชื่อถือ มีความมั่นใจอย่างแน่วแน่ที่จะต้องเป็นอะดิษที่มาจากท่านศาสนทูตหรือจากอิมามอย่างแน่นอน

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากนักรายงานที่เชื่อถือได้รายนี้กล่าวว่า “ท่านศาสนทูตแห่งอัลลอฮ์กล่าวว่า หรืออิมามกล่าวว่า ” เพราะการพูดออกมาอย่างนี้ย่อมหมายถึงความมั่นใจที่นักรายงานผู้นั้นมีต่อแหล่งที่มาของอะดิษ หากไม่แล้วถือว่าการรายงานอะดิษโดยใช้ประโยชน์อย่างนี้ เท่ากับเป็นการทำลายความเที่ยงธรรมและความน่าเชื่อถือของตนเอง

ในทางตรงกันข้ามกับทัศนะของนักปราชญ์กลุ่มนี้ เรายังพบว่า มีนักปราชญ์อีกกลุ่มหนึ่งที่เคลื่อนไหวคัดค้าน ไม่ยอมรับหลักการอันนี้มาถือปฏิบัติ

ดังตัวอย่างในบางเรื่อง เมื่อนักปราชญ์ส่วนหนึ่งถือปฏิบัติตามชะดิษประเภทที่ไม่อยู่ในสารบบการรายงาน ก็ได้มีนักปราชญ์กลุ่มหนึ่งออกมาคัดค้าน ไม่ยอมรับการปฏิบัติเช่นนั้น ดังมี

ข้อความตอนหนึ่งจากหนังสือ “อิร-เรอาอตุล บะอียะฮฺ ฟิ ชะเราะฮฺ อัล-ลุมอะติล-ละมัฆ-ชะกียะฮฺ” หมายความว่าด้วย “หนี้สิน”

“จากกรณี นักการศาสนา (ฟุเกาะฮ์) กลุ่มหนึ่งวางกฎออกมาว่า “หนี้สินของผู้ตายย่อมถูกเพิกถอนได้โดยเหตุการณ์ตาย ไม่ว่าจะเป็นหนี้สินที่ผู้ตายอยู่ในฐานะเจ้าหนี้ของคนอื่น หรือจะเป็นหนี้สินที่ผู้ตายอยู่ในฐานะลูกหนี้ของคนอื่น และให้ถือเป็นวาญิบจะต้องดำเนินการให้สมบูรณ์

ภายหลังจากการตาย ทั้งนี้โดยยึดหลักการจากชะดิษประเภทมุรชัลบหฺหนึ่ง ท่านชะฮิดเอาวัลและท่านชะฮิดษานีย์ (ขอให้อัลลอฮฺประทานความเมตตา) ได้ออกมาคัดค้านการวินิจฉัยความกรณีให้ถ่ายโอนหนี้สินที่ผู้ตายมีฐานะเป็นเจ้าหนี้โดยได้คัดค้านบทรายงานนี้ ตรงที่เป็นมุรชัลบนั่นเอง

ท่านชะฮิดเอาวัล ได้กล่าวว่า “หากผู้ตายเป็นคนมีหนี้สิน ถือว่าให้เพิกถอนสภาพหนี้สินนั้นได้ แต่จะไม่เพิกถอนเช่นนั้นสำหรับผู้ตายที่เป็นเจ้าหนี้”

ท่านชะฮีดยานีย์ นักวิจัยชั้นเอกได้กล่าวในหมายเหตุไว้ว่า “มีการกล่าวกันว่าการเพิกถอนหนี้สินเป็นไปตามหลักการจากรายงานประเภทมูรซัล และเป็นไปโดยหลักการเปรียบเทียบ (กียาส) กับกรณีการตายของลูกหนี้ ซึ่งถือว่าเป็นการวินิจฉัยที่โมฆะ” บทรายงานประเภทมูรซัลที่ว่าก็คือ “รายงานโดย มุฮัมมัด บิน ยะกูบ อัล-กุลัยนีย์ รับมาจาก

อะบี อาลี อัล-อัยฮะรีย์รับมาจากมุฮัมมัด บิน अबดุล ญับบาร์ ซึ่งได้รับมาจากคนบางคนในหมู่มิตรสหายของท่าน ซึ่งรับมาจาก คอลฟ์ บิน ฮัมมาด ซึ่งรับมาจาก อิสมาอิล บิน อะบี กุรเราะฮ์ ซึ่งได้รับมาจากอะบีบะสิร์ ได้กล่าวว่า “ท่านอะบูอับดุลลอฮ์ (อิมามญะฟัร (อ)) ได้กล่าวว่า

“หากชายคนใดตายลงทรัพย์สินของเขาทั้งในฐานะเป็นเจ้าหนี้ และที่เป็นลูกหนี้ ย่อมสามารถเพิกถอนได้” (๕๖)

สาเหตุที่ถือว่ารายงานบทนี้เป็นรายงานประเภทมูรซัลก็คือ ตอนที่ไม่ได้ระบุชื่อของนักรายงานคนหนึ่งที่มีมุฮัมมัด บิน अबดุล ญับบาร์ รับการถ่ายทอดมา ซึ่งในสารบบการรายงานระบุว่า

มุฮัมมัด บิน अबดุล-ญับบาร์ รับรายงานมาจากคนบางคนในหมู่มิตรสหายของท่าน คำว่า “บางคน” ตรงนี้เอง ที่ทำให้ไม่รู้ว่าเป็นใคร;

จึงด้วยเหตุนี้เอง รายงานบทนี้จึงมีฐานะเป็น “มูรซัล” ซึ่งเป็นชะดีษประเภทที่นักการศาสนาบางกลุ่มไม่ยอมรับมาเป็นหลักปฏิบัติ

ซึ่ง ท่านชะฮีดเอาวัลและษานีย์ ก็มีความเห็นอย่างนี้

ดังที่ท่านได้ยืนยันอย่างชัดเจนไปแล้ว

อะดิษมูรชัลประเภทต่างๆ

หลังจากที่บรรดานักปราชญ์ได้วิเคราะห์อะดิษประเภทมูรชัลแล้ว พวกเขาก็พบว่ายังมีอะดิษประเภทนี้บางบทที่ถูกรายงานถ่ายทอดมาโดยนักรายงานที่มีความน่าเชื่อถือ

ส่วนบางรายงานเท่านั้นที่ถูกรายงานถ่ายทอดมาจากนักรายงานที่ขาดความน่าเชื่อถือ ด้วยเหตุนี้ พวกเขาจึงแบ่งประเภทของอะดิษมูรชัลออกไปได้อีกสองประเภท นั่นคือ

๑-อะดิษมูรชัลที่เชื่อถือได้

หมายความว่า รายงานอะดิษบทใดที่ถูกอ้างว่ามีที่มาจากมะฮุม โดยนักรายงานคนใดที่บรรดานักปราชญ์สาขาประวัติศาสตร์ผู้เป็นนักรายงานให้ความเชื่อมั่นว่าเขาจะไม่รับบทรายงาน

ใดๆ มาจากใคร เว้นแต่จะต้องเป็นบุคคลที่มีความน่าเชื่อถือ และนี่คือข้ออ้างอย่างหนึ่งในทัศนะของบรรดานักปราชญ์สาขาอุศูลฟิคุฮ์เป็นจำนวนมาก ตามที่เราได้กล่าวไปแล้ว(๕๗)

๒-อะดิษมูรชัลประเภทที่ขาดความน่าเชื่อถือ

หมายถึง รายงานบทใดก็ตามที่อ้างว่า มีที่มาจากมะฮุมโดยถูกรายงานถ่ายทอดมาจากบุคคลซึ่งไม่เป็นที่รู้จักในวิธีการทำงานด้านการถ่ายทอดบทรายงานของเขา(๕๘)

นักปราชญ์สาขาอุศุลฟิกุลกลุ่มหนึ่งให้ความเห็นว่า อะดิษประเภทมุรซัลเหล่านี้ สามารถนำมาอ้างอิงเป็นหลักฐานได้ ในกรณีถ้าหากตรงกับหลักปฏิบัติของบรรดานักการศาสนา (ฟุเกาะฮาอ์) ที่มีชื่อเสียงในอดีต โดยถือโอกาสกล่าวเสริมการให้ทัศนะว่า นักการศาสนาผู้มีชื่อเสียงย่อมจะไม่ปฏิบัติตามหลักการจากบทรายงานเหล่านี้อย่างแน่นอน ถ้าหากพวกเขาไม่มีองค์ประกอบเพียงพอในการยืนยันว่าบทรายงานเหล่านี้มีความถูกต้อง

อย่างไรก็ดี นักปราชญ์อีกส่วนหนึ่งให้ความเห็นคัดค้านในการที่จะนำเอาหลักปฏิบัติของผู้มีชื่อเสียงมาเสริมประสิทธิภาพให้แก่อะดิษประเภทเฉพาะ อีกทั้งไม่เห็นด้วยที่จะยึดเอาเหตุผลเหล่านี้เป็นหลักฐานอ้างอิง

หลังจากที่เราได้ทำความเข้าใจอย่างชัดเจน ถึงจุดยืนของบรรดานักปราชญ์ที่มีต่อบทรายงานประเภทมุรซัลซึ่งทำหน้าที่รายงานกฎเกณฑ์ทางศาสนามาถึงพวกเรา (ริวายะฮ์ ต่างๆเกี่ยวกับกฎเกณฑ์ทางศาสนา) แล้ว จะถือว่าเป็นประโยชน์อย่างยิ่งทีเดียว ถ้าเรามาทำความเข้าใจกันถึงคุณค่าทางวิชาการของบทรายงานต่างๆ ประเภทมุรซัลที่ถูกรายงานมา ทั้งจากนักรายงานที่มีจุดบกพร่อง และนักรายงานที่มีความเที่ยงตรงควรจะกล่าวไว้ด้วยว่า การชี้ประเด็นความบกพร่องและยืนยันในความเที่ยงตรงนั้น เป็นเพียงคำยืนยันของผู้ชี้ประเด็นและผู้ยืนยันเท่านั้น โดยที่ความรู้ในสาขาประวัติศาสตร์ของผู้เป็นนักรายงาน เป็นวิชาการที่มุ่งเน้นให้ความสำคัญเกี่ยวกับการวิเคราะห์คุณสมบัติและคำนิยามในตัวของนักรายงาน ผู้ที่รู้ในของนักรายงานคนหนึ่ง

อาจจะนำให้รู้จักนักรายงานคนหนึ่งๆ โดยคำจำกัดความตามความรู้สึก และโดยการยืนยันของคนร่วมสมัยที่อยู่ด้วยกันและที่รู้จักมักคุ้นกันเมื่อเป็น เช่นนี้ คำยืนยันของเขาจะเป็นที่ยอมรับได้ก็ต่อเมื่อเขาเป็นผู้มีความน่าเชื่อถือ

อีกนัยหนึ่ง นักปราชญ์สาขาประวัติศาสตร์บุคคลจะแนะนำให้รู้จักกับนัก รายงานบางคนที่ไม่มีการเคยอยู่ร่วมสมัยเดียวกันเลย หากแต่การยึดถือบท รายงานต่างๆ คือการเสริมคุณสมบัติให้แก่ักรายงานเหล่านั้น

เพราะฉะนั้นบทรายงานเหล่านี้ได้ถูกนำมาศึกษา และสารบบการรายงาน เหล่านี้ได้ถูกนำมาเสริมคุณค่า ครั้นถ้าหากแนวทางของเขาสืบไปถึงคนในยุค สมัยของนักรายงานผู้นั้นว่า มีความน่าเชื่อถือบทรายงานนั้นๆ ก็จะเป็นที่ ยอมรับความน่าเชื่อถือเหล่านั้นจะเป็นที่ยอมรับ ไม่ผิดอะไรกับบทรายงาน เรื่องราวต่างๆ จากกฎเกณฑ์ทางศาสนา

แต่ในกรณีที่นักปราชญ์สาขาประวัติศาสตร์บุคคลที่เป็นนักรายงาน ให้คำ จำกัดความคุณสมบัติของนักรายงานที่ไม่ปรากฏว่ามีนักรายงานในสมัย เดียวกัน อีกทั้งมิได้กล่าวถึงสารบบการรายงานที่ติดต่อเชื่อมโยงกับคำจำกัด ความนี้ ให้ถือว่าคำจำกัดความเช่นนี้ เป็นคำจำกัดความประเภทมรซัลด้วย เช่นกัน เพราะฉะนั้นนักปราชญ์กลุ่มหนึ่งจะประสบปัญหาในการพิสูจน์ ความน่าเชื่อถืออย่างนี้

ยังมีทฤษฎีทางวิชาการอีกประเภทหนึ่งที่ช่วยแก้ปัญหาลำนี้ นั่นคือการ นำเรื่องราวต่างๆย้อนกลับไปให้ผู้เชี่ยวชาญระดับอะฮุล-คิบเราะฮ์

(ผู้รู้ระดับที่สามารถออกคำวินิจฉัยความได้เอง)

โดยให้ถือเอาคำตัดสินของอะฮุล-คิบเราะฮ์ เป็นหลักฐานอ้างอิง

ด้วยเหตุนี้นักการศาสนาจึงยึดติดต่อนักรายงานที่ได้รับการสนับสนุน และได้รับความเชื่อถือ โดยถือว่า นั่นคือหลักฐานอ้างอิงแล้ว ถึงแม้ว่าเขาจะไม่กล่าวถึงแนวทางที่เขายึดเป็นหลักอยู่ในการให้คำจำกัดความแก่นัก รายงานคนนั้นก็ตาม

ความขัดแย้งกับวิธีการแก้

อิสลาม เป็นศาสนาที่ท่านนบีมุฮัมมัด(ศ) นำมาเผยแพร่เพื่อแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตในด้านต่างๆ โดยทั่วไป กล่าวคือในคำสอนของพระผู้เป็นเจ้า ประกอบไปด้วยหลักการต่างๆ อย่างครบครัน เช่น หลักศรัทธา การอบรม จิตใจ จริยธรรม ระเบียบสังคม และกฎเกณฑ์กฎหมายต่างๆ ที่วางเพื่อ จัดระบบความสัมพันธ์ของมนุษย์ที่มีต่อพระผู้สร้าง ต่อตนเอง สังคม รวมไปถึง ถึงโลกที่มีธรรมชาติและสัตว์ต่างๆ เป็นสิ่งแวดล้อม

ซุนนะฮ์อันบริสุทธิ คือแหล่งที่มาอันดับสองของบทบัญญัติทางศาสนา ถัดจากอัล-กุรอานซึ่งทำหน้าที่อธิบายขยายความในกฎเกณฑ์ทางศาสนา กฎหมายต่างๆ ที่มีในคัมภีร์อย่างละเอียด ดังที่ได้กล่าวไปแล้ว

หรืออีกนัยหนึ่งมันคือสิ่งที่ท่านศาสนทูตได้รับมาจากสภาวะการคลอใจ ใจให้รู้ และการสนับสนุนของพระผู้เป็นเจ้าดังที่พระองค์ทรงตรัส ความว่า

“และเขามิได้พุดจากอารมณ์ มันมิใช่อื่นใดนอกจากเป็นสภาวะแห่ง ะหุญที่ถูกกลบฝังดาลลงมา ผู้ทรงไว้ซึ่งพลังอันเข้มแข็งได้สอนให้เขารู้”

ด้วยเหตุนี้กฎเกณฑ์ทางศาสนา และกฎหมายต่างๆ ตลอดทั้งหลักศรัทธา วิชาการในการดำเนินชีวิตของมนุษยชาติ การจัดระเบียบสังคม ลักษณะการ เป็นเอกภาพทั้งในด้านความคิดและบทบัญญัติที่มีความเหมาะสมครบถ้วน ไม่มีข้อขัดแย้งต่อกันและไม่มีอะไรคัดค้านต่อกัน

อย่างไรก็ตาม เราได้พบว่าบทรายงานต่างๆ ที่สืบทอดมาถึงเรา เท่าที่ถูก อ้างว่ามาจาก ท่านศาสนทูต(ศ) และบรรดาอิมาม(อ) นั้น มีความขัดแย้งและ คัดค้านซึ่งกันและกัน ทั้งในแง่ของความหมายที่มีอยู่ระหว่างบทรายงานด้วย กันเอง และที่ขัดแย้งกับความหมายในโองการต่างๆ ก็ยังมีอีกด้วยในบาง โองการ ดังจะเห็นได้ว่า บางบทรายงานจะอนุโลมผ่อนผันในเรื่องหนึ่ง แต่ บทรายงานอื่นจะห้ามเรื่องนั้นๆ หรือไม่จะมีบางบทรายงานที่อธิบาย ความหมายจนได้แง่คิดอย่างหนึ่งขึ้นมาชัดเจน แต่เราจะพบว่า อีกบทรายงาน หนึ่งได้ให้ความหมายและเหตุผลที่แตกต่างกัน

ด้วยเหตุนี้ นักปราชญ์อุศูลุลฟิกฮ์ จึงได้ศึกษาวิเคราะห์ในประเด็นของข้อ ขัดแย้งในหลักฐานจากซุนนะฮ์โดยการวิเคราะห์ในเชิงวิชาการ และพวกเขา ได้อธิบายถึงสาเหตุเหล่านั้น อีกทั้งยังได้เสนอวิธีแก้ปัญหาอย่างเป็นวิชาการ เอาไว้

คำว่า “ขัดแย้งในภาษาอาหรับจะได้แก่คำว่า“อิต-ตะฮารุฎ” หมายถึง “การคัดค้าน” เช่น

“ชายคนหนึ่งพูดจาคัดค้านชายอีกคนหนึ่ง” (๑๐๐)

จะยังไม่ถือว่า บทรายงานสองบท มีความหมายที่ขัดแย้งกันอย่างแท้จริง เว้นแต่ทั้งสองบท รายงานต่างก็ได้แสดงถึงข้ออ้างอย่างครบถ้วนบริบูรณ์ ไม่ว่าจะเป็นในแง่ของเนื้อความ และสารบบ

การรายงาน(ชะนัค) ถึงแม้จะมีได้ขัดแย้งกันในแง่ของหลักปฏิบัติ แต่มันก็ยังมีความขัดแย้งอยู่กับ อีกบทรายงานหนึ่งจนถึงขนาดว่าไม่สามารถจะนำเอาบทรายงานไหนมาเป็นมาตรการตัดสินหรือยึดมาเป็นหลักได้(๑๐๑)

ควรจะกล่าวไว้ด้วยว่าความขัดแย้งจะไม่เกิดขึ้นนอกจากระหว่าง หลักฐานประเภทรองด้วยกันเอง กล่าวคือความขัดแย้งจะไม่มีระหว่าง หลักฐานชั้นเด็ดขาดด้วยกัน อีกทั้งจะไม่ถือว่ามีความขัดแย้งระหว่าง หลักฐานชั้นเด็ดขาดกับหลักฐานประเภทรอง และไม่ถือว่ามีความขัดแย้งระหว่างหลักฐานชั้นเด็ดขาดกับหลักปฏิบัติขั้นพื้นฐาน เช่น การเป็นเพื่อน อย่างนี้เป็นต้น

การวิเคราะห์ของบรรดานักปราชญ์ผู้เชี่ยวชาญในวิชาชะนัค และวิชาว่าด้วยประวัติบุคคลผู้เป็นนักรายงาน ทำให้เราว่าการปลอมแปลงและการใส่ความเท็จในคำพูดของท่านศาสนทูตแห่งอัลลอฮฺ(ศ) บรรดาอิมาม(อ) และบรรดาสาวกนั้น คือสาเหตุที่สำคัญยิ่งในการก่อให้เกิดความขัดแย้งประเภทนี้ขึ้นมาและความขัดแย้งที่แท้จริงอันนี้ คือ ลักษณะที่ขัดแย้งที่มีอยู่อย่างกว้างขวางระหว่างบทรายงานต่างๆอย่างไรเสีย

เรายังได้พบความขัดแย้งในอีกลักษณะหนึ่ง นั่นคือ ความขัดแย้งเพียงความหมายภายนอกตามที่เรียกกันว่าความขัดแย้งโดยเหตุปัจจัยภายนอก ทั้งนี้ก็เพราะมิใช่เป็นความขัดแย้งอย่างแท้จริง

เช่น ความขัดแย้งระหว่างความหมายในลักษณะที่เป็นสากลกับ
ความหมายในลักษณะชี้เฉพาะ ระหว่างความประเพณีมีความเป็นอิสระกับ
ความหมายประเพณีที่มีข้อจำกัดวางไว้เป็นเงื่อนไข

ด้วยเหตุนี้ ความขัดแย้งที่ปรากฏในบทรายงานจึงถูกแบ่งออกเป็น ๒
ประเภท คือ

๑-ความขัดแย้งอันคงที่ หมายถึง ความขัดแย้งที่แท้จริงระหว่างสองบท
รายงาน โดยแต่ละบทรายงานจะปฏิเสธต่อกันว่าทั้งคู่มีความแตกต่างหักล้าง
กัน ทั้งความหมายและเหตุผลข้ออ้างในลักษณะที่กล่าวได้ว่าไม่อาจมี
ทางแก้ไขใดๆ สำหรับความขัดแย้งเช่นนี้ได้

ดังนั้นบรรดานักปราชญ์กลุ่มหนึ่งจึงให้ความเห็นว่า ควรจะยกเลิกเสียทั้ง
สองบทรายงานพร้อมกันไปเลย แล้วให้ยึดหลักปฏิบัติตามหลักการขึ้น
พื้นฐานเช่น หลักการที่เรียกว่า “อัล-บะรออะฮ์”

ขณะเดียวกับที่อีกกลุ่มหนึ่งเล็งเห็นว่า ควรจะใช้ดุลยพินิจเพื่อเลือกดูว่าใน
ความหมายของ ทั้งสองบทรายงานนี้ควรจะได้ยึดเอาอันไหนเป็นหลักปฏิบัติ
มากกว่า เพราะมีคำสอนอยู่ว่าเกี่ยวกับ

ปัญหาเฉพาะหน้าของคนเรานั้น เราสามารถจะเลือกได้เองว่าจะปฏิบัติ
ทางใดแน่จึงจะดีกว่ากันจนกว่าจะมีข้อพิสูจน์มาปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจน
ว่าอย่างไรหนูกำลังหรือกำลังกัน หรือถูกต้องทั้งสองประการ

๒-ความขัดแย้งอันไม่คงที่ หมายถึง ความขัดแย้งเพียงลักษณะภายนอก
ยังมีโอกาสแก้ไขได้ด้วยการนำความหมายของบทรายงานเหล่านั้นที่ขัดแย้ง
กันมาผนวกใจความให้เข้าหากัน เช่น ความหมายในลักษณะเป็นสากล

จากรายงานบทหนึ่งขัดแย้งกับความหมายในลักษณะชี้เฉพาะของรายงาน
อีกบทหนึ่ง

หรือความหมายในลักษณะเป็นอิสระ (มุกด์ลัก) จากรายงานบทหนึ่ง
ขัดแย้งกับความหมาย ในลักษณะมีข้อจำกัด (มุก้อยัด) จากรายงานอีกบท
หนึ่ง

วิธีการแก้ ก็คือ ให้ถือบทรายงานที่มีความหมายชี้เฉพาะเป็นหลักการ
นำหน้าบทรายงานที่มีความหมายในลักษณะเป็นสากลในการปฏิบัติ

ทั้งนี้ ก็เพราะบทรายงานที่มีความหมายชี้เฉพาะมาเพื่อกำกับความหมายที่
เป็นสากล

ทำนองเดียวกับให้ถือบทรายงานที่มีความหมายในเชิงวางข้อจำกัดเป็น
หลักการนำหน้าบทรายงานที่มีความหมายในเชิงอิสระในการนำมาปฏิบัติ
ทั้งนี้ ก็เพราะบทรายงานที่มีความหมายในเชิงวางข้อจำกัดมาเพื่อกำกับบท
รายงานที่มีความหมายในเชิงอิสระมิใช่มาเพื่อขัดแย้งต่อกัน

หรือบางครั้งจะมีรายงานอะดิษที่สั่งห้ามสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยจะขัดแย้งกับ
อีกบทรายงานหนึ่งที่อนุโลมผ่อนผันให้กระทำในเรื่องนั้นๆ ได้ ก็สามารถจะ
นำมาหาผลสรุปได้โดยการรวมสองบทรายงานมาผนวกเข้าหากัน

กล่าวคือ จะเห็นได้ว่า ที่ห้ามในรายงานหนึ่งนั้น เป็นข้อห้ามประเภท

มักรูฐ หมายความว่า อนุญาตให้กระทำในสิ่งนั้นได้นั่นเอง แต่ให้ถือเป็น
สิ่งที่น่ารังเกียจ อันนี้ ไม่ถือเป็นความขัดแย้งอย่างแท้จริงถึงขนาดว่า บท
รายงานหนึ่งอนุญาตให้ทำได้ แต่อีกบทรายงานหนึ่งห้ามมิให้กระทำความ
ขัดเทียมกับความเหลื่อมล้ำ

จากการศึกษารายงานสะตียต่างๆ ที่มีความหมายขัดแย้งกัน อีกทั้งโดยที่
ได้วิเคราะห์ถึงสารบบการรายงานและเนื้อหาของสะตีย สภาพแวดล้อม
ประกอบกับปัจจัยภายนอก จะพบว่าบางรายงานสะตีย จะมีมาตรฐานที่
เหลื่อมล้ำกันทั้งในด้านเนื้อหาของและสารบบการรายงาน แต่บางบทรายงาน
จะมีมาตรฐานที่ขัดเทียมกันในแง่ต่างๆ

ด้วยเหตุนี้ นักปราชญ์สะตียจึงได้ให้ชื่อเรียกว่าความมีมาตรฐานขัดเทียม
กันและเหลื่อมล้ำกัน โดยที่ได้แบ่งออกเป็นประเภทต่างๆ ดังนี้

1- บทรายงานที่มีมาตรฐานขัดเทียมกัน

ได้แก่ รายงานสะตียต่างๆ ที่มีความหมายขัดแย้งกัน และต่างก็มี
มาตรฐานขัดเทียมกันในแง่ต่างๆ

เช่น ในแง่ของสารบบการรายงานและเนื้อหาของสะตีย

กล่าวคือ เมื่อไม่มีสะตียบทใดดีเด่นเป็นพิเศษในด้านใด มากกว่าสะตียอีก
บทหนึ่ง คือ เมื่อไม่มีความได้เปรียบเป็นของสะตียบทใดเช่นนี้ ก็เป็นไปได้
ตามที่เรารู้ไว้แล้ว คือนักปราชญ์ได้ให้แนวทางทางไว้ว่าในเมื่อแต่
ละบทรายงานต่างก็มีมาตรฐานขัดเทียมกัน ไม่อาจนำเอาทั้งสองบท

รายงานมาผนวกเข้าหากันได้ก็ให้ยกเลิกไปเลยทั้งสองบทรายงาน หรือให้ใช้วิจารณ์ญาณเลือกเอาบทใดบทหนึ่งมาถือปฏิบัติ

๒- บทรายงานที่มีมาตรฐานเหลื่อมล้ำกัน

เมื่อรายงานสะดิษบทหนึ่ง มีความดีเด่นเป็นพิเศษมากกว่าบทรายงานที่มีความหมายขัดแย้งในแง่ต่างๆ ถือว่าให้ยึดเอารายงานบทนี้เป็นหลักปฏิบัติได้ และให้ละทิ้งบทรายงานที่ขัดแย้งกับอันนี้ได้ ทั้งนี้ก็เพราะมันมีมาตรฐานที่เหลื่อมล้ำกันนั่นเอง

มาตรฐานเหนือกว่าประเภทต่างๆ

นักปราชญ์วิชาสะดิษได้ศึกษาเกี่ยวกับมาตรฐานในด้านต่างๆ ของบทรายงานแล้วได้แบ่งออกเป็นประเภทต่างๆ ได้ดังนี้

1- เหนือกว่าในแง่ของสารบบการรายงาน

หมายความว่า เมื่อมีพื้นฐานในแง่ของสารบบการรายงานอย่างสมบูรณ์พร้อมสรรพปรากฏอยู่ในสะดิษบทใดบท

บทหนึ่งที่มีความหมายขัดแย้งกันแล้วเมื่อนั้นจึงจะสามารถให้ความมั่นใจได้ว่า สะดิษบทนั้นเป็นที่น่าเชื่อถือถือว่ามาจากท่านนบีหรืออิมาม มากกว่าสะดิษหนึ่งอย่างแน่นอน จึงทำให้มีการยึดถือสะดิษบทนั้นเป็นหลักโดยให้ละทิ้งสะดิษที่มีความหมายขัดแย้งกับสะดิษบทนั้น

ความมีมาตรฐานเหนือกว่าเป็นดังนี้ คือ

ก.ต้องประกอบด้วยนักรายงานเป็นจำนวนมาก

หมายความว่า ถ้าหากบทรายงานใด ถูกถ่ายทอดมาโดยนักรายงานที่มีจำนวนมากกว่า นักรายงานที่ถ่ายทอดบทรายงานที่มีความหมายขัดแย้ง ให้ถือว่านี่คือความมีมาตรฐานที่เหนือกว่าบทรายงานที่มีความหมายขัดแย้ง

ข.ต้องประกอบด้วยนักรายงานที่มีคุณสมบัติเหนือกว่า

หมายความว่า นักรายงานที่ถ่ายทอดบทรายงานใดมีคุณสมบัติเหนือกว่านักรายงานซึ่งถ่ายทอดบทรายงานที่มีความหมายขัดแย้ง ไม่ว่าจะเป็นความน่าเชื่อถือ ความรู้ ความสำรวมตนความเคร่งครัด

ก็ให้ยึดถือเอาบทรายงานที่ถ่ายทอดโดยนักรายงานที่มีความน่าเชื่อถือ ความรู้ ความสำรวมและความเคร่งครัดที่เหนือกว่า เป็นหลัก

ค.มีสารบบการรายงานที่เหนือกว่า

หมายความว่า เป็นบทรายงานที่ผ่านการถ่ายทอดจากนักรายงานที่เป็นสื่อกลางระหว่างนบี หรือ อิมามเพียงจำนวนน้อย

หมายความว่า ให้ยึดถือบทรายงานที่ผ่านสื่อกลางจำนวนน้อยกว่าเป็นหลักเสมอเพราะถือว่า มีโอกาสที่จะผิดพลาดหรือหลงลืมในการถ่ายทอดน้อยกว่า

ดังนั้น บทรายงานที่ถูกถ่ายทอดมาจากสาวกของท่านนบี(ศ) โดยตรงย่อมได้รับความเชื่อถือมากกว่าบทรายงานที่มีความหมายขัดแย้ง เมื่อเป็นบทรายงานที่ถูกถ่ายทอดมาจากรุ่นดาบิอื่น ซึ่งได้รับการรายงานมาจากรุ่นสาวกอีกชั้นหนึ่งที่ได้รับมาจากท่านนบี(ศ)

๒. เหนือกว่าในแง่ของเนื้อความ

หมายความว่า เป็นบทรายงานที่มีพื้นฐานในด้านต่างๆ อย่างพร้อมสรรพ ในแง่ของเนื้อความ โดยที่ถ้าหากในเนื้อความของบทรายงานที่มีความหมาย ชัดแจ้งไม่มีความพร้อมสรรพเช่นนั้นปรากฏอยู่ ให้ถือว่านี่คือส่วนหนึ่งที่ทำให้บทรายงานนั้นมีฐานะที่ได้รับความเชื่อถือเหนือกว่า ว่าต้องมีที่มาจาก ท่านนบีหรืออิมาม

มาตรฐานที่เหนือกว่าในด้านนี้ คือ

ก.เราได้ทราบมาแล้วว่า บางครั้งชะดีษจะถูกถ่ายทอดมาตามข้อบัญญัติ

จากนบีโดยตรง (วณะของท่านนบี (ศ)) บางครั้งจะถูกถ่ายทอดมาเฉพาะ แต่ความหมายอย่างเดียว โดยจะใช้สำนวนประโยคอีกอย่างหนึ่งที่ได้เป็น ถ้อยคำในประโยคคำพูดของท่านนบี อาจทั้งหมดหรือเพียงบางส่วน เมื่อเป็นเช่นนั้น จะต้องถือเอาบทรายงานที่มีคุณสมบัติในด้านถ้อยคำ เหนือกว่าเป็นหลักไว้ก่อนบทรายงานอื่นที่มีคุณสมบัติเพียงให้ความหมาย อย่างเดียวเท่านั้นเสมอ

โดยมีข้อสันนิษฐานว่า นักรายงานย่อมไม่มีความสามารถพอที่จะเรียง ร้อยถ้อยคำเพื่อให้ได้ความหมายที่สมบูรณ์เท่ากับถ้อยคำของท่านนบี

ข.พื้นฐานในสำนวนแห่งเนื้อความ จะต้องประกอบด้วยพลังอรรถรส และความสละสลวย... ฯลฯ เพราะว่า เนื้อความที่มีพลังอรรถรสอย่าง สละสลวย จะต้องมาก่อนบทราขงานที่มีความหมายขัดแย้ง แต่มีจุดด้อยใน โครงสร้างของประโยคทั้งนี้ก็เพราะว่า ถ้อยคำที่มาจากท่านศาสนทูต (ศ) นั้น เต็มไปด้วยอรรถรสและสละสลวย ปราศจากจุดด้อยและถ้อยคำที่สับสน

ค.บทราขงานใดมีการยืนยันหลักฐานไว้อย่างหนักแน่นกว่าบทราขงานที่ มีความหมายขัดแย้ง ไม่ว่าจะเป็นจำนวนครั้งในการยืนยันความหมาย หรือ จะเป็นถ้อยคำเชิงสาบาน จะต้องถือเอาบทราขงานที่มีการยืนยันหลักฐาน อย่างหนักแน่นนั้นเป็นหลักไว้ก่อน

ยกตัวอย่างบทราขงานที่ยืนยันหลักฐานไว้อย่างหนักแน่น ในเรื่องของ การทำนมาชย๋อ

สำหรับคนเดินทาง เมื่อเดินทางออกจากกัฎมิลาเนา หลังจากนั้นก็ใช้เวลา นมาช มีข้อความจากบทราขงานว่า

“ขอสาบานด้วยพระนามแห่งอัลลอฮ์ ถ้าหากท่านไม่ทำเช่นนั้น เท่ากับ ท่านขัดขึ้นคำสั่งของศาสนทูตแห่งอัลลอฮ์” (๑๐๒)

จากการศึกษาวิเคราะห์เนื้อความของบทราขงานนี้ เราจะพบว่ามีการ แสดงหลักฐานหลายครั้ง เพราะว่าคำพูดของอิมามที่ว่า “จงย๋อ” นั้น หมายความว่า การนมาชย๋อนั้นเป็นวาญิบ

เช่นเดียวกับที่ท่านกล่าวว่า “ถ้าหากท่านไม่ทำเช่นนั้นเท่ากับท่านขัดขึ้น” อีกทั้งยังมีถ้อยคำสาบานปรากฏอยู่ด้วย ยิ่งทำให้การยืนยันหลักฐานหนัก แน่นมากขึ้นไปอีก

3. เหนือกว่าในแง่ของปัจจัยภายนอก

มาตรฐานที่เหนือกว่าอีกประการหนึ่ง ที่จะมีบทรายงานหนึ่ง แต่ไม่มีในบทรายงานอื่นๆ ที่ความหมายขัดแย้งกัน ที่เรียกว่ามาตรฐานเหนือกว่าโดยปัจจัยภายนอก ก็เพราะว่าเป็นความได้เปรียบที่นอกเหนือไปจากเรื่องของ

สารบบการรายงานและเนื้อความ ซึ่งมีประเด็นที่สำคัญ ดังนี้

ก.มีหลักฐานด้านอื่น สนับสนุนหลักฐานที่แสดงไว้ในบทรายงานนี้ เพราะว่าการที่มีหลักฐานภายนอกให้การสนับสนุน จึงทำให้บทรายงานนี้มีความน่าเชื่อถือสูงกว่าบทรายงานที่มีความขัดแย้ง

ข.หลักปฏิบัติของนักปราชญ์ส่วนมากในอดีตที่เป็นไปตามความหมายของบทรายงานนี้ คือ ส่วนหนึ่งที่ช่วยเสริมความได้เปรียบให้แก่ความหมายของบทรายงานนี้ ซึ่งนักปราชญ์ผู้มีชื่อเสียงได้ให้คำวินิจฉัยเอาไว้

หรือเพราะว่าเป็นหลักปฏิบัติของคนในสมัยอดีตที่ใกล้เคียงกับแหล่งที่มาของบทบัญญัติได้ช่วยเสริมให้บทรายงานนี้มีความน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น ว่าต้องมีที่มาจากท่านนบีหรืออิมาม โดยมีข้อสันนิษฐานว่า เขาเหล่านั้นจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในองค์ประกอบต่างๆ ที่สนับสนุนความถูกต้องของบทรายงาน มิเช่นนั้น องค์ประกอบต่างๆ เหล่านี้จะไม่มีวันตกทอดมาจนถึงพวกเรา

หลังจากที่ได้เสนอทัศนะต่างๆ ทางด้านวิชาการ เรื่องมาตรฐานความน่าเชื่อถือของบทความ ทั้งในแง่ที่หักเหกันและเลื่อมล้ำกันแล้วถือว่าสมควรอย่างยิ่งที่เราจะได้ชี้แจงว่าสำหรับนักปราชญ์แต่ละท่านนั้น ต่างก็มีทัศนะ มีนโยบายที่จะปฏิบัติต่อบทความบางส่วนที่มีความเลื่อมล้ำกันเหล่านี้แตกต่างกัน

การแก้ปัญหาบทความอะดิษที่ขัดแย้งกัน

นักปราชญ์สาขาอุสูล-ฟิกฮ์ ได้กำหนดแนวทางด้านวิชาการไว้สำหรับแก้ไขปัญหาคณิตที่บทความอะดิษต่างๆ ขัดแย้งกัน

วิชาการด้านนี้ ถือเป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเกี่ยวกับคุณสมบัติของนักวิชาการ

จุดประสงค์ที่สำคัญก็คือ เพื่อให้ได้ข้อสรุปทางวิชาการในการถกเถียงบทความอะดิษต่างๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งกฎเกณฑ์ทางศาสนา กฎหมาย ตลอดจนทั้งความรู้ในด้านต่างๆ ตามแนวความคิดของอิสลาม

แนวทางที่ว่านี้ ประกอบด้วยหลักเกณฑ์ต่างๆ คือ

1- หลักเกณฑ์ในการนำเอาความหมายระหว่างอะดิษต่างๆ ที่มี ความหมายขัดแย้งกันมาผนวกเข้าหากัน โดยถือเอาบทความที่มีมาตรฐานเหนือกว่าเป็นหลัก

เช่น การให้นำความหมายในลักษณะทั่วไปกับความหมายในลักษณะชี้เฉพาะมาผนวกเข้าหากัน โดยให้ยึดถือรายงานที่มีความหมายในลักษณะชี้เฉพาะเป็นหลักไว้ก่อนบทรายงานที่มี

ความหมายในลักษณะทั่วไป

เช่นเดียวกับให้นำบทรายงานละเอียดที่มีความหมายในลักษณะเป็นอิสระมาผนวกเข้าหากันกับบทรายงานที่มีความหมายในลักษณะวางข้อจำกัด โดยให้ยึดถือบทรายงานที่มีความหมายในลักษณะวางข้อจำกัด เป็นหลักไว้ก่อนบทรายงานที่มีความหมายในลักษณะเป็นอิสระ

การอธิบายเชิงวิชาการตามหลักเกณฑ์นี้ คือการยึดหลักที่ยอมรับกันอยู่โดยทั่วไป เพราะเป็นความเข้าใจที่ยอมรับกันอยู่ ถึงที่มาของบทบัญญัติ สองประเภทที่มาจากเจ้าของกฎผู้ทรงไว้ซึ่งวิทย์ปัญญา นั่นคือกฎเกณฑ์หนึ่ง จะถูกประทานมาในลักษณะทั่วไป อีกกฎเกณฑ์หนึ่งจะถูกประทานมา ในลักษณะชี้เฉพาะ

หรืออาจพูดได้ว่า กฎเกณฑ์หนึ่งจะถูกประทานมาในความหมายที่เป็นอิสระแต่อีกโครงการหนึ่งจะถูกประทานมาในความหมายที่มีข้อจำกัด

ฉะนั้นกฎเกณฑ์ใดที่มีความหมายชี้เฉพาะ โดยมีข้อจำกัดวางอยู่นั่นเอง คือเจตนารมณ์ของผู้ทรงวางกฎ

แต่ทว่า มิได้ความหมายว่ากฎเกณฑ์นี้จะถูกประทานมาเพื่อหักล้าง
จุดประสงค์ของอีกกฎหนึ่ง หากแต่หมายความว่า เป็นกฎเกณฑ์ที่ถูก
ประทานมาเพื่ออธิบายเจตนารมณ์ของผู้ทรงวางกฎและเพื่อแก้ปัญหาข้อ
ขัดแย้งนั่นเอง

ยกตัวอย่าง บทรายงานว่าด้วยเรื่องดอกเบี๋ย โดยทั่วไปแล้วถือว่าดอกเบี๋ย
เป็นสิ่งต้องห้าม ดังข้อความในโองการต่างๆ ที่ได้ห้ามในเรื่องนี้ไว้แต่เรายัง
พบว่า มีหลายบทรายงานฮะดีษที่อนุญาตให้มุสลิมรับดอกเบี๋ยจากคนกาฟิร
ประเภทหุรียี (คู่สงคราม) ได้ดังมีบทรายงานจากท่านศาสนทูตแห่งอัลลอฮ์
(ศ)ว่า

“พวกท่านอย่ากินดอกเบี๋ย และอย่าใส่ร้ายสตรีที่ครองเรือน ” (๑๐๒)

มีรายงานจากท่านนบี(ศ)อีกว่า

“ระหว่างพวกเรากับพวกที่ทำสงครามกับเรานั้น มิใช่ดอกเบี๋ยเรา
สามารถรับมาจากพวกเขา ๑,๐๐๐ คิรฮัม ต่อจำนวนที่เรามอบให้ ๑ คิรฮัม ได้
และเราจะต้องไม่ให้ดอกเบี๋ยแก่พวกเขา ” (๑๐๔)

เมื่อเรามาพิจารณาบทรายงานต่างๆ เหล่านี้ที่มีความหมายขัดแย้งกันเรา
จะสามารถเข้าใจได้ว่า ผู้ทรงวางกฎมิได้หักล้างกฎของพระองค์เองแต่อย่าง
ใด

หากทรงวางกฎประเภทชี้เฉพาะมากำกับกฎประเภททั่วไป เพื่ออธิบายใน
หลักการว่า มีข้อยกเว้นอยู่ในกฎข้อห้ามเรื่องดอกเบี๋ย โดยคนมุสลิมสามารถ
รับดอกเบี๋ยจากคนกาฟิรประเภทหุรียีได้

๒- เปรียบเทียบเพื่อหาบทrayงานที่มีมาตรฐานเหนือกว่า

หมายความว่า เมื่อได้มีการตรวจสอบมาตรฐานของบทrayงาน ทั้งในแง่ของสารบบการrayงาน หรือเนื้อความ หรือปัจจัยต่างๆ ที่ทำให้มีความน่าเชื่อถือมากกว่าปรากฏอยู่ในบทrayงานนั้นๆ แล้ว ให้ถือว่าการปฏิบัติตามความหมายในบทrayงานนั้น เป็นกฎอย่างหนึ่ง

๓- การพิจารณาคัดเลือก

ในที่นี้หมายความว่า ผู้ปฏิบัติศาสนกิจสามารถเลือกปฏิบัติตามบทrayงานใดก็ได้ ในระหว่างสองบทrayงานที่มีความหมายขัดแย้งกัน ที่ไม่สามารถนำความหมายมาผนวกเข้าหากันได้และที่ไม่มีความได้เปรียบเสียเปรียบ ระหว่างกันแต่อย่างใด ในระหว่างสองบทrayงาน

๔- ยกเลิกทั้งสองบทrayงาน

มีนักปราชญ์บางกลุ่มให้ความเห็นว่า บทrayงานต่างๆที่มีความขัดแย้งอันคงที่นั้น เมื่อไม่สามารถหาวิธีการใดแก้ปัญหา ไม่ว่าจะโดยวิธีผนวกความหมายเข้าหากัน หรือวิธีเปรียบเทียบเพื่อหาความมีมาตรฐานที่เหนือกว่าในด้านต่างๆระหว่างกันและกัน ถือว่าต้องยกเลิกความเชื่อถือจากทั้งสองบทrayงานนั้นเสีย จนกระทั่งว่าบทrayงานประเภทนี้ แทบจะมิได้ตกทอดมาถึงยุคของเรา

เมื่อเป็นเช่นนี้ก็ให้ย้อนกลับไปยึดถือในหลักการขั้นพื้นฐานเช่น หลักการว่าด้วย “อัล-บะรออะฮ์” *และอัล-อิหฺติยาญ.....

มวลดการสรรเสริญเป็นสิทธิของอัลลอฮ์

พระเจ้าผู้อภิบาลแห่งสากลโลก

*อัล-บะรออะฮ์ หมายถึงการปลดปล่อยความรับผิดชอบในกฎเกณฑ์ใดก็ตาม ที่ไม่ปรากฏหลักฐานให้แก่เราอย่างชัดเจน

เชิงอรรถ/หนังสืออ้างอิง

๑- อัล-รอวีฮ์/มุลตารุศศิสาหุ

๒- ชัยยิด มุฮัมมัด ตะกี อัล-หะกิม/อุศูล-อะมานะฮ์ ลิล ฟิกฮิล-มุกอริน/

หน้า๑๒๑

๓- มุจมูด-บะหฺรียน์/กิตาบบุน-นูน/ หมวดอักษร “ซัน ”

๔- อัล-อิหฺกาม ฟิ อุศูล-อะหฺกาม/เล่ม๑/หน้า๒๒๓/ตรวจทานโดย

ดร.ชัยยิด ญะมิลีย์

๕- เล่มเดิม

๖- อัล-รอฆิบ อัล-อิศฟะฮานีย์/ปทานุกรมศัพท์ อัล-กูรฺอาน

๗- อัล-มุฮ์ญัม อัล-วะชีฎ

๘- อัล-วะซาอิล/เล่ม๘/หน้า๕๕๗/อักษร หاء ๕)

๙- อัล-กุลยีนีย์/อุศูล-กาฟีย์/เล่ม๑/หน้า๕๙

๑๐-๑๑ อ้างแล้ว

๑๒- อ้างแล้ว หน้า ๗

๑๓- อัล-มุฮ์กิก อัล-ฮิลลีย์/มะอฺริญ-อุศูล/หน้า ๑๘๐

- ๑๔- อับดุลลอฮฺ ชะบิร/ฮักกุล-ชะกิน ฟิมะริฟะฮฺ อุศูลุดดีน/เล่ม๑/หน้า๕๔
- ๑๕- อีร-รอฆิบ อัล-อิศฟะฮานีย์/ปทานุกรมศัพท์ อัล-กูรอาน
- ๑๖- อัล-อิศอบะฮฺ ฟิ ตัมยิซหฺอฮาบะฮฺ/เล่ม๑/หน้า๗/บทที่๑
- ๑๗- อัล-อิศอบะฮฺ ฟิ ตัมยิซหฺอฮาบะฮฺ/เล่ม๑/บทนำ/หน้า ๑๐-๑๑
- ๑๘- อัล-ชะฎิบียฺ/ตารีคุล-ชะฎิบียฺ/เล่ม๒/หน้า ๑๖๒
- ๑๙- อัล-ชะฎิบียฺ/ตารีคุล-ชะฎิบียฺ/เล่ม๒/หน้า ๑๖๒ พิมพ์ที่กรุงเบรุต
- ๒๐- มุฮัมมัด ตะกี อัล-หะกีม/อุศูล-อะมานะฮฺ ลิลฟิเกฮฺ อัล-มูกอริน/
หน้า ๔๓๕
- ๒๑- อัล-อามิดี/อัล-อะหฺกาม ฟิ อุศูล-ลิล-อะหฺกาม/เล่ม๒/หน้า ๑๕๕
- ๒๒- อ้างแล้ว
- ๒๓- อัค-คิริมิซียฺ/อัล-ญามิอุศ-ศอฮิฮฺ/เล่ม๕/หน้า๖๒๒/อิบนุ อัล-อะซีร/
ญามิอุล-อุศูล/เล่ม๑/หน้า
- ๑๗๘
- ๒๔- อัล-มัจลิสียฺ/บิหารุล-อันวาร/เล่ม๒/หน้า ๑๗๕
- ๒๕- อัลลามะฮฺ อัล-มัจลิสียฺ/บิหารุล-อันวาร/เล่ม๒/หน้า ๑๗๓
- ๒๖- อัค-คิริยะฮฺ/หน้า ๖
- ๒๗- อัล-ญีอับรียฺ/อัล-อิหฺติญา/เล่ม๒/หน้า ๒๔๖/และ อะหมัด บิน
ฮัมบัล
- ๒๘- อัช-ชะฎิบียฺ/ตัศรีบุร-รอวีฟ ฟิ ชะเราะฮฺ ตักริบ นะวาวียฺ/เล่ม๑/
หน้า ๓๐
- ๒๙- อัล-บะฮฺยูดี/ศอฮิฮฺ กะฟีย/เล่ม ๑/บทนำ
- ๓๐- อะลามุล-มุวัคคิอิน/เล่ม๒/หน้า ๒๒๓

- ๓๑- มีชานูล-อติคาล/เล่ม ๑/หน้า ๔๑๒-๔๑๓
- ๓๒- อัด-ติรมิซีย์/สุนนัน อัด-ติรมิซีย์/เล่ม ๕/หน้า ๔๓
- ๓๓- อัว-รอนซีย์ อัล-ญะเราะฮ์วัต-ตะคิล/เล่ม ๑/หน้า ๔๕๓
- ๓๔- อัล-อิสกัฏฏานีย์/อัด-ตะฮ์ซิบ/เล่ม ๑/หน้า ๔๑๕
- ๓๕- อัด-ตะฮ์ซิบ/เล่ม ๖/หน้า ๒๑๖
- ๓๖- ญะลาตุคคีน อัช-ชะยูญีย์/ตัคริบูร-รอวิย్ ฟิ ชะเราะฮ์
ตัคริบอัน-นะวารีย์/เล่ม ๒
- ๓๗- เล่มเดิม ที่เดียวกัน
- ๓๘- เล่มเดิม/หน้า ๖๒-๖๓
- ๓๙- ๔๐-๔๑-เล่มเดิม
- ๔๒- อัล-มัจลีย์/บิหารุล-อันวาร/เล่ม ๒๓/หน้า ๑๕๔
- ๔๓- อัล-บุคอรี/ศ่อฮิฮ์-บุคอรี/เล่ม ๑/หน้า ๒๕/กิตาบูล-อิลม์/
พิมพ์โดย สำนักพิมพ์อียาอูต-ตุรอฆิล-อะเราะเบีย/กรุงเบรุต
- ๔๔- มุสนัด อะหมัด บิน ฮัมบัล/เล่ม ๓/หน้า ๑๒/พิมพ์โดย
ดาร์ศ-ศอคิร กรุงเบรุต
- ๔๕- ญะลาตุคคีน อัช-ชะยูญีย์/ตัคริบูร-รอวิย์/หน้า ๖๓
- ๔๖- ญะลาตุคคีน อัช-ชะยูญีย์/ตัคริบูร-รอวิย์/หน้า ๖๒
- ๔๗- ฟัดหล-บารีย์ ศ่อฮิฮ์ บุคอรี หมายความว่าด้วย กิตาบูล-อิลม์/หน้า ๒๑๘
- ๔๘- อัช-วะสะบีย์/ตักกิเราะตุล-หุฟฟาซ เรื่องอะบูบักร์/เล่ม ๑/หน้า ๒-๓
- ๔๙- เล่ม ๕/หน้า ๑๔๐ เรื่องอัล-กอซิม บิน มุฮัมมัด บิน อะบูบักร์

๕๐- มุนตะก๊อบ กัณชุล-อุมมาล ภาคผนวก มุสนัดอะหุมัค เล่ม ๔/

หน้า ๖๔

๕๑- มุรตะภูอ อัล-ฮัสกะรีย์/มูอาละมุล-มัดเราะสะดัยน์/เล่ม ๒/หน้า ๔๘

๕๒- อิบน์มัมซุร/ลิฆานุล-อะร็อบ

๕๓- อัล-พะเกียล-ลัมวี/ฟักรุดดีน อัฏ-ฏอริสีย์/มัจมูล-บะรียน์/

กิตาบุล-อัยน์/หมาดอักษะร่า

๕๔- ค่อฮิซมุสลิม เล่ม ๖ เรื่องการมาชุมนุมอะฮ์

๕๕- อัล-กุลญันีย์ อุศูลุล-มินัลกาฟีย์/เล่ม ๑/หน้า ๕๔

๕๖- ๕๗ เล่มเดิม

๕๘- เล่มเดิม หน้า ๕๗

๕๙- อัล-กุลญันีย์ อุศูลุล-มินัล-กาฟีย์/เล่ม ๑/หน้า ๕๘

๖๐- อัล-หุร-รุล-อามิลีย์/อัล-วะซาอิล/เล่ม ๑๖/หน้า ๑๕๔/

พิมพ์โดยสถาบัน อาลิล-บัยตุ เมืองกุม

สาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่าน

๖๑-๖๒-๖๓-อัล-มุฮักกิก อัล-ฮิลลีย์/มะอาริฎุล-อุศูล/หน้า ๑๐๙

๖๔- ชะฮีด ยานีย์ ชัยนุดดีน อัล-อามิลีย์/หนังสืออัล-คิรอยะฮ์ หน้า ๖๕

๖๕- อัล-คิรอยะฮ์/หน้า ๑๘

๖๖- ชะฮาดะฮ์ หมายถึง การได้มองเห็นอย่างชัดเจน,

การยืนยันเหมือนกับได้มองเห็น ในที่นี้หมายถึง การยืนยันว่าบทรายงาน

ใด มีความน่าเชื่อถือด้วยวิธีการที่สามารถทำให้เกิดความรู้สึกเหมือนได้เข้าไปสัมผัสเอง

- ๖๗- อัค-คิริยยะสุ /หน้า ๑๘
- ๖๘- เล่มเดิม /หน้า ๑๙
- ๖๙- เล่มเดิม /หน้า ๒๐
- ๗๐- เล่มเดิม /หน้า ๒๐
- ๗๑- เล่มเดิม /หน้า ๒๑
- ๗๒- เล่มเดิม
- ๗๓- เล่ม ๗/หน้า ๑๐-๑๑
- ๗๔- มะหุยุดดิน อัล-ฆอริฟีย์/กอวาอิศุล-ฮะดีษ/หน้า ๑๗๖
- ๗๕- มุจมูร-ริฎาล/เล่ม ๗/หน้า ๑๖๓
- ๗๖- เล่ม ๖/หน้า ๒๙/เล่มเดียวกัน
- ๗๗- ซัยยิด มุฮัมมัด ตะกี๊ อัล-หะกีม/อุศูล-อามมะฮ์ ลิล ฟิกฮิล-มุ
กอรีน/หน้า ๑๕๔
- ๗๘- ซัยยิด มุฮัมมัด ตะกี๊ อัล-หะกีม/อุศูล-อามมะฮ์ลิล ฟิกฮิล-มุกอรีน/
หน้า ๑๕๖
- ๗๙- ครูซ ฟิ อิลมิล-อุศูล/เล่ม ๒/หน้า ๑๗๐
- ๘๐- ผู้เคร่งครัดในบทบัญญัติทางศาสนา และมีความรอบรู้ในด้าน
บทบัญญัติ
- ๘๑- ครูซ ฟิ อิลมิล อุศูล/เล่ม ๒/หน้า ๑๗๖
- ๘๒- ครูซ ฟิ อิลมิล อุศูล/เล่ม ๒/หน้า ๑๗๗
- ๘๓- อัล-อุศูล-อามมะฮ์ ลิล ฟิกฮิล มุกอรีน/หน้า ๒๐๑
- ๘๔- ษะฮีด อัศ-ศ็อดร/ครูซ ฟิ อิลมิล-อุศูล/เล่ม ๒/หน้า ๑๗๗

๘๕- เล่มเดิม

๘๖- มุฮัมมัด ตะกี๋ อัล-หะกิม/อุศูล-อามมะฮฺ ลิล ฟิกฮิล-มุกอรัน/

หน้า ๒๐๕

๘๗- เล่มเดิม /หน้า ๒๒๑

๘๘- อัล-ตะวาตุร มีความหมายในทางภาษาว่า การกระทำตามในสิ่งใดๆ
ด้วยกัน

๘๙- อัล-มุฮักกิก ฮิลลียฺ/มะอาริญล-อุศูล/หน้า ๑๔๐

๙๐- ชะฮีด คีอครุ/คุรุซ ฟิ อิลมิลอุศูล/เล่ม ๒/หน้า ๑๘๗

๙๑- ชัยนุดดีน อัลอามิลียฺ/อัล-คิรอยะฮฺ ฟิ อิลมิศกฏอลาฮิล-ชะเคีย/
หน้า ๑๑๓

๙๒-นักปราชญ์บางท่านให้ความเห็นว่า สามารถนำบทรายงานที่มี
ความหมายขัดแย้งกันมาผนวกให้เข้ากันได้ ถึงแม้ว่าสารบบการรายงานของ
บทหนึ่งจะมีมาตรฐานเหนือกว่าอีกบทหนึ่งก็ตาม

๙๓- อัช-ชะยูญียฺ/ตัครีบุร-รอวียฺ/เล่ม ๑/หน้า ๙๖

๙๔- เล่มเดิม/หน้า ๕๐

๙๕- ชะฮีด ฆานียฺ/อัลคิรอยะฮฺ/หน้า ๑๕

๙๖- อัล-สุรุล-อามิลียฺ / วิชาอิลุซ-ชีอะฮฺ / เล่ม ๓ / หมวคว่าด้วยหนี้สิน
กับการกู้ยืมบทที่ ๑๒

๙๗- อับดุล-ฮาดี อัล-ฟุฏลียฺ/มุบาดีอุล-อุศูล-ฟิกฮ์/หน้า ๓๑

๙๘- เล่มเดิม

๙๙- อัล-มุอัจญัม อัล-วะชีฎ/เล่ม ๑

๑๐๐- ชะฮีด อัศ-ศ็อดร์/ครูช ฟี อิลมิ อุศูล/เล่ม ๒/หน้า ๔๔๕

๑๐๑- มุฮัมมัด ญะวาด มุฆนียะฮ์/อิลม์ อุศูล-ฟิกฮ์ ฟี เฆาบีฮิล-ญะดีด/
หน้า ๔๓๑

๑๐๒- ชะเราะฮ์ มะอาละมุด-ดิน/เชก มุศฏอฟา อัล-อติมาดีฮ์/หน้า ๓๒๒

๑๐๓- อัศ-ศิริมีซีย์/ตัฟซีรชูเราะฮ์

๑๐๔- อัล-สุรุล-อามิลีย์/วะซาอิลุช-ชีอะฮ์/บทที่ ๗/หมวดว่าด้วยดอกเบี้ย

....บรรดาอิมามแห่งอะฮ์ลุลบัยตุ (อ)

ตลอดทั้งคนในยุคดาบิอิน บรรดานักปราชญ์อิสลาม

ต่างได้บันทึกชะดีษด้วยกันทั้งนั้น

เพราะหากไม่มีใครบันทึกกันแล้ว

แน่นอนการศึกษาชนนะสุก็จะไม่อาจเป็นไปได้

มนุษยชาติจะได้รับความขาดทุนอันใหญ่หลวง

เพราะหมดโอกาสได้รับมรดกทางความคิด

ที่มีมาในหน้าประวัติศาสตร์.....

สารบัญ

วิชาสะตึยขึ้นพื้นฐาน	1
ชุนนะฮุนปี.....	5
คำว้า “ชุนนะฮุ” ในแง่ของวิชาการศาสนา.....	7
ชุนนะฮุประเภทต่างๆ	10
1 – วณะของท่านศาสดา	13
2 – การกระทำของท่านศาสดา (ศ).....	14
คำอธิบายว้าด้วยการกระทำของท่านนบี(ศ)	15
ถ้อยคำและลักษณะต่างๆ ที่แสดงเหตุผล.....	20
ชุนนะฮุกับหลักความคิดและบทบัญญัติ	24
ชุนนะฮุของสาวก (ศ่อฮาบะฮุ)	34
ชุนนะฮุของอะฮุลลุลบัยตุ(อ)	42
สะตึยปลอม.....	47
บทเรียนต่างๆ จากสะตึยปลอม	51
การบันทึกสะตึย	54
ชุนนะฮุกับ อัล-กูรออัน.....	66
หลักวิชาสะตึย	74
คุณสมบัตินักรายงานที่ถูกลยอมรับ.....	82
การซ้จูดบกพร่องกับการยืนยั่นในความเที่ยงธรรม.....	84
สื่อต่างๆ ในการนำเสนอรายงาน	90
วิธีจ้แนกชื่อ นักรายงานที่ตรงกัน	95
วิธีจ้แนกนักรายงานที่มีชื่อซ้ำกัน.....	99
สื่อนำสู่ชุนนะฮุ	100
ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิจมาฮ์	106
กับวิธีดำเนินชีวิตของผู้เคร่งครัดในหลักศาสนา	106
การแยกประเภทสะตึย	112

สะตือที่มีนักรายงานคนเดียว (อัล-อาฮาด)	123
สะตือกับสารบบการรายงาน	127
สะตือมุรซัลประเภทต่างๆ	132
ความขัดแย้งกับวิธีการแก้.....	135
มาตรฐานเหนือกว่าประเภทต่างๆ.....	141
การแก้ปัญหามุรซัลสะตือที่ขัดแย้งกัน	146
ความหมายในลักษณะทั่วไป.....	147
เชิงอรรถ/หนังสืออ้างอิง	150